

Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania

KVALITNÉ A DOSTUPNÉ
VZDELANIE PRE SLOVENSKO

OBSAH

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

ÚVOD

- 1. STAV A CHARAKTERISTIKY SYSTÉMU VZDELÁVANIA A VÝCHOVY**
- 2. ZÁKLADNÉ PRINCÍPY A VÝCHODISKÁ**
- 3. ŠTRUKTÚRA A INTERVENČNÁ LOGIKA**
- 4. CIELE A PRIORITY**
- 5. IMPLEMENTAČNÝ PLÁN**

PRÍLOHY

- Príloha 1 Zoznam členov pracovných skupín pre prípravu NPRVV
- Príloha 2 Zoznam členov stálej pracovnej skupiny pre implementáciu NPRVV

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

EK	Európska komisia
EKR	Európsky kvalifikačný rámec
IFP	Inštitút finančnej politiky
IVP	Inštitút vzdelávacej politiky
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MPSVRSR	Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
MŠVVŠSR	Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
NPRVV	Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
OECD	Organizácia pre ekonomickú spoluprácu a rozvoj
OZPŠaV	Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy
PIAAC	Program of International Assessment of Adult Competencies
PISA	Program of International Assessment of Students
SŠ	Stredné školy
ŠVP	Štátny vzdelávací program
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR
UHP	Útvar hodnoty za peniaze
UNESCO	Organizácia OSN pre vzdelávanie, vedu a kultúru
ÚPSVAR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
VŠ	Vysoké školy
ZŠ	Základné školy

ÚVOD

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „MŠVVŠ SR“ alebo „ministerstvo“) pripravilo na základe Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky (ďalej len „PVV“) Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (ďalej „NPRVV“).

V PVV vláda konštatovala, že *„súčasný stav slovenského školstva, a to tak regionálneho, ako aj vysokého, považuje za veľkú výzvu. Zlepšenie tohto stavu si vyžaduje zásadné vnútorné aj vonkajšie systémové zmeny a vládaje odhodlaná ich pripraviť a začať neodkladne uskutočňovať.“* PVV preto obsahuje záväzok sformulovať Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania, *„ktorý bude obsahovať aj dlhodobú koncepciu obsahu výchovy a vzdelávania a bude pokrývať v 10-ročnom výhľade dlhodobé zámery a ciele SR v oblasti výchovy a vzdelávania od predprimárneho vzdelávania, cez primárne, sekundárne, až po vysokoškolské vzdelávanie, ako aj ďalšie vzdelávanie s cieľom osobného rozvoja a získania relevantných vedomostí a zručností potrebných pre úspešné uplatnenie absolventov na trhu práce. Návrh národného programu bude vychádzať aj zo Správy o stave školstva, ktorú NR SR prerokovala v roku 2013.“*

Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania bol pripravený na základe úloh obsiahnutých v PVV, autorského dokumentu „Učiace sa Slovensko“, „Správy o stave školstva na Slovensku“¹, ktorú NR SR prerokovala v roku 2013 (ďalej „Správa o stave školstva“), ako aj ďalších relevantných dokumentov a materiálov v predmetnej oblasti.

Účelom Správy o stave školstva bolo jednak popísať aktuálny stav, v akom sa nachádzali regionálne a vysoké školstvo na Slovensku, jednak navrhnúť súbor odporúčaní na podporu jeho ďalšieho rozvoja. Správa bola koncipovaná v strednodobom výhľade na roky 2013-2020. Správa o stave školstva je analytickým dokumentom, ktorý vyhodnotil vývoj školstva na Slovensku exaktným spôsobom vychádzajúc zo štatistík vypracovaných Ústavom informácií a prognóz školstva, ako aj zo zdrojov a štúdií významných medzinárodných organizácií, napríklad OECD, ktoré pripravujú medzinárodné porovnania. Správa tak poskytla obraz o slovenskom systéme školstva v medzinárodnom porovnaní.²

Na základe úlohy obsiahnutej v PVV začalo ministerstvo v roku 2016 pripravovať návrh Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania. Prizvalo k spolupráci skupinu siedmich expertov, ktorí v prvej etape pripravili dokument s názvom „Učiace sa Slovensko“ a predložili ho na verejnú diskusiu v marci 2017. Za dva mesiace k nemu prišlo takmer 4 000 pripomienok, ktoré boli autormi vyhodnotené a čiastočne zapracované. Záverečná verzia dokumentu bola odovzdaná ministerstvu vo forme autorského dokumentu 30. septembra 2017. Ministerstvo uvedený autorský dokument následne zverejnilo na svojom webovom sídle. Z vecnej stránky predstavil autorský dokument „Učiace sa Slovensko“ kvalitatívnu víziu

¹ Spracovanej na základe uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky č. 374 z 13. decembra 2012

² Predmetom Správy bola problematika školstva zastrešovaná na centrálnej úrovni MŠVVŠ SR. Správa sa nezaoberala policajnými školami a školami požiarnej ochrany, ktoré sú v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR, ani štátnymi vysokými školami v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR, Ministerstva obrany SR a Ministerstva zdravotníctva SR. Správa sa nezaoberala ani problematikou ďalšieho vzdelávania (s výnimkou ďalšieho vzdelávania učiteľov).

vývoja systému výchovy a vzdelávania na desaťročné obdobie, popísanú v jednotlivých kapitolách autormi na základe ich vnímania situácie založenom na vlastných expertných náhľadoch. Dokument neposkytol aktualizáciu údajovej základne resp. analýz vypracovaných v Správe o stave školstva. Dokument bol odovzdaný vo forme autorského dokumentu, pričom časový rámec jeho prípravy značne presiahol obdobie potrebné pre vypracovania NPRVV v súlade so stanovenými termínmi. Dokument poskytol cenné kvalitatívne pohľady na systém výchovy a vzdelávania. NPRVV je založený na dokumente „Učiace sa Slovensko“.

V procese prípravy autorského dokumentu „Učiace sa Slovensko“ aj po zverejnení jeho finálnej verzie dostalo ministerstvo ďalšie stanoviská a pripomienky od mnohých stavovských, profesijných a ďalších organizácií pôsobiacich v oblasti výchovy a vzdelávania. V nadväznosti na tieto pripomienky ministerstvo pred predložením materiálu prizvalo ku ďalšej spolupráci na príprave implementačného plánu NPRVV expertov najmä z prostredia stavovských a profesijných organizácií z oblasti regionálneho školstva, vysokého školstva a vedy a výskumu (Príloha 1).

V procese prípravy NPRVV sa uskutočnili pracovné cesty slovenskej skupiny odborníkov do Fínska v januári 2018 a fínskej skupiny odborníkov na Slovensko v marci 2018. Cieľom ciest boli konzultácie zamerané na implementáciu NPRVV, zdieľanie skúseností s budovaním inkluzívneho modelu vzdelávania vo Fínsku a možný transfer dobrých praktík z fínskeho vzdelávacieho systému. Fínski odborníci ponúkli dlhodobejšiu účasť na implementácii NPRVV prostredníctvom členstva v stálej pracovnej skupine (Task Force - viď Príloha 2). S ohľadom na uvedené je NPRVV výsledkom širokého participatívneho procesu zahŕňajúceho verejnú i odbornú diskusiu, pripomienkovanie zo strany ústredných orgánov štátnej správy, verejnosti, stavovských a profesijných organizácií a expertov.

NPRVV je živým dokumentom, ktorý bude pravidelne v dvojročných cykloch revidovaný a v prípade potreby dopĺňaný v závislosti od stavu implementácie. Pre zachovanie základnej filozofie a koncepcie NPRVV v dlhodobom horizonte je nevyhnutné dodržať nasledovné tri prvky: (i) orientácia na zvýšenie inkluzívnosti systému, (ii) prechod na čistý jednoštruktúrový model vzdelávania v regionálnom školstve a (iii) celkové dofinancovanie systému. Po schválení Implementačného plánu budú stanovené indikátory, ktoré budú slúžiť ako meradlo naplňania jednotlivých opatrení. Implementačný plán obsahuje referenčné rámce, scenáre a predpoklady, ktoré môžu byť v procese implementácie v prípade potreby upravované v závislosti od celkového ekonomického a politického vývoja.

MŠVVŠ SR vyjadruje vďaka autorom dokumentu „Učiace sa Slovensko“, členom pracovných skupín z oblasti vysokého školstva, regionálneho školstva a vedy a výskumu (Príloha 1), fínskym expertom členom stálej pracovnej skupiny (Príloha 2), Odborovému zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku, predstaviteľom a členom profesijných a stavovských organizácií v oblasti školstva a vedy, vysokoškolským reprezentáciám, analytikom z útvaru UHP MF SR, ako aj ďalším predstaviteľom organizácií, inštitúcií, či odbornej aj laickej verejnosti, ktorí sa zapojili do procesu prípravy a pripomienkovania NPRVV. Osobitná vďaka patrí IVP za medzirezortnú koordináciu prípravy Implementačného plánu a veľvyslancovi Slovenskej republiky vo Fínsku Tiborovi Králikovi za efektívnu koordináciu fínsko-slovenskej spolupráce v procese prípravy NPRVV.

1. STAV A CHARAKTERISTIKY SYSTÉMU VZDELÁVANIA A VÝCHOVY

Prvá kapitola sa venuje popisu situácie v oblasti regionálneho školstva a vysokého školstva. Identifikuje hlavné problémy vo väzbe na čiastkové ciele a určuje potrebný smer intervencií, ktoré sú zamerané na ich odstránenie a ďalší rozvoj regionálneho školstva. Na dané okruhy nadväzujú konkrétne opatrenia Implementačného plánu. Komplexná formulácia cieľov spôsobuje, že popis situácie a identifikácia problémov je relevantná pre viacero cieľov súčasne. Radenie opatrení nie je jednoznačne deliteľné medzi jednotlivé ciele. Mnohé opatrenia Implementačného plánu prispievajú k napĺňaniu viacerých cieľov a boli do plánu zaradené v časti, kde sa obsahovo najviac prekrývajú s formuláciou daného cieľa a tematickej oblasti.

1.1 Regionálne školstvo

Slovenská republika, rovnako ako prakticky všetky krajiny, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru o právach dieťaťa,³ má zákonom ustanovenú **povinnú školskú dochádzku, bezplatné vzdelanie v základných a v stredných školách** a regionálne školstvo vytvára podmienky na naplnenie tejto zákonnej povinnosti. Regionálne školstvo vytvára aj podmienky na predprimárne vzdelávanie v materských školách pre deti spravidla od troch rokov do šiestich rokov veku.

Hlavnou úlohou regionálneho školstva je umožniť občanom SR **získanie nižších stupňov vzdelania**, ktorými rozumieme všetky stupne vzdelania okrem vysokoškolského. Ide konkrétne o **predprimárny** stupeň vzdelania, **primárny** stupeň vzdelania, nižšie stredné vzdelanie, niekoľko druhov **stredného** (sekundárneho) a **vyššieho odborného** stupňa vzdelania (postsekundárneho alebo terciárneho). Regionálne školstvo ako systém má viacero zložiek. Jeho hlavná úloha sa zabezpečuje vzdelávaním podľa **vzdelávacích programov** v nasledovných druhoch škôl: **v materských školách** sa získava predprimárne vzdelanie (z hľadiska medzinárodnej klasifikácie ide o stupeň ISCED 0), **v základných školách**, v 1 – 4 ročníku, ktoré tvoria prvý stupeň základnej školy, sa získava primárne vzdelanie (ISCED 1) a v 5 – 9 ročníku, ktoré tvoria druhý stupeň základnej školy, sa získava nižšie stredné vzdelanie (ISCED 2). **V stredných školách** je možné získať viacero stredných stupňov vzdelania – nižšie stredné odborné vzdelanie (ISCED 252-253), stredné odborné vzdelanie (ISCED 352), úplné stredné všeobecné vzdelanie (ISCED 344), úplné stredné odborné vzdelanie (ISCED 353-354), pomaturitné kvalifikačné vzdelanie (ISCED 454) a vyššie odborné vzdelanie (ISCED 554).

Osobitnú skupinu škôl tvoria školy **pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**. Zabezpečujú výchovu a vzdelávanie pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. V tejto skupine sa podobne ako v skupine bežných škôl (škôl hlavného prúdu) nachádzajú materské školy, základné školy a stredné

³ Čl. 28 ods. 1 písm. a) Dohovoru o právach dieťaťa zverejneného v Zbierke zákonov pod číslom 104/1991 Zb. a Čl. 42 zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

školy, vzdelávanie v ktorých je prispôsobené potrebám detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Vzdelávanie v základných školách a v stredných školách sa považuje **za sústavnú prípravu na povolanie**. Regionálne školstvo plní aj **d ďalšie úlohy**. Prostredníctvom príslušných **výchovno-vzdelávacích programov** umožňuje získať **v základných umeleckých školách a v jazykových školách** stupne základného umeleckého vzdelania a jazykového vzdelania (poznamenajme, že tieto stupne vzdelania nie sú súčasťou medzinárodnej klasifikácie ISCED). Prostredníctvom príslušných **výchovných programov** poskytuje výchovu a vzdelávanie **vo vybraných školských zariadeniach**, a to **v školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach** (v školských kluboch detí, v centrách voľného času, v školských internátoch, v školských hospodárstvach a v strediskách odbornej praxe) a **v špeciálnych výchovných zariadeniach** (v diagnostických centrách, v reedukačných centrách a v liečebno-výchovných sanatóriách).

Okrem škôl a školských zariadení uvedených v predchádzajúcich odsekoch, v ktorých sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie podľa vzdelávacích a výchovných programov, patria do regionálneho školstva aj ďalšie školské zariadenia zabezpečujúce **podporné a účelové činnosti** pre výchovu a vzdelávanie. Sú to **školské zariadenia výchovného poradenstva a prevencie** (centrum pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centrum špeciálno-pedagogického poradenstva) a **školské účelové zariadenia** (školy v prírode, zariadenia školského stravovania a strediská služieb škole).

Sieť škôl

Zoznam všetkých škôl a školských zariadení oprávnených uskutočňovať výchovu a vzdelávanie v systéme regionálneho školstva sa nazýva **sieťou škôl a školských zariadení** (ďalej len „sieť“)- **Zaradovanie** škôl a školských zariadení do siete a ich **vyradovanie** zo siete uskutočňuje ministerstvo školstva a Ministerstvo zdravotníctva SR podľa pravidiel ustanovených zákonom. Zaradenie školy alebo školského zariadenia do siete oprávňuje tieto školy a školské zariadenia poskytovať výchovu a vzdelávanie podľa školského zákona a využívať finančné prostriedky z verejných zdrojov.

Školy a školské zariadenia môže **zriadiť štát** prostredníctvom okresných úradov v sídle kraja (školy a školské zariadenia zriadené OÚ v sídle kraja⁴), **obec** (školy a školské zariadenia zriadené obcou), vyšší územný celok (školy a školské zariadenia zriadené VÚC), **cirkev alebo náboženská spoločnosť** (cirkevné školy a cirkevné školské zariadenia) alebo **iná fyzická osoba alebo právnická osoba** (súkromné školy alebo súkromné školské zariadenia).⁵ **Základná škola** má štandardne 9 ročníkov. Základné školy sa **členia na dva typy**, a to na plnoorganizované ZŠ, ktoré majú všetkých 9 ročníkov, a neplnoorganizované ZŠ, ktoré nemajú všetky ročníky. Podľa školského zákona sa vzdelávanie v základnej škole na prvom stupni môže organizovať aj v triede, v ktorej sú žiaci viacerých ročníkov.

⁴ Do konca roku 2012 plnili túto úlohu krajské školské úrady (KŠÚ).

⁵ Pre školy zriadené OÚ v sídle kraja, obcou alebo VÚC zavádza školský zákon spoločný názov „štátne školy“ a zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení názov „verejné školy“. Nie je to štandardná situácia, ministerstvo bude iniciovať odstránenie tejto anomálie pri zmenách právnych predpisov.

V základnej škole možno zriadiť aj **nultý ročník**. Nultý ročník základnej školy je určený pre deti, ktoré k 1. septembru dosiahli fyzický vek šesť rokov, nedosiahli školskú spôsobilosť a **pochádzajú zo sociálne znevýhodneného prostredia**. V nultom ročníku dieťa začína plniť povinnú školskú dochádzku. Do nultého ročníka môže byť zaradené dieťa len s informovaným súhlasom jeho zákonného zástupcu. Nultý ročník navštevuje v súčasnosti 3 647 žiakov.

V súčasnosti je v sieti zaradených 2 101 základných škôl a vzdeláva sa v nich 433 465 žiakov. Z nich je 638 (30,37 %) **neplnoorganizovaných základných škôl s ročníkmi 1. - 4.** Vzdeláva sa v nich 10 270 žiakov (2,37 %). Celkovo sa v sieti vyskytujú školy s počtom od 5 do 1209 žiakov. **Štátnych neplnoorganizovaných škôl len s 1. až 4. ročníkom je 612,** súkromných 13 a cirkevných je 13. Dvojomenné vyučovanie sa zabezpečuje pre 387 žiakov v 24 triedach štátnych základných škôl. V cirkevných a súkromných základných školách dvojomennosť neevidujeme. 10 065 žiakov prvých až štvrtých ročníkov štátnych základných škôl vzdelávame v triedach so spojenými ročníkmi. 41 žiakov takto vzdelávame v súkromných ZŠ a 164 žiakov v cirkevných ZŠ

Urbánna štruktúra Slovenska, najmä celkový počet a veľkosť obcí spôsobujú, že máme pomerne veľa základných škôl s nízkym počtom žiakov. Napríklad: 83 škôl s počtom žiakov menej ako 13, 210 škôl s počtom žiakov od 13 do 24 a 144 škôl s počtom žiakov od 25 do 36. V základných školách je 23 369 tried. Počet žiakov na učiteľa v základných školách, ročníky 1 – 4, je 14,3; priemer v OECD je 15,9. V ročníkoch 5 – 9 to je 10,7; priemer OECD je 13,7. Počet žiakov na triedu v základných školách, ročníky 1 – 4, je 18,2; priemer v OECD je 21,2. V ročníkoch 5 – 9 to je 19,0; priemer OECD je 23,4. Treba si však uvedomiť, že priemer OECD zahŕňa aj krajiny ako Japonsko, či Kórea, a tiež zahŕňa množstvo krajín s rôznymi školskými systémami a modelmi. Preto je porovnávanie Slovenska s priemerom OECD v týchto otázkach zavádzajúce. Výpovedné je porovnávanie Slovenska s krajinami s podobnou veľkosťou a podobným vzdelávacím systémom. V tomto smere je Slovensko napr. v porovnaní s Fínskom stále poddimenzované.

Hodnotenie kvality vzdelávania

Na úrovni školy a školského zariadenia zodpovedá za zabezpečovanie a hodnotenie kvality jej **riaditeľ**. Medzi povinnosti riaditeľa patrí aj každoročné vypracovanie **Správy o výchovno-vzdelávacej činnosti, jej výsledkoch a podmienkach školy alebo školského zariadenia**, prostredníctvom ktorej poskytuje informácie o stave a úrovni výchovy a vzdelávania zriaďovateľom a verejnosti **za predchádzajúci školský rok**. Externé hodnotenie škôl a školských zariadení v SR vykonáva **ŠŠI**. ŠŠI každoročne spracúva výsledky inšpekčnej činnosti vykonanej v príslušnom školskom roku v podobe správy o stave a úrovni výchovy a vzdelávania, ktorá sumarizuje výsledky inšpekcií s cieľom poskytnúť hodnotenie škôl a školských zariadení.

Relevantnými nástrojmi na objektívne hodnotenie úrovne školy a žiaka sú okrem zistení z kontrol ŠŠI aj **externé merania na celoštátnej úrovni** (Testovanie 9, Maturita), zistenia z medzinárodných prieskumov (PISA, PIRLS, TIMSS, TALIS, a i.) a výsledky vedomostných olympiád a súťaží. Uvedené merania zabezpečuje **NÚCEM**.

SR sa pravidelne zúčastňuje **medzinárodných meraní** realizovaných medzinárodnými organizáciami **OECD a IEA** (The International Association for the Evaluation of Educational Achievement). Merania zahŕňajú rôzne vekové skupiny žiakov (PISA 15-násť roční žiaci, PIRLS a TIMSS žiaci 4. ročníka, ICILS a ICCS žiaci 8. ročníka resp. zodpovedajúceho ročníka 8-ročných gymnázií). Sú rozlične časovo rozvrhnuté (pilotná štúdia – hlavná štúdia) a uskutočňované v rozličných cykloch (3-, 4-, 5- ročných). **Podľa štúdie McKinsey⁶ dosahuje Slovensko v týchto meraniach celkovo priemerné výsledky. V kategórii 23 krajín s úrovňou financovania na žiaka zodpovedajúcou úrovni financovania na Slovensku mu však z hľadiska dosiahnutých výsledkov patrí druhé miesto.** Slovenská republika dosiahla vo finančnej gramotnosti v štúdii PISA 2015 výkon na úrovni 445 bodov. Priemerné skóre slovenských žiakov sa nachádza pod priemerom zúčastnených krajín OECD. V štúdii TIMSS 2015 dosiahli žiaci Slovenskej republiky (498 bodov) v matematike výsledok porovnateľný s priemerom škály TIMSS (500 bodov). Avšak v porovnaní s dosiahnutým priemerným výsledkom krajín EÚ (527 bodov) resp. krajín OECD (528 bodov) dosiahli naši žiaci štatisticky významne nižší výsledok.

Žiaci základných a stredných škôl sa každoročne aktívne zapájajú **do medzinárodných kôl predmetových olympiád a súťaží**. V školskom roku 2015/2016 získali v 6 predmetových olympiádach na medzinárodnej úrovni 7 strieborných a 15 bronzových medailí.

Riaditeľ školy zodpovedá aj za **hodnotenie svojich zamestnancov** a kvalitu pedagogickej činnosti učiteľov. Školy si v súlade so zákonom o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch môžu vydávať vnútornú smernicu o forme a metóde hodnotenia pedagogických zamestnancov. **Hodnotenie žiakov** sa v rámci vzdelávania vykonáva podľa úrovne dosiahnutých výsledkov **slovným hodnotením, klasifikáciou, alebo kombináciou klasifikácie a slovného hodnotenia**. Slovné hodnotenie možno uplatniť v primárnom vzdelávaní. O spôsobe hodnotenia jednotlivých vyučovacích predmetov rozhoduje riaditeľ školy po prerokovaní v pedagogickej rade.

Obsah vzdelávania

Obsah vzdelávania je pre jednotlivé stupne vzdelania určený vzdelávacími štandardmi **v štátnych vzdelávacích programoch (ŠVP)**, ktoré stanovujú aj **všeobecné ciele vzdelávania a kľúčové kompetencie**, ku ktorým má vzdelávanie smerovať. ŠVP vydáva ministerstvo, alebo Ministerstvo zdravotníctva SR podľa pravidiel ustanovených zákonom.

Ministerstvo vydáva ŠVP pre materské školy, ŠVP pre 1. stupeň základných škôl, ŠVP pre 2. stupeň základných škôl, ŠVP pre gymnáziá, ŠVP pre základné umelecké školy, ŠVP pre konzervatóriá, ŠVP pre jazykové školy. Ďalších 83 ŠVP je spracovaných pre odborné vzdelávanie. Ministerstvo vydáva tiež **vzdelávacie programy** pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením a vzdelávacie pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním, ktoré sú súčasťou jednotlivých štátnych vzdelávacích programov. **Výchovné programy** sú určené pre školské zariadenia, v ktorých sa vykonáva výchovná činnosť

⁶How the world's most improved school systems keep getting better, McKinsey & Company, 2010, http://www.mckinsey.com/clientservice/Social_Sector/our_practices/Education/Knowledge_Highlights/How%20School%20Systems%20Get%20Better.aspx

(reedukačné centrá, centrá voľného času, školské kluby detí a pod.), vydávajú sa len na úrovni konkrétneho školského zariadenia, nie na úrovni ministerstva.

Súčasťou ŠVP (okrem ŠVP pre materské školy) je **rámcový učebný plán**, ktorý obsahuje vzdelávacie oblasti a zoznam povinných a voliteľných vyučovacích predmetov s vymedzením najmenšieho počtu vyučovacích hodín v rámci celého vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti. Vzdelávacími oblasťami sú napríklad Jazyk a komunikácia, Človek a príroda, Zdravie a pohyb a pod. V rámci vzdelávacích oblastí sa určujú konkrétne predmety ako napr. Matematika, Fyzika, Telesná a športová výchova a pod. Rámcové učebné plány určujú taktiež rozsah najväčšieho týždenného počtu vyučovacích hodín v príslušnom ročníku vzdelávacieho programu a počet hodín, ktoré môže škola použiť na svoje vlastné zameranie v rámci tvorby školského vzdelávacieho programu. Rámcové učebné plány sú záväzné pre vypracovanie učebných plánov príslušných školských vzdelávacích programov.

Druhým stupňom programového systému (kurikulárnych dokumentov – výchovno-vzdelávacích programov pre školy, školské zariadenia sú školské vzdelávacie programy (ŠkVP) na úrovni každej školy. ŠkVP zohľadňuje špecifické potreby školy na základe požiadaviek rodičov, návrhov a potrieb zamestnávateľov, ale aj samotných detí a žiakov a ďalších zainteresovaných, čím sa zvyšuje predpoklad pre ich lepšiu prípravu na život, lepšiu zamestnanosť a uplatnenie v praktickom živote. Rozsah hodín, ktoré škola môže použiť pri tvorbe svojho (ŠkVP), určuje rámcový učebný plán príslušného ŠVP.

V oblasti vyučovania cudzích jazykov platí v súčasnosti cieľ umožniť ovládať anglický jazyk a aspoň jeden ďalší cudzí jazyk. Tento cieľ je ustanovený v školskom zákone a následne premietnutý do príslušných ŠVP.

V oblasti obsah vzdelávania plánuje NPRVV úpravu štátnych vzdelávacích programov, a to vytvorením systémového modelu tvorby kurikulárnych dokumentov vrátane procesu ich periodickej inovácie. Keďže časté zmeny kurikulárnych dokumentov v uplynulom období spôsobili nejednotnosť vyučovacích procesov a zvýšené nároky na činnosť pedagógov, systémový model tvorby kurikulárnych dokumentov bude predpokladať včasné informovanie odbornej i laickej verejnosti o plánovaných zmenách (minimálne 2 roky pred účinnosťou).

Učebné zdroje

Učebnice a ďalšie učebné texty tvoria jeden zo základných predpokladov zabezpečenia vzdelávania. Problém ich nedostatku a kvality, ktorý sa vyhrotil v posledných rokoch, bol a stále je vo verejnosti a v médiách jedným z najčastejšie preberaných problémov v oblasti regionálneho školstva.

Základné pravidlá týkajúce sa učebníc (a ďalších učebných textov) **upravuje § 13 zákona č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon)** a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“). V súlade s ním sa na vzdelávanie v školách používajú učebnice schválené ministerstvom školstva. Kritériom pre schválenie učebnice je súlad jej obsahu s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania určenými v školskom zákone a s príslušným štátnym vzdelávacím programom. Schválenie učebnice sa uskutočňuje vydaním **schvaľovacej doložky**, ktorej súčasťou je aj určenie lehoty jej platnosti. Ministerstvo má povinnosť jeden rok pred uplynutím určenej lehoty zabezpečiť odborné

posúdenie učebnice a vydať novú schvaľovaciu doložku alebo zabezpečiť vydanie novej učebnice. Z minulosti však existujú aj učebnice so schvaľovacou doložkou na dobu neurčitú.

Ministerstvo je **povinné bezplatne** poskytovať schválené učebnice školám na základe ich objednávky. Školy sú povinné zapožičiavať žiakom bezplatne učebnice, učebné texty a pracovné zošity pre povinné vyučovacie predmety.

Školský zákon predpokladá, že ministerstvo udržiava a zverejňuje na svojom webovom sídle **zoznam všetkých učebníc, učebných textov a pracovných zošitov**, ktorým bola udelená schvaľovacia doložka. Táto povinnosť **nie je naplnená** a jej naplnenie nie je bezo zmeny zákona zahŕňajúcej zrušenie schvaľovacích doložiek na dobu neurčitú z minulosti uskutočniteľné. Ministerstvo však zverejňuje na adrese www.edicnyportal.iedu.sk všetky „aktívne“ schválené didaktické prostriedky, ktoré si školy môžu prostredníctvom Edičného portálu objednať. Podľa údajov zverejnených na Edičnom portáli je k 15. augustu 2017 v jeho ponuke približne 1400 didaktických prostriedkov s platnou schvaľovacou doložkou.

V školách sa okrem schválených učebníc môžu používať aj iné učebné texty. Podmienkou je, aby boli v súlade s cieľmi a princípmi školského zákona. Časť učebníc, ktoré nemajú schvaľovaciu doložku, má tzv. **odporúčaciu doložku ministerstva**. O týchto učebniciach školský zákon explicitne konštatuje, že ich možno používať na vzdelávanie, v súvislosti s nimi však nevzniká nárok na ich bezplatné poskytovanie školám. Odporúčacie doložky sa vydávajú na dobu určitú.

Prijatím školského zákona v roku 2008 vznikla ministerstvu školstva povinnosť zabezpečiť vydanie niekoľkých stoviek nových učebníc. Ich zoznam však pri prechode na nové vzdelávacie programy nebol vypracovaný a dopĺňa sa dodnes. Dá sa konštatovať, že **ministerstvo školstva nebolo na plnenie úlohy takéhoto rozsahu pripravené a problémy vyplývajúce z tejto zmeny pretrvávajú dodnes**. V súčasnosti je potrebné vytvoriť okolo 360 titulov učebníc, avšak verejné obstarávanie týchto didaktických prostriedkov neprináša požadovanú kvalitu za najlepšiu cenu, ale predlžuje proces, neprináša optimálne riešenia a zároveň celý proces predražuje. Preto sa ministerstvo podieľalo na príprave možnosti uplatnenia výnimky vo verejnom obstarávaní (doplnenie ustanovenia § 1 ods. 12 písm. t) zákona č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov), ktorá by mala eliminovať tento súčasný problém. Výnimka v obstarávaní pomôže najmä vyriešiť problém podfinancovaných a chýbajúcich učebníc vo vyučovacom jazyku národnostných menšín, učebníc pre odborné predmety a učebníc pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Momentálne je v procese verejného obstarávania 15 najprioritnejších titulov a návrhy na vydanie ďalších učebníc a učebných textov stále vznikajú, a to aj kvôli zmenám v štátnom vzdelávacom programe. V školskom roku 2017/2018 ministerstvo zazmluvnilo vyhlásené verejné obstarávanie učebníc Prírodovedy pre 3. a 4. ročník ZŠ a Vlastivedy pre 3. a 4. ročník ZŠ. Proces nového verejného obstarávania umožní školám možnosť výberu alternatívnej sady učebníc. Súčasťou verejného obstarávania sú tiež metodické príručky pre učiteľov, preklad učebníc do maďarského jazyka a upravené verzie učebníc pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Nedostatok učebníc v školách má okrem ich oneskoreného vydávania aj ďalšiu príčinu, ktorou je **limitovaný objem finančných prostriedkov**, ktorý môže ministerstvo na tento účel vyčleniť. Od roku 2015 do roku 2017 to bolo približne 6,5 mil. € na rok. V druhej polovici roku 2017 síce boli do rozpočtu oddelenia učebnicovej politiky pridelené dodatočné finančné prostriedky v sume 1 mil. €, avšak vzhľadom na celkový objem požiadaviek škôl a predchádzajúce výrazne podfinancované obdobie ide len o veľmi malú pomoc. V súlade s edičným plánom na rok 2017 bolo k začiatku školského roka 2017/2018 pokrytých 27% požiadaviek škôl. V súčasnosti sa pripravuje využitie dodatočných finančných prostriedkov prevažne pre stredné odborné školy, ktorých požiadavky boli na úkor učebníc pre základné školy výrazne krátené. Koncom roka 2017 došlo k ďalšiemu dofinancovaniu vo výške 4 mil. EUR. Ku začiatku školského roka 2018/2019 sa očakáva nárast pokrytia požiadaviek škôl na 58 %.

Pri riešení problémov s klasickými printovými verziami didaktických prostriedkov začína pomáhať **sprístupňovanie digitálnych verzií učebníc** a ďalších foriem digitálneho vzdelávacieho obsahu na internete. Deje sa to prostredníctvom Edičného portálu, v ktorom sa sústreďuje pôvodný obsah **portálu eAktovka (www.eaktovka.sk)**, na ktorom bolo bezplatne sprístupnených **63 titulov učebníc** (vrátane ich prekladov) a zároveň sa rozširuje o ďalších **80 rôznych titulov v elektronickej verzii** pre základné a stredné školy, ktorých licencie boli zabezpečené v rámci priamych rokovacích konaní s vydavateľmi pre zabezpečenie printovej verzie reedícií učebníc **bezodplatne**. Tieto elektronické verzie učebníc, ktoré budú od 1.9.2017 dostupné na edičnom portáli ministerstva, sú veľkým prínosom pri zefektívnení výchovnovzdelávacieho procesu. Pedagógom môžu pomôcť ako pri príprave na vyučovanie, tak aj počas vyučovacej hodiny. Efektivita spočíva hlavne vo využívaní väčšej škály učebných metód a postupov súvisiacich hlavne s použitím interaktívnej tabule. Týmto spôsobom sa môžu žiakom sprístupniť informácie spojené s vizualizáciou a hovoreným slovom a vysvetľovaním. V triedach vybavených PC a projektorom sa zjednoduší práca s učebnicou. Na vyučovacej hodine môžu učitelia využiť elektronickú verziu učebnice pri konkrétnych, vybraných názorných činnostiach, napr. pri práci s ilustráciami, pri práci s textom, pri riešení rôznych cvičení a úloh. Pri takejto forme využitia učebníc učiteľ namiesto písania úloh a pokynov na tabuľu môže efektívnejšie riadiť vyučovací proces daného predmetu a venovať sa aktívnej činnosti so žiakmi. Pri predmetoch ako dejepis, slovenský jazyk či občianska výchova sa za použitia PC, projektoru a internetu dá docieľiť neobmedzený prístup k informáciám, ktorý je podmienkou objektívneho skúmania a hodnotenia faktov či už spoločenských alebo historických. Žiaci budú musieť byť sústredení a učebnicu budú mať vo väčšom formáte všetci priamo pred očami. Tento na prvý pohľad malý posun tak môže byť signálom pre učiteľa, či u žiakov neklesá miera pozornosti.

NPRVV predpokladá, že digitálne verzie učebníc podporia študijnú atmosféru v triede a že sa týmto spôsobom aktívne zapoja do vyučovacieho procesu viac žiakov. Úroveň alebo rozsah zapojenia učebnice v elektronickej forme samozrejme závisí od konkrétneho učiva, respektíve od toho, ako si daný učiteľ vystavia hodinu, aké má ciele, aké pomôcky či metodiku pri tom využíva atď.

Ministerstvo zabezpečuje učebnice nielen v slovenskom jazyku, ale aj **v jazyku národnostných menšín** a tiež pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

K 15. augustu 2017 bolo k dispozícii prepis 48 reformných učebníc do Braillovho písma a ministerstvo pri príprave podkladov na verejné obstarávanie ďalších nových súborov učebníc už automaticky počíta aj so súbežným zabezpečením predmetných učebníc aj v prepise do Braillovho písma, prípadne upravenej verzie v slovenskom posunkovom jazyku. Na učebnice v jazyku národnostných menšín ministerstvo vynaložilo k 15. augustu 2017 13,6% z celkového objemu finančných prostriedkov minutých na učebnice.

Riadenie výchovy a vzdelávania

Systém regionálneho školstva je v súčasnosti **riadený z troch úrovní**.

(1) **Z centrálnej úrovne** vykonáva riadiace funkcie **ministerstvo školstva**. V rámci svojej riadiacej funkcie vykonáva štátnu správu na úseku školstva, vypracúva koncepcie, vydáva všeobecne záväzné právne predpisy, spravuje sieť škôl a školských zariadení, zabezpečuje financovanie stredných škôl a prostredníctvom ministerstva vnútra aj základných škôl a špeciálnych škôl, vydáva štátne vzdelávacie programy pre všetky druhy a typy škôl a plní ďalšie úlohy na úseku školstva v zmysle § 14 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve (zákon o štátnej správe v školstve). Na plnenie svojich úloh v oblasti regionálneho školstva má ministerstvo zriadené nasledovné priamo riadené rozpočtové a príspevkové organizácie: **Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ), Štátny inštitút odborného vzdelávania (ŠIOV), Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR), Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie (VÚDPAP), Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM), Juventa, Domov speváckeho zboru slovenských učiteľov, Slovenskú pedagogickú knižnicu a Metodicko-pedagogické centrum (MPC)**. Medzi orgány štátnej správy v školstve patrí aj **Štátna školská inšpekcia (ŠŠI)**, ktorá plní funkciu kontroly štátu nad úrovňou pedagogického riadenia, nad úrovňou výchovy a vzdelávania a materiálno-technických podmienok vrátane praktického vyučovania v školách a školských zariadeniach, na pracoviskách praktického vyučovania a nad úrovňou činnosti v špeciálnych výchovných zariadeniach a školských zariadeniach výchovného poradenstva a prevencie ako aj vybavuje sťažnosti a petície v tejto oblasti.

(2) **Na strednej úrovni** vykonávajú riadiace funkcie v regionálnom školstve **odbory školstva okresných úradov v sídle kraja, obce a VÚC pôsobiace ako školské úrady a zriaďovatelia**. Ich kompetencie voči školám sú ustanovené v zákone o štátnej správe v školstve.

(3) **Na najnižšej úrovni**, teda na úrovni školy alebo školského zariadenia, vykonáva riadiacu funkciu **riaditeľ**. Okrem riaditeľa školy sa na riadení školy podieľajú aj školské **samosprávne orgány** (rada školy – prostredníctvom jej členov sa na riadení školy v primeranej miere podieľajú aj rodičia a žiacka školská rada – prostredníctvom jej členov sa na riadení stredných škôl podieľajú aj žiaci). Na výkon svojej riadiacej funkcie si riaditeľ školy môže vytvárať **poradné orgány** (napr. pedagogická rada, metodické združenie, predmetová komisia, umelecká rada atď.).

V oblasti riadenia regionálneho školstva, najmä na strednej, ale čiastočne aj na centrálnej úrovni, prišlo od 1. januára 2013 **k významnej zmene**. V rámci projektu ESO (Efektívna, Spoláhľivá a Otvorená štátna správa) boli zrušené krajské školské úrady a ich kompetencie

prešli na okresné úrady v sídle kraja, teda do rezortu ministerstva vnútra. Praktické dôsledky tejto zmeny naznačujú, že školská správa je v súčasnosti roztrieštená medzi dva rezorty a viacero druhov zriaďovateľov na úrovni miestnej správy a samosprávy. Uvedená roztrieštenosť v mnohých ohľadoch komplikuje správu školského systému a vyústila do záväzku obsiahnutom v PVV uskutočniť diskusiu o prehodnotení presunu častí kompetencií štátnej správy v oblasti riadenia a financovania regionálneho školstva z MŠVVŠ SR na MV SR, uskutočneného v roku 2013. V záujme zjednodušenia a zefektívnenia riadenia regionálneho školstva, NPRV predpokladá postupný návrat kompetencií na MŠVVŠ SR.

Financovanie výchovy a vzdelávania

Financovanie regionálneho školstva sa uskutočňuje z **dvoch skupín zdrojov**, a to z **verejných zdrojov** a zo **súkromných zdrojov**. Rozhodujúci podiel financovania je zabezpečený z verejných zdrojov. V prípade škôl, v ktorých sa vzdelávanie považuje za **sústavnú prípravu na povolanie**, sa náklady na výchovu a vzdelávanie **pokrývajú v plnej miere z verejných zdrojov**, výnimku môže tvoriť len časť nákladov na výchovu a vzdelávanie v cirkevných a súkromných školách, ktoré môžu vyberať školné. Zo súkromných zdrojov sa štandardne pokrývajú niektoré špeciálne náklady, napríklad náklady na jedlá.

Aktivity v rámci regionálneho školstva hradené z verejných zdrojov sa **členia na dve veľké skupiny**. Prvú tvoria aktivity škôl a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti okresných úradov v sídle kraja, aktivity škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí a VÚC, cirkevných škôl a súkromných škôl, v ktorých sa **vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie**. Druhú skupinu tvoria **aktivity ostatných škôl (základných umeleckých škôl, jazykových škôl a materských škôl) a školských zariadení**. Aktivity v rámci prvej skupiny sa financujú zo štátneho rozpočtu (do roku 2012 z kapitoly ministerstva školstva, od roku 2013 z kapitoly ministerstva školstva a z kapitoly ministerstva vnútra) a zvyknú sa, nie celkom presne, označovať aj **aktivitami vykonávanými v rámci prenesených kompetencií**. Aktivity v rámci druhej skupiny, nazývané aj **aktivitami vykonávanými v rámci originálnych kompetencií**, sa financujú z vlastných zdrojov obcí a samosprávnych krajov; za vlastné zdroje obcí a samosprávnych krajov sa v tejto súvislosti pokladajú podiely na výnose z daní z príjmov fyzických osôb určené podľa § 7a zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení, § 2 a 3 zákona č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy a nariadenia vlády č. 668/2008 Z.z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy.

Financovanie prevažnej väčšiny aktivít regionálneho školstva **vykonávané v rámci prenesených kompetencií** je založené na tzv. **normatívnom princípe**, ktorý hovorí, že objem pridelených finančných prostriedkov pre školu sa určí ako súčin normatívu a počtu jej žiakov. **Normatív** je objem finančných prostriedkov, ktorý poskytne štát na jedného žiaka. Normatív nie je pre všetky školy a všetkých žiakov rovnaký. Výška normatívu odráža **finančnú náročnosť chodu školy**, ktorá závisí od viacerých faktorov. Preto sú náklady na chod školy v súvislosti s určovaním normatífov rozdelené na viacero oblastí. Základné

členenie je **na osobné náklady a náklady na prevádzku**. Toto členenie sa odráža aj v štruktúre normatívu, ktorý pozostáva z mzdového normatívu a z normatívu na prevádzku.

Osobné náklady, a teda mzdový normatív, závisia v prvom rade na tzv. personálnej náročnosti vzdelávacieho procesu na škole; táto sa dá charakterizovať **počtom žiakov pripadajúcich na jedného pedagogického zamestnanca**. Personálna náročnosť sa prejavuje aj v počte nepedagogických zamestnancov pripadajúcich na jedného pedagogického zamestnanca. Z uvedených údajov sa jednoduchým výpočtom určuje relatívna personálna náročnosť jednotlivých kategórií škôl. Ďalším parametrom ovplyvňujúcim osobné náklady, a teda personálnu náročnosť, je **kvalifikácia pedagogických zamestnancov**. Osobné náklady ovplyvňuje aj dĺžka praxe pedagogických zamestnancov, **tento faktor sa však v súčasnom modeli výpočtu normatífov neuplatňuje**.

Náklady na prevádzku, ktoré sa premietajú do prevádzkového normatívu, majú svoju ďalšiu vnútornú štruktúru. Najväčšou položkou sú **náklady na teplo** (až 50 %); ako parameter určujúci náročnosť konkrétnej školy na vykurovanie sa berie dlhodobý priemer teplôt v mieste školy. Druhou položkou sú **náklady na výchovno-vzdelávací proces**; koeficienty, pomocou ktorých sa tento druh nákladov premieta do normatívu, sa odvodzujú od koeficientov personálnej náročnosti. Treťou položkou v prevádzkovom normatíve je **prevádzková náročnosť školy okrem tepla**; tu sa rozoznávajú 3 kategórie. Štvrtou položkou prevádzkového normatívu sú **náklady na ďalšie vzdelávanie učiteľov** – jej premietnutie do normatívu sa odvodzuje od mzdového normatívu.

V systéme normatívneho financovania sa zohľadňujú aj ďalšie osobitné faktory. Významnú úlohu hrá v prípade základných škôl možnosť zohľadnenia ich veľkosti. Realizuje sa tým spôsobom, že niektoré **základné školy s menším počtom žiakov dostávajú vyšší normatív**.⁷

Konkrétna výška normatívu pre daný druh školy závisí od koeficientov charakterizujúcich personálnu a prevádzkovú náročnosť jej chodu a od celkovej sumy, ktorá je na normatívy v danom roku k dispozícii.

Systém financovania aktivít vykonávaných v rámci prenesených kompetencií berie do úvahy aj **faktory, ktoré sa nedajú zachytiť v normatíve**, ale je potrebné ich zohľadniť. Na tento účel existujú 3 nástroje:

- a) **možnosť čiastočného prerozdelenia** normatívnych príspevkov určených pre jednotlivé školy na úrovni zriaďovateľa,
- b) **príspevky na špecifiká** (dopravné, asistenti učiteľa), **odchodné, učebnice, kurz pohybových aktivít v prírode, školu v prírode, vakcíny, vzdelávacie poukazy, za mimoriadne výsledky žiakov, na riešenie havarijných situácií, rozvojových projektov a nákladov na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia**,

⁷ Pri rozhodovaní o zvýhodnení financovania základnej školy z hľadiska jej veľkosti sa berie do úvahy počet žiakov všetkých základných škôl daného zriaďovateľa s príslušným vyučovacím jazykom. Školy sú zvýhodnené len v prípade, ak celkový počet žiakov vo všetkých školách je nižší ako stanovená hranica.

- c) osobitné opatrenia určené pôvodne len na prechodné obdobie, ktoré sa však využívajú dodnes: **garantované minimum** a dofinancovanie v rámci **dohodovacieho konania**. Garantovaným minimom sa riešilo zmiernenie dopadov zavedenia nového systému financovania v roku 2004 na niektorých zriaďovateľov a dohodovacie konanie slúži na riešenie nedostatku finančných prostriedkov v odôvodnených prípadoch, ktoré nie sú pokryté inými ustanoveniami zákona.

Významnou vlastnosťou systému je poskytovanie finančných prostriedkov formou **blokového grantu** – prijímateľ môže finančné prostriedky ušetrené napríklad úsporou energií použiť na zvýšenie plátov učiteľov.

Finančné toky do roku 2012 išli po línii ministerstvo – krajský školský úrad - zriaďovateľ – škola (v prípade škôl zriaďovaných VÚC bez medzičlánku KŠÚ). Od roku 2013 idú prostriedky pre všetkých zriaďovateľov s výnimkou VÚC z ministerstva vnútra a cez okresné úrady v sídle kraja.

Financovanie aktivít regionálneho školstva **vykonávané v rámci originálnych kompetencií** sa realizuje prostredníctvom obcí a VÚC. Na rozdiel od financovania aktivít vykonávaných v rámci prenesených kompetencií, ktoré sa realizuje zo štátneho rozpočtu, zdrojom financovania pre aktivity vykonávané v rámci originálnych kompetencií sú **dane z príjmov fyzických osôb**. V súlade s príslušnou legislatívou sa **70 %** objemu týchto daní prerozdeli do rozpočtov obcí na financovanie aktivít, ktoré vykonávajú v rámci originálnych kompetencií. 40 % z objemu prerozdeľovaného obciam sa rozpisuje podľa aktivít obcí v oblasti vzdelávania. Vychádza sa pritom z váženého počtu detí a žiakov v školách a školských zariadeniach na území obce. Do rozpočtov VÚC sa prerozdeli **30 %** z objemu daní z príjmov fyzických osôb. 15 % z tohto objemu sa prerozdeli podľa počtu obyvateľov VÚC vo veku 15 až 18 rokov.

Na rozdiel od finančných prostriedkov, ktoré obce a VÚC dostanú zo štátneho rozpočtu na financovanie aktivít regionálneho školstva vykonávaných v rámci prenesených kompetencií, ktoré sú na financovanie týchto aktivít účelovo určené, **účel použitia finančných prostriedkov, ktoré obce a VÚC získajú z dane z príjmov fyzických osôb určujú samotné obce a VÚC v rámci svojej samosprávnej pôsobnosti.**

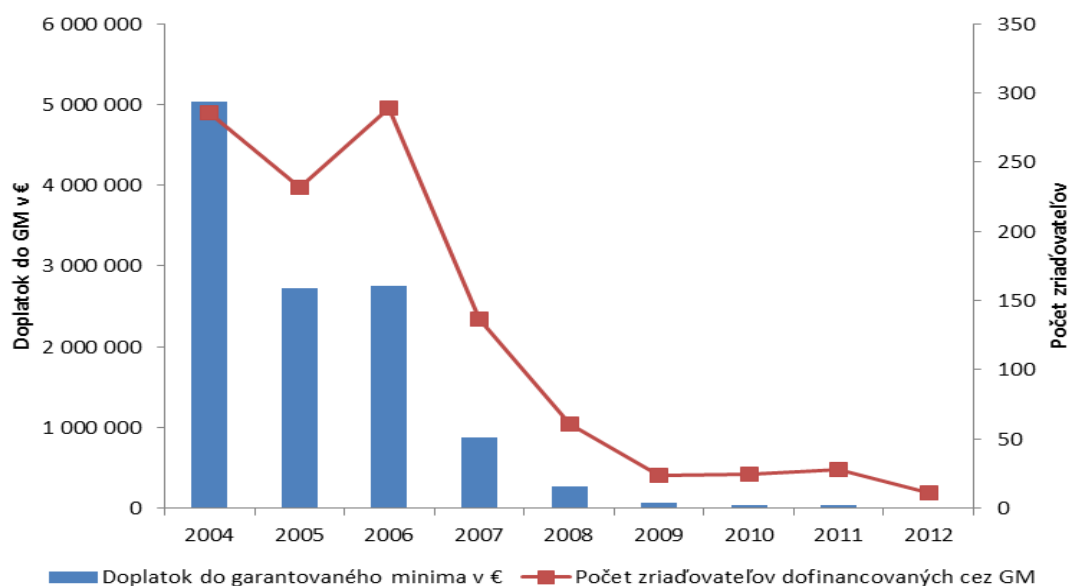
Konkrétne objemy finančných prostriedkov poskytnuté na jednotlivé vyššie popísané položky v období od zavedenia normatívneho financovania v roku 2004 do roku 2016 sú uvedené v tabuľke 1.1. Stabilizáciu systému financovania od jeho zavedenia v roku 2004 do roku 2012 ilustruje vývoj doplatku do garantovaného minima znázornený na obrázku 1.1 a v tabuľke 1.2.

Tabuľka 1.1 Prehľad o bežných výdavkoch poskytnutých ministerstvom na financovanie regionálneho školstva v rokoch 2004 až 2016

Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Normatívne	922 470 823	947 018 489	994 818 628	1 034 579 632	1 100 351 092	1 195 903 625	1 213 174 911	1 198 350 897	1 237 156 361	1 283 447 409	1 334 427 678	1 386 806 072	1 444 259 555
Nenormatívne spolu	16 967 139	30 176 854	33 609 010	34 002 986	42 267 178	44 074 962	44 362 795	51 560 300	56 114 477	57 160 788	61 971 324	70 263 042	88 571 004
<i>Odchodné</i>	1 317 965	1 446 392	1 537 144	1 629 588	1 860 817	2 389 739	2 386 211	2 542 162	2 618 685	2 553 283	3 266 480	3 066 162	3 157 652
<i>Dopravné</i>	3 968 831	4 558 288	4 516 598	4 662 352	5 442 841	6 045 738	6 196 047	7 211 214	7 509 715	7 499 341	7 474 213	7 059 562	6 965 654
<i>asistenti učiteľa</i>	2 387 704	3 271 062	4 693 155	4 846 411	6 011 120	3 747 575	4 042 679	4 312 356	4 475 969	5 203 536	8 084 828	13 504 364	14 600 633
<i>mimoriadne výsledky žiakov</i>	0	0	0	368 618	601 872	689 400	573 200	461 800	522 460	550 000	576 018	483 040	486 000
<i>Havárie</i>	1 082 720	893 845	3 968 267	4 419 604	8 428 866	5 974 048	5 941 475	6 178 449	9 105 155	9 580 890	10 512 498	11 843 477	12 858 341
<i>sociálne znevýhodnené prostredie</i>	0	0	0	0	0	0	0	5 914 860	6 522 369	6 557 944	6 748 073	6 486 659	4 924 895
<i>rozvojové projekty</i>	1 219 511	1 486 323	679 446	241 320	63 998	0	0	0	0	0	0	516 999	1 421 376
<i>5-ročné deti MŠ</i>	0	0	0	0	2 393 878	7 318 793	7 628 724	7 756 932	7 916 026	8 213 437	8 547 305	8 817 654	8 890 457
<i>Vakcíny</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	1 348	0	413	1 327	771
<i>vzdelávacie poukazy</i>	6 990 408	18 520 944	18 214 400	17 835 093	17 463 786	17 909 669	17 594 459	17 182 527	17 442 750	17 002 357	16 761 496	16 905 189	17 320 532
<i>Učebnice</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 578 609	2 175 091
<i>lyžiarsky výcvik/kurz</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10 700 975
<i>škola v prírode</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5 068 627
Celkom normatívne + nenormatívne	939 437 962	977 195 343	1 028 427 638	1 068 582 618	1 142 618 270	1 239 978 587	1 257 537 706	1 249 911 197	1 293 270 838	1 340 608 197	1 396 399 002	1 457 069 114	1 532 830 559

Zdroj: MŠVVŠ SR – správy o hospodárení

Obrázok 1.1 Vývoj doplatku do garantovaného minima a počtu zriaďovateľov, ktorým bol poskytnutý, v rokoch 2004 až 2012

Zdroj: MŠVVŠ SR

Tabuľka 1.2 Doplnenie údajov o doplatku GM a počtu zriaďovateľov:

Rok	2013	2014	2015	2016
Doplatok do GM (v €)	28 301	6 876	28 647	126 012
Počet zriaďovateľov	13	7	9	14

Zdroj: MŠVVŠ SR

Profesia učiteľa

V roku 2013 **pracovalo** v regionálnom školstve **61 124,8 pedagogických zamestnancov**, **1 338,2 odborných zamestnancov** a **19 383,8 ostatných zamestnancov** financovaných v rámci prenesených kompetencií a **25 177 pedagogických zamestnancov**, **136,4 odborných zamestnancov** a **19 415,6 ostatných zamestnancov** financovaných v rámci originálnych kompetencií. V roku 2014 **pracovalo** v regionálnom školstve **60 257,1 pedagogických zamestnancov**, **1 372,5 odborných zamestnancov** a **19 156 ostatných zamestnancov** financovaných v rámci prenesených kompetencií a **25 492 pedagogických zamestnancov**, **147,5 odborných zamestnancov** a **19 540,8 ostatných zamestnancov** financovaných v rámci originálnych kompetencií. V roku 2015 **pracovalo** v regionálnom školstve **60 497,2 pedagogických zamestnancov**, **1 395,2 odborných zamestnancov** a **19 068,1 ostatných zamestnancov** financovaných v rámci prenesených kompetencií a **26 087 pedagogických zamestnancov**, **151,6 odborných zamestnancov** a **19 693,2 ostatných zamestnancov** financovaných v rámci originálnych kompetencií. V roku 2016 **pracovalo** v regionálnom

školsťve **60 432,4 pedagogických zamestnancov, 1 476,6 odborných zamestnancov a 18 904,5 ostatných zamestnancov** financovaných v rámci prenesených kompetencií a **27 025,7 pedagogických zamestnancov, 202,6 odborných zamestnancov a 19 973,8 ostatných zamestnancov** financovaných v rámci originálnych kompetencií.

Priemerný plat pedagogických zamestnancov v roku 2013 dosiahol podľa údajov predložených z CVTI SR hodnotu **913,1 € u pedagogických zamestnancov, 852 € u odborných zamestnancov a 524,6 € u ostatných zamestnancov** financovaných v rámci prenesených kompetencií a hodnotu **697,7 € u pedagogických zamestnancov, 876,5 € u odborných zamestnancov a 458,4 € u ostatných zamestnancov** financovaných v rámci originálnych kompetencií. **Priemerný plat** pedagogických zamestnancov v roku 2014 dosiahol podľa údajov predložených z CVTI SR hodnotu **979,5 € u pedagogických zamestnancov, 911 € u odborných zamestnancov a 553,3 € u ostatných zamestnancov** financovaných v rámci prenesených kompetencií a hodnotu **739 € u pedagogických zamestnancov, 910 € u odborných zamestnancov a 478,7 € u ostatných zamestnancov** financovaných v rámci originálnych kompetencií. **Priemerný plat** pedagogických zamestnancov v roku 2015 dosiahol podľa údajov predložených z CVTI SR hodnotu **1 028,9 € u pedagogických zamestnancov, 965,1 € u odborných zamestnancov a 572,1 € u ostatných zamestnancov** financovaných v rámci prenesených kompetencií a hodnotu **782,2 € u pedagogických zamestnancov, 996,2 € u odborných zamestnancov a 493,8 € u ostatných zamestnancov** financovaných v rámci originálnych kompetencií. **Priemerný plat** pedagogických zamestnancov v roku 2016 dosiahol podľa údajov predložených z CVTI SR hodnotu **1 084,3 € u pedagogických zamestnancov, 1 015,2 € u odborných zamestnancov a 590,6 € u ostatných zamestnancov** financovaných v rámci prenesených kompetencií a hodnotu **833,7 € u pedagogických zamestnancov, 1 038,2 € u odborných zamestnancov a 518,9 € u ostatných zamestnancov** financovaných v rámci originálnych kompetencií.

Pedagogickí zamestnanci sa členia na nasledujúce kategórie: učiteľ, majster odbornej výchovy, vychovávateľ, pedagogický asistent, zahraničný lektor, tréner športovej školy a tréner športovej triedy, korepetítor. Pedagogickí zamestnanci sa zaraďujú **do štyroch kariérových stupňov** (začínajúci zamestnanec, samostatný zamestnanec, zamestnanec s prvou atestáciou a zamestnanec s druhou atestáciou) a v závislosti od tohto sa zaraďujú do príslušnej **platovej triedy**. V rámci platovej triedy existuje ešte inštitút „**pracovná trieda**“ (1 a 2), ktorý zohľadňuje stupeň náročnosti vykonávanej pracovnej činnosti pedagogických zamestnancov.

Pedagogický zamestnanec môže v rámci funkčného platu dostávať okrem tarifného platu a osobného príplatku aj viacero ďalších príplatkov. Ide napríklad o **kreditový príplatok**, ktorý sa poskytuje pedagogickým zamestnancom za sústavné prehlbovanie odbornej spôsobilosti, ktoré sa štandardne uskutočňuje v rámci kontinuálneho vzdelávania. Ďalšími príplatkami sú **príplatok začínajúceho pedagogického zamestnanca, príplatok za prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením alebo so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia a príplatok za špecializovanú činnosť uvádzajúceho pedagogického zamestnanca**. Podobná situácia je aj u odborných zamestnancov.

Profesijný rast pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov počas výkonu ich povolania je zabezpečený systémom **kontinuálneho vzdelávania**. Kontinuálne vzdelávanie sa člení na adaptačné vzdelávanie, aktualizčné vzdelávanie, inovačné vzdelávanie, špecializačné vzdelávanie a funkčné vzdelávanie.

Kontinuálne vzdelávanie sa uskutočňuje absolvovaním **akreditovaných vzdelávacích programov**. Akreditáciu **udel'uje ministerstvo** na základe odborného stanoviska akreditačnej rady. Vzdelávanie poskytujú organizácie zriadené ministerstvom, vzdelávacie organizácie iných ústredných orgánov štátnej správy, vysoké školy, cirkev alebo náboženská spoločnosť, alebo iná právnická osoba, ktorá má v predmete činnosti vzdelávanie. Ministerstvo zverejňuje na svojom webovom sídle **zoznam týchto organizácií**. Ministerstvo akreditovalo k 31. decembru 2016 spolu **1 671** programov kontinuálneho vzdelávania, ktoré zabezpečuje **206** poskytovateľov.

Pre zaradovanie do kariérových pozícií, teda **prefunkčné zaradenie**(napríklad pre výkon funkcie triedneho učiteľa) je zamestnanec povinný absolvovať predpísané druhy kontinuálneho vzdelávania. V roku 2010 poberalo 6% alebo 12% kreditový príplatok 677 zamestnancov, pričom objem vyplatených finančných prostriedkov bol 167 482 €. V roku 2011 celkový počet zamestnancov poberaúcich kreditové príplatky stúpol na 7 729 a objem vyplatených finančných prostriedkov bol 3 773 668 €. V roku 2012 bol celkový počet zamestnancov poberaúcich kreditový príplatok 20 848 a objem vyplatených finančných prostriedkov bol 15 754 432 €. V roku 2013 celkový počet zamestnancov poberaúcich kreditový príplatok bol 28 854 a objem poskytnutých finančných prostriedkov bol 26 093 314 €. V roku 2014 celkový počet zamestnancov poberaúcich kreditové príplatky stúpol na 33 265 a objem poskytnutých finančných prostriedkov bol 34 813 978 €. V roku 2015 bol počet zamestnancov poberaúcich kreditové príplatky 36 251 a objem finančných prostriedkov na ne 38 675 296 €. V roku 2016 to bolo 37 433 zamestnancov poberaúcich kreditové príplatky a na tento účel bolo poskytnutých 45 086 302 €.

Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

V regionálnom školstve sa venuje osobitná pozornosť **deťom a žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami**. Do tejto kategórie patria deti a žiaci **so zdravotným znevýhodnením, zo sociálne znevýhodneného prostredia** a zaradujú sa sem aj **deti a žiaci s nadaním**.

Skupina detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením zahŕňa deti a žiakov **so zdravotným postihnutím, choré alebo zdravotne oslabené, s vývinovými poruchami, s poruchou správania**. Za dieťa a žiaka so zdravotným postihnutím sa pokladá dieťa a žiak s mentálnym postihnutím, sluchovým postihnutím, zrakovým postihnutím, telesným postihnutím, s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami alebo s viacnásobným postihnutím. **Podmienkou** zaradenia do kategórie detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami je **diagnostikovanie** niektorej z uvedených výchovno-vzdelávacích potrieb zariadením výchovného poradenstva a prevencie.

Počet žiakov so zdravotným znevýhodnením predstavuje v súčasnosti **8,6 %** zo všetkých žiakov regionálneho školstva. Výchova a vzdelávanie detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením sa uskutočňuje v **špeciálnych školách,⁸ v špeciálnych triedach** bežných škôl alebo v **štandardných triedach** bežných škôl (**“integrovaní žiaci”**).

Špeciálne triedy sa zriaďujú spravidla pre deti a žiakov s rovnakým druhom zdravotného znevýhodnenia, pričom časť výchovno-vzdelávacieho procesu sa môže uskutočňovať v triede spoločne s ostatnými deťmi alebo žiakmi školy. Existujú nasledujúce druhy špeciálnych škôl: **špeciálna materská škola, špeciálna základná škola, špeciálna stredná škola, praktická škola a odborné učilište.**

Pri výchove a vzdelávaní detí a žiakov so zdravotným znevýhodnením sa postupuje podľa vzdelávacích programov **pre príslušný druh postihnutia**, napríklad podľa vzdelávacieho programu pre deti a žiakov s mentálnym postihnutím, pre deti a žiakov so sluchovým postihnutím alebo pre deti a žiakov chorých a zdravotne oslabených. Do špeciálnych škôl sa prijímajú deti a žiaci na základe **odborných diagnostických vyšetrení, písomnej žiadosti** zákonného zástupcu o prijatie do špeciálnej školy a **písomného súhlasu** zákonného zástupcu.

Podmienkou pre integrované vzdelávanie je **písomná žiadosť** zákonného zástupcu a **závery špeciálno-pedagogického a psychologického vyšetrenia** centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a centra špeciálnopedagogického poradenstva. Legislatíva teda umožňuje zákonným zástupcom dieťaťa so zdravotným postihnutím rozhodnúť, v akom type školy sa bude ich dieťa vzdelávať. V záveroch z diagnostického vyšetrenia musí byť uvedená diagnóza dieťaťa a žiaka, čiže dôvod na vzdelávanie dieťaťa a žiaka s využitím pre neho prospešných špeciálnych metód a foriem a odporúčanie najvhodnejšej formy vzdelávania (školská integrácia, špeciálna trieda alebo špeciálna škola), do ktorej by mal byť zaradený. Rodič môže svoju voľbu školy zmeniť – buď na základe vlastného uváženia, alebo na odporúčanie poradne alebo školy. V prípade, ak sa rodič dieťaťa rozhodne o inej než odporúčanej forme vzdelávania pre jeho dieťa, riaditeľ školy to musí rešpektovať. Ak by však forma vzdelávania nebola dieťaťu na prospech, ale rodič by na nej trval, o zmene formy vzdelávania napriek inému názoru rodiča môže rozhodnúť súd (zatiaľ bol zaznamenaný 1 prípad podania na súd, no rodič potom svoj názor zmenil, takže súd sa nekonal – kraj Trenčín).

Výchova a vzdelávanie **detí a žiakov s nadaním** sa uskutočňuje v školách so zameraním na rozvoj intelektového nadania, umeleckého nadania a športového nadania. **Školou pre deti a žiakov s nadaním** je len škola, ktorá zabezpečuje vzdelávanie týchto detí alebo žiakov **vo všetkých triedach** a vo všetkých ročníkoch. Pre deti a žiakov s nadaním sa zriaďujú materské školy, základné školy a stredné školy. V štandardných materských školách, základných školách a stredných školách možno zriadiť **triedy pre deti a žiakov s nadaním**. Aj deti a žiaci s nadaním môžu byť individuálne integrovaní. Výchova a vzdelávanie detí

⁸ Pojem „špeciálna škola“ sa v praxi používa v užšom alebo širšom zmysle slova. Školský zákon v § 95 označuje ako špeciálnu základnú školu takú základnú školu, v ktorej sa uskutočňuje výchova a vzdelávanie pre deti a žiakov s mentálnym postihnutím. V širšom slova zmysle sa špeciálnymi školami zvyknú označovať všetky školy pre deti alebo žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. V tejto správe používame označenie „špeciálna škola“ v širšom význame.

s nadaním alebo žiakov s nadaním sa uskutočňuje prostredníctvom vzdelávacích programov **zameraných na príslušné nadanie**.

Vzdelávanie a trh práce

Z hľadiska potrieb praxe má regionálne školstvo za úlohu pripraviť absolventov, ktorí majú vedomosti, zručnosti a kompetencie potrebné na čo **najplynulejší prechod do praxe** na pracovné miesta nevyžadujúce si vysokoškolské vzdelanie. Hlavnú ťarchu pri plnení tejto úlohy nesie **odborné školstvo** uskutočňujúce odborné vzdelávanie a prípravu.

Zrýchľujúci sa globálny vývoj sa premieta do meniacich sa potrieb trhu práce. Ak má odborné školstvo dobre plniť svoju úlohu, musí byť schopné na tieto zmeny reagovať. Táto schopnosť sa dá zabezpečiť len **úzkou spoluprácou stredných odborných škôl so všetkými zainteresovanými inštitúciami (stakeholdermi)**, napr. so štátnou správou, územnou samosprávou, zamestnávateľmi, stavovskými a profesijnými organizáciami, združeniami odborových zväzov a zástupcami zamestnancov.

Legislatívnym základom na **zabezpečenie spolupráce všetkých zainteresovaných v oblasti odborného vzdelávania** a prípravy na Slovensku je zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov odbornom vzdelávaní a príprave (zákon o odbornom vzdelávaní), ktorý komplexne upravuje problematiku odborného vzdelávania a prípravy v stredných odborných školách. Zákon upravuje systém odborného vzdelávania a prípravy žiaka strednej odbornej školy, typy stredných odborných škôl, praktické vyučovania žiaka, systém duálneho vzdelávania, overenie spôsobilosti zamestnávateľa poskytovať praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania, úpravu vzájomných práv a povinností žiaka, strednej odbornej školy a zamestnávateľa pri praktickom vyučovaní, hmotné zabezpečenie žiaka a finančné zabezpečenie žiaka a koordináciu odborného vzdelávania a prípravy pre trh práce.

Zákon o odbornom vzdelávaní upravuje **dve úrovne koordinácie** odborného vzdelávania a prípravy a potrieb trhu práce, a to **celoštátnu úroveň** a **úroveň samosprávnych krajov**. Na celoštátnej úrovni plní koordinačnú úlohu Rada vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu ako poradný orgán vlády. Na krajskej úrovni sú koordinačným orgánmi krajské rady ako poradné orgány predsedov samosprávnych krajov. V nadväznosti na zákon o službách zamestnanosti existujú koordinačné orgány aj na úrovni stavovských alebo profesijných organizácií vo forme sektorových rád.

Rada vlády SR pre odborné vzdelávanie a prípravu realizuje výkon svojej pôsobnosti najmä prostredníctvom 19 pracovných skupín, ktoré si zriadila pre jednotlivé sektory a verifikáciu potrieb trhu práce na národnej úrovni. Aktívne sú aj krajské rady. Pre ministerstvo školstva sú dôležité ich vyjadrenia vo vzťahu k zarad'ovaniu resp. vyrad'ovaniu stredných odborných škôl do/zo siete škôl a školských zariadení, resp. zmien v sieti. V nadväznosti na výsledky a odporúčania projektu Národná sústava kvalifikácií ako aj v súvislosti s prípravou projektu Systému uznávania kvalifikácií má dôjsť k úzkemu prepojeniu formálneho a neformálneho odborného vzdelávania a prípravy prostredníctvom sektorových rád, ktoré popisujú, upravujú a schvaľujú nové kvalifikácie potrebné na trhu práce.

Vychádzajúc zo zákona o odbornom vzdelávaní sú základom pre koordináciu odborného vzdelávania na oboch úrovniach analýzy a prognózy potrieb trhu práce. Tvorba týchto analýz a prognóz je úlohou Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny v spolupráci s ostatným zainteresovanými subjektmi v odbornom vzdelávaní. Na základe jej výsledkov má ministerstvo školstva v spolupráci s ostatnými zainteresovanými subjektmi regulovať zoznam študijných odborov a učebných odborov, samosprávne kraje si majú vytvárať regionálne stratégie výchovy a vzdelávania v stredných školách a v súlade s nimi určovať všeobecne záväzným nariadením počet tried prvého ročníka stredných škôl financovaných podľa osobitného predpisu vo svojej územnej pôsobnosti pre prijímacie konanie v nasledujúcom školskom roku.

Ďalším kľúčovým nástrojom v oblasti riadenia odborného vzdelávania a prípravy sú informácie o uplatnení absolventov stredných škôl podľa jednotlivých krajov, stredných škôl, študijných odborov a učebných odborov, ktoré zverejňuje na svojom webovom sídle 2x do roka Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

Zákon o odbornom vzdelávaní tiež predpokladá, že MH SR, MDVRR SR, MPRV SR, MK SR a MŽP SR vypracúvajú svoje odvetvové koncepcie odborného vzdelávania.

V rámci odborného vzdelávania a prípravy môže v súčasnosti žiak absolvovať učebný odbor (žiak získa vysvedčenie o záverečnej skúške a výučný list), študijný odbor s praktickým vyučovaním formou odborného výcviku (končí maturitou, žiak môže získať okrem vysvedčenia o maturitnej skúške aj výučný list) a študijný odbor s praktickým vyučovaním formou odbornej praxe alebo umeleckej praxe (žiak získa vysvedčenie o maturitnej skúške) a študijný odbor vyššieho odborného vzdelávania (žiak získa vysvedčenie o absolventskej skúške a absolventský diplom).

Žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia

V regionálnom školstve existuje niekoľko špeciálnych nástrojov **na sociálnu podporu detí a žiakov resp. ich rodín.**

V materskej škole štát uhrádza za rodiča mesačný príspevok na čiastočnú úhradu nákladov spojených s pobytom dieťaťa v materskej škole, ktoré má jeden rok pred plnením povinnej školskej dochádzky alebo ktoré je z domácnosti, ktorej členovi sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi⁹. Okrem toho štát poskytuje na deti materských škôl ohrozené sociálnym vylúčením dotácie na podporu výchovy k stravovacím návykom a dotácie na podporu výchovy k plneniu školských povinností.

Žiaci základných škôl a špeciálnych základných škôl ohrození sociálnym vylúčením majú takisto nárok na dotáciu na podporu výchovy k stravovacím návykom a dotáciu na podporu výchovy k plneniu školských povinností.

Ďalšou formou podpory zo strany štátu je **úhrada cestovných nákladov** na dopravu žiakov základných škôl a špeciálnych základných škôl, ktorí si plnia povinnú školskú dochádzku v škole mimo miesta trvalého pobytu v rámci určeného školského obvodu a do najbližšej základnej školy a špeciálnej základnej školy s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej

⁹S účinnosťou od 1.1. 2018

menšiny ak v obci alebo v školskom obvode, v ktorej má žiak patriaci k národnostnej menšine trvalý pobyt, nie je zriadená základná škola s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny.

Žiaci stredných škôl **zo sociálne slabšieho prostredia** môžu získať štipendium. Poskytovanie stredoškolských štipendií sa realizuje podľa zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školského zákona), podľa § 149 **Štipendium**. Problematiku štipendií má v kompetencii CVTI SR.

Výchova a vzdelávanie **detí a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia** sa uskutočňuje v štandardných školách s využitím špecifických metód a foriem, školy pre ne vytvárajú **individuálne podmienky**. Pod individuálnymi podmienkami sa rozumie **úprava organizácie výchovy a vzdelávania, úprava prostredia**, v ktorom sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje a **využitie špecifických metód a foriem** výchovy a vzdelávania.

Súčasný stav vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia (SZP) a sociálne vylúčených spoločností (SVS) má mnoho atribútov, ktoré sa týkajú ich vzdelávania, ale aj špecifickej situácie, v ktorej sa ľudia z marginalizovaných komunít nachádzajú. Situácia ich fyzickej existencie, ekonomických súvislostí, života v materiálnej deprivácii a sociálnom vylúčení ovplyvňuje budovanie hodnotového systému, rodinný a komunitný život, možnosti a spôsoby výchovy detí, pestrosť vývinových podnetov, vznášané nároky a očakávania či vštepované vzdelávacie a životné aspirácie. Výsledkom pôsobenia týchto faktorov býva, že deti zo znevýhodneného prostredia vstupujú do školy psychomotoricky, emočne, sociálne, kognitívne aj jazykovo¹⁰ nepripravené, po osobnostnej stránke nezrelé, a neraz aj v oneskorenom veku. K tomu obyčajne pristupujú nedostatočne rozvinuté sociálne kompetencie, hygienické návyky, pochybnosti o význame vzdelávania a neochota preberať zodpovednosť. Školské prostredie im zasa často nedôveruje, nie je pripravené individualizovať vzdelávanie, ani využiť ich odlišné skúsenosti a zručností, aby o ne obohacovalo ostatných žiakov a zároveň poskytlo žiakom zo znevýhodneného prostredia pocit užitočnosti a hodnotnosti.

1.2 Vysoké školstvo

Vysoké školstvo plní v modernej spoločnosti tri hlavné úlohy: umožňuje získanie najvyšších stupňov vzdelania, je základom výskumného a vývojového potenciálu krajiny a poskytuje spoločnosti ďalšie špecifické služby obvykle súvisiace s jej rozvojom a s rozvojom regiónu, v ktorom je príslušná vysoká škola lokalizovaná. Vysoké školy sú obvykle tiež významným poskytovateľom ďalšieho vzdelávania.

Vysokoškolské vzdelávanie na území SR je upravené zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (vysokoškolský zákon).

¹⁰ Nielen v slovenskom jazyku, ale aj v rómskom jazyku často majú mimoriadne chudobnú slovnú výbavu.

Slovenská republika patrí do prvej skupiny signatárov Bolonskej deklarácie z roku 1999. Jedným z hlavných bodov tejto deklarácie bolo zjednotenie vysokoškolských stupňov vzdelávania medzi jednotlivými krajinami. V nadväznosti na uvedené umožňujú dnes slovenské vysoké školy získať ich absolventom vysokoškolské vzdelanie v troch stupňoch.

Vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa spojené s akademickým titulom „bakalár“ (Bc.) sa získava úspešným absolvovaním študijného programu prvého stupňa nazývaného tiež bakalárskym študijným programom so štandardnou dĺžkou 3 alebo 4 roky v dennej forme štúdia.

Vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa spojené s niektorým z akademických titulov „magister“ (Mgr.), „magister umenia“ (Mgr.art.), „inžinier“ (Ing.), „inžinier architekt“ (Ing.arch.), „doktor všeobecného lekárstva“ (MUDr.), „doktor zubného lekárstva“ (MDDr.) alebo „doktor veterinárskeho lekárstva“ (MVDr.) sa získava úspešným absolvovaním študijného programu druhého stupňa alebo študijného programu spájajúceho prvý a druhý stupeň vysokoškolského vzdelávania. Podľa obsahového zamerania sa študijné programy umožňujúce získať vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa členia na magisterské, inžinierske a doktorské. Dĺžka štúdia potrebná na získanie vysokoškolského vzdelania druhého stupňa je podľa študijného odboru štandardne 5 alebo 6 rokov v dennej forme štúdia.

Vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa spojené s akademickým titulom „doktor“ (PhD.) alebo „doktor umenia“ (ArtD.) sa získava úspešným absolvovaním študijného programu tretieho stupňa (doktorandský študijný program) so štandardnou dĺžkou 3 alebo 4 roky.

Absolventi študijných programov, ktorí získali titul magister, môžu vykonaním rigoróznejšej skúšky získať tzv. „malý doktorát“ predstavovaný jedným z titulov „doktor prírodných vied“ (RNDr.), „doktor farmácie“ (PharmDr.), „doktor filozofie“ (PhDr.), „doktor práv“ (JUDr.), „doktor pedagogiky“ (PaedDr.) alebo „doktor teológie“ (ThDr.). Tieto tituly predstavujú z medzinárodného hľadiska neštandardný prvok slovenského vysokého školstva nekompatibilný s Bolonskou deklaráciou. Nezískava sa nimi vyšší stupeň vzdelania. Predstavujú však v našich podmienkach istú spoločenskú prestíž.

Vysokoškolské vzdelávanie na území SR môžu poskytovať len organizácie, ktoré sú vysokými školami podľa vysokoškolského zákona a len v rámci akreditovaných študijných programov.

Vysoké školy sa z hľadiska spôsobu, akým vznikli, hospodársko-právnej formy a sídla členia na verejné vysoké školy, štátne vysoké školy, súkromné vysoké školy a zahraničné vysoké školy.

Verejné vysoké školy vznikajú a zanikajú zákonom, majú osobitnú hospodársko-právnu formu „verejná vysoká škola“ definovanú vo vysokoškolskom zákone a sídlo na území SR. Štátne vysoké školy, ktoré sa členia na vojenské vysoké školy, policajné vysoké školy a zdravotnícke vysoké školy, vznikajú a zanikajú tiež zákonom. Z hľadiska hospodársko-právnej formy to sú štátne rozpočtové organizácie resp. v prípade zdravotníckych vysokých škôl štátne príspevkové organizácie a majú sídlo na území SR. Súkromné vysoké školy sú právnické osoby so sídlom v SR alebo so sídlom na území členského štátu (štáty EÚ, štáty dohody o Európskom hospodárskom priestore a Švajčiarsko), ktoré boli zriadené alebo

založené na vzdelávanie a výskum, a ktorým vláda SR udelila súhlas na pôsobenie ako súkromná vysoká škola (štátny súhlas). Zahraničné vysoké školy sú vysoké školy so sídlom v členskom štáte, ktorým ministerstvo udelilo na základe ich žiadosti oprávnenie poskytovať na území SR vysokoškolské vzdelávanie podľa právnych predpisov štátu ich sídla.

V akademickom roku 2011/2012 poskytovalo vysokoškolské vzdelávanie 20 verejných vysokých škôl, tri štátne vysoké školy a 12 súkromných vysokých škôl, teda celkovo 35 vysokých škôl. Rovnako tomu bolo aj v akademickom roku 2016/2017. Okrem nich má oprávnenie na poskytovanie vysokoškolského vzdelávania na území Slovenskej republiky aj päť zahraničných vysokých škôl (dve so sídlom v Českej republike, jedna v Nemeckej spolkovej republike, jedna vo Francúzskej republike a jedna v Poľskej republike).

Vysokoškolské vzdelávanie

Vysokoškolské vzdelávanie sa uskutočňuje v rámci študijných programov, ktoré si zostavujú jednotlivé vysoké školy. Každý študijný program však musí patriť do nejakého študijného odboru, v prípade medziodborového študijného programu ide o kombináciu dvoch študijných odborov.

Študijný odbor je oblasť poznania, ktorá môže byť predmetom vysokoškolského vzdelávania v niektorom z jeho troch stupňov. Študijný odbor sa vymedzuje obsahom, ktorý charakterizujú najmä oblasti a rozsah vedomostí, schopností a zručností, ktoré profilujú absolventa. Všetky študijné odbory, v ktorých možno v SR poskytovať vysokoškolské vzdelávanie, tvoria sústavu študijných odborov SR, ktorú spravuje ministerstvo. Návrh na zaradenie nového študijného odboru do sústavy podávajú spravidla vysoké školy a ministerstvo o ňom rozhoduje po vyjadrení AK. K 31. decembru 2016 obsahovala sústava 371 študijných odborov. Prvý stupeň vysokoškolského vzdelávania bolo možné študovať v 178 študijných odboroch, druhý stupeň v 178 a tretí stupeň vysokoškolského vzdelávania v 326. Študijné odbory sú rozčlenené do 9 skupín: výchova a vzdelávanie (10 odborov), humanitné vedy a umenie (45), sociálne, ekonomické a právne vedy (57), prírodné vedy (62), konštruovanie, technológie, výroba a komunikácie (67), poľnohospodárske a veterinárske vedy (39), zdravotníctvo (47), služby (22) a informatické vedy, matematika a informačné a komunikačné technológie (22).

Vysoká škola môže uskutočňovať vzdelávanie len v akreditovaných študijných programoch, to znamená v študijných programoch, ktoré spĺňajú stanovené kritériá. Kritériá sa dotýkajú obsahu, ktorý študijný program ponúka, a tiež podmienok, personálneho a technického zabezpečenia, ktoré je vysoká škola schopná pre uskutočňovanie študijného programu zabezpečiť. Spĺňanie kritérií posudzuje AK a konečné rozhodnutie na základe jej odporúčania vydá minister. Akreditácia sa štandardne udeľuje na dobu 6 rokov (pri nových študijných programoch najviac na čas zodpovedajúci štandardnej dĺžke štúdia), po jej uplynutí musí vysoká škola žiadať o akreditáciu študijného programu nanovo.

Študijný program sa môže uskutočňovať v dennej forme štúdia alebo v externej forme štúdia. Až do prijatia novely vysokoškolského zákona účinnéj od 1.1.2013 bola denná forma charakterizovaná ako forma, pri ktorej sa študent denne zúčastňuje na vzdelávacích činnostiach. Pre študijné programy prvého a druhého stupňa bol zároveň predpísaný

minimálny rozsah priameho kontaktu vysokoškolského učiteľa a študenta (na 18 hodín týždenne počas výučbovej časti akademického roka). Externá formu štúdia bola charakterizovaná v zákone ako forma, “ktorú charakterizuje prevažne samostatné štúdium a konzultácie”. Tento stav, ktorý bude v praxi ešte istý čas pretrvávať, bol v nesúlade s chápaním “nie dennej” formy štúdia v krajinách s rozvinutým vysokým školstvom. V týchto krajinách sa pod “nie dennou” formou štúdia rozumie tzv. part-time study, ktoré sa od denného, teda full-time study, líši len v množstve práce, ktorá sa za rok od študenta očakáva. Pri part-time study je toto množstvo nižšie, a preto štúdium trvá dlhšie. Novelou zákona sa externá forma štúdia perspektívne dostáva do štandardnej polohy aj na slovenských vysokých školách s tým, že niektoré zmeny, ktoré v novele urobila NR SR pri jej schvaľovaní, nie sú v súlade s novým vymedzením denného a externého štúdia. Ide napríklad o rozpor medzi ustanovením § 62 ods. 3, podľa ktorého štandardná záťaž študenta v externej forme štúdia je vyjadrená najviac počtom 48 kreditov, čo zodpovedá najviac 144 kreditom za 3 roky a ustanovením § 52 ods. 3, podľa ktorého na úspešné skončenie bakalárskeho štúdia sa vyžaduje najmenej 180 kreditov, čo sa nedá dosiahnuť pri bakalárskom študijnom programe v externej forme so štandardnou dĺžkou 3 roky, ktorú toto ustanovenie pripúšťa. Korekcia tohto nesúladu je súčasťou návrhu novely vysokoškolského zákona predstaveného v roku 2017. Časť akademickej komunity presadzuje opätovné zjednotenie štandardnej dĺžky štúdia pre dennú a externú formu štúdia, obvykle poukazujúc na ekonomický vplyv (predĺženie štúdia znižuje záujem o toto štúdium, čo znižuje výnosy zo školného).

V prijímacom konaní na 1. stupeň bolo v roku 2016 podaných 72 156 (v roku 2011 to bolo 135 739) prihlášok¹¹⁾ od 41 544 občanov SR. Od roku 2004 počet uchádzačov o štúdium na vysokých školách (v prvom stupni vysokoškolského vzdelávania, resp. v študijných programoch spojeného prvého a druhého stupňa) sústavne klesá. Kým počet 19-ročných klesol medzi rokmi 2006 – 2016 o 28,94 %, počet uchádzačov (občanov SR) o vysokoškolské štúdium za toto obdobie klesol o 50,84 %.

Najväčšia skupina uchádzačov o vysokoškolské štúdium mala menej ako 20 rokov (vrátane) (62,6 %, v prípade dennej formy štúdia 73,5 % z uchádzačov). V prípade externej formy štúdia viac ako polovica uchádzačov mala vek nad 25 rokov. Maturujúci v roku 2016 tvorili z uchádzačov 56,92 % (v dennej forme štúdia 67,01 %; v externej forme 10,15 %). Tieto čísla je potrebné brať do úvahy keď sa hodnotí podiel novoprijatých študentov na populácii 19-ročných.

Z hľadiska medzinárodných porovnaní sa ako štandardný parameter uvádza podiel novoprijatých študentov na populácii 19-ročných. Pri **počte 19-ročných 58 544** ¹²⁾ v roku **2016** dosiahol tento parameter pri počte novoprijatých **29 819** ¹³⁾ hodnotu **50,93 %**. Z celkového počtu populácie 19-ročných 58 544 v roku 2016 bolo na štúdium prijatých na

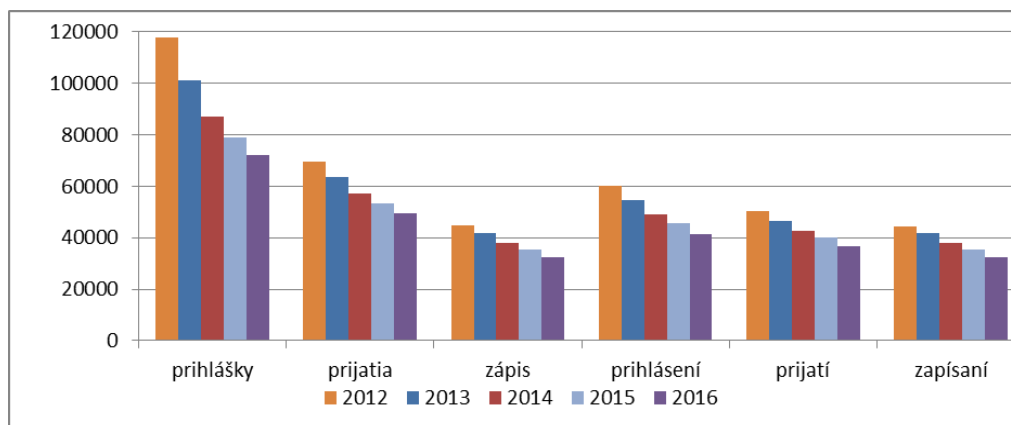
¹¹⁾ Sú započítaní len občania SR. V počte sú aj prihlášky na štátne vysoké školy. Ide o celkový počet podaných prihlášok, jeden uchádzač si mohol podať prihlášku aj na viacero vysokých škôl.

¹²⁾ Vekové zloženie obyvateľstva Slovenskej republiky v roku 2016, <http://datacube.statistics.sk/TM1WebSK/>, k 31.12. 2016

¹³⁾ Separát štatistickej ročenky školstva SR 2016, počet novoprijatých k 31.10.2016 na verejných, súkromných a štátnych vysokých školách v SR, I. stupeň a spojený I. a II. stupeň štúdia dennej aj externej formy štúdia (občania SR).

dennú aj externú formu štúdia spolu 11 610 študentov, zapísalo sa 10 478 študentov (17,90 % 19-ročných).

Obrázok 1.2 Vývoj počtu prihlášok, prijatí a zápisov, prihlásených (fyzické osoby), prijatých (fyzické osoby) a zapísaných (fyzické osoby) – fyzická osoba je za všetky školy zohľadnená len raz, aj keď sa zúčastnila viacerých prijímacích konaní

Zdroj: CVTI SR

V prijímacom konaní na 2. stupeň bolo v roku 2016 podaných **20 814 prihlášok** na štúdium na vysokej škole¹⁴⁾ v študijných programoch **druhého stupňa v dennej forme** a 6 455 v externej forme štúdia. O štúdium sa uchádzalo **24 187 občanov SR, prijatých bolo 22 966 uchádzačov (94,95 %)** a na štúdium sa **zapísalo 21 066 uchádzačov (91,73 % z prijatých)**. 87,68 % z uchádzačov o štúdium v druhom stupni získalo vysokoškolské vzdelanie v prvom stupni v roku 2016. Z hľadiska zápisu na štúdium druhého stupňa predstavovali **absolventi z roku 2016** z celkového počtu zapísaných **89,00 %**

V akademickom roku 2016/2017 študovalo na vysokých školách¹⁵⁾ na Slovensku 147 680 študentov. Oproti predchádzajúcemu akademickému roku to predstavuje pokles o 10 979 študentov. Vývoj počtu študentov od roku 2004 a pomer medzi študentmi verejných vysokých škôl a súkromných vysokých škôl ja zachytený na obrázkoch 1.3 a 1.4.

Niektoré ďalšie údaje charakterizujúcu štruktúru študentov:

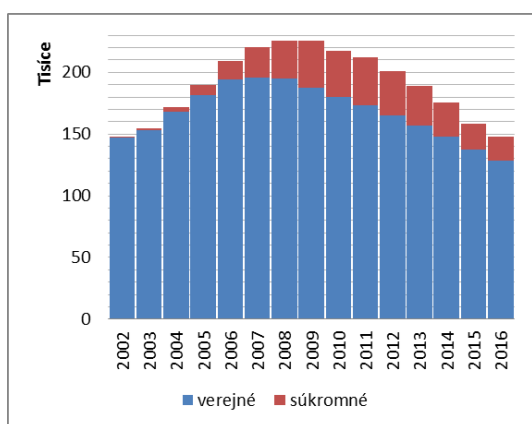
- študenti v externej forme štúdia tvoria 22,7 % všetkých študentov; ich podiel má klesajúcu tendenciu,
- podiel doktorandov na celkovom počte študentov predstavuje niečo viac ako 5 %, počet doktorandov v posledných rokoch klesá,
- podiel cudzincov študujúcich v Slovenskej republike na celkovom počte študentov predstavuje 7,0 %,

¹⁴⁾ Sú započítaní len občania SR. V počte sú aj prihlášky na štátne vysoké školy.

¹⁵⁾ Údaj sa vzťahuje na verejné vysoké školy a súkromné vysoké školy

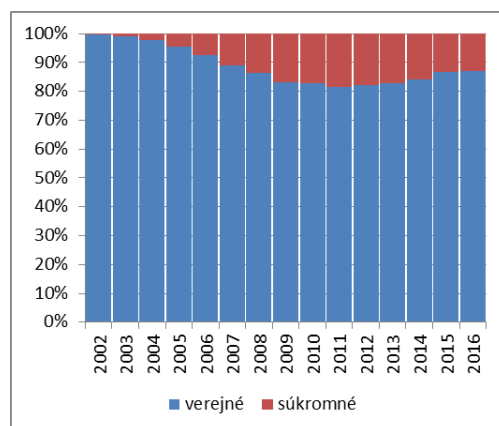
- z pohľadu štatistickej klasifikácie odborov vzdelania najviac študentov (55,8 %) študuje spoločenské vedy, náuky a služby. V rámci súkromných vysokých škôl to je 68,7 % študentov,
- takmer polovica študentov študuje na šiestich vysokých školách, pätina študentov študovala na dvoch vysokých školách (UK Bratislava a STU Bratislava).

Obrázok 1.3 Vývoj počtu študentov verejných vysokých škôl a súkromných vysokých škôl od roku 2002

Zdroj: CVTI SR

Obrázok 1.4 Vývoj podielu počtu študentov verejných vysokých škôl a súkromných vysokých škôl na celkovom počte študentov od roku 2002

Zdroj: CVTI SR

V priebehu roka 2016 riadne skončilo vysokoškolské štúdium (prvý až tretí stupeň) 52 245 študentov, z nich 60,8 % v spoločenských vedách, náukách a službách a 18,3 % v technických vedách a náukách. Absolventi doktorandského štúdia tvorili 3,3 % z počtu absolventov.

Tabuľka 1.3 Počty študentov verejných vysokých škôl a súkromných vysokých škôl podľa stupňa a formy štúdia v akademickom roku 2016/2017 a porovnanie s 2011/2012 (pôvodný referenčný akademický rok v správe o stave školstva na Slovensku)

stupeň/forma štúdia	I alebo II		III		Spolu	Spolu
Vysoká škola	denná	externá	denná	externá	2016/2017	2011/2012
UK Bratislava	19 531	2 671	1 095	811	24 108	27 800
STU Bratislava	12 225	0	635	247	13 107	17 736
TU Košice	7 765	669	340	239	9 013	15 324
PU Prešov	7 203	1 581	137	196	9 117	9 871
ŽU Žilina	6 992	786	264	107	8 149	11 448
EU Bratislava	6 691	917	135	132	7 875	11 584
UPJŠ Košice	6 272	488	358	205	7 323	8 727
UKF Nitra	6 168	1 628	195	80	8 071	12 211
SPU Nitra	6 059	1 229	117	110	7 515	9 825
UMB Banská Bystrica	6 038	1 561	161	143	7 903	12 175
UCM Trnava	4 541	1 409	110	70	6 130	5 445
TvU Trnava	3 477	1 286	71	111	4 945	7 068
KU Ružomberok	2 897	988	89	129	4 103	7 758
TU Zvolen	2 284	631	88	25	3 028	4 878
VŠZaSP Bratislava	1 852	6 443	0	246	8 541	14 262
UVLF Košice	1 796	32	74	36	1 938	2 090
TUAD Trenčín	1 651	675	15	12	2 353	4 442
UJS Komárno	1 348	350	24	18	1 740	2 220
PEVŠ Bratislava	1 202	785	45	76	2 108	5 030
VŠMU Bratislava	925	0	38	31	994	1 106
VŠVU Bratislava	581	0	41	10	632	672
VŠM Trenčín	494	343	1	23	861	1 731
AU Banská Bystrica	492	0	28	29	549	613
VŠEMVS Bratislava	447	2 176	0	0	2 623	4 666
VŠBM Košice	443	729	0	0	1 172	3 191
VŠ DTI Dubnica nad Váhom	177	1 664	0	0	1 841	5 144
VŠMP ISM Prešov	150	388	0	0	538	1 062
VŠ Danubius Sládkovičovo	129	901	0	0	1 030	2 903
SEVŠ Skalica	95	128	0	2	225	965
AM Bratislava	76	0	0	0	76	10
BISLA Bratislava	47	0	0	0	47	58
HUAJA Banská Štiavnica	25	0	0	0	25	15
SR	110 073	30 458	4 061	3 088	147 680	212 030

Zdroj: Výročná správa o stave vysokého školstva za rok 2016 a pôvodná Správa o stave školstva

Riadenie vysokého školstva

Vysoké školstvo je oblasť, ktorej fungovanie podstatne ovplyvňuje chod a vývoj spoločnosti. Toto fungovanie je výsledkom nastavenia štátnej vysokoškolskej politiky a činnosti vysokých škôl. Vysoké školy sú organizácie s vysokým stupňom autonómie, takže z hľadiska štátu sa na ich riadenie nedá využívať štandardná škála priamych riadiacich nástrojov. Štát môže na presadzovanie svojej vysokoškolskej politiky používať prevažne legislatívne prostriedky, ekonomické nástroje a kontrolné kompetencie vrátane, v súčasnosti, do istej miery, kontroly kvality prostredníctvom AK.¹⁶ Podrobnosti pôsobenia štátnej správy vo vysokom školstve konkrétne vymedzuje vysokoškolský zákon. Výkon tejto štátnej správy realizuje vláda a ministerstvo. Niektoré kompetencie dáva vysokoškolský zákon priamo ministrovi.

Vláda SR má priamu pôsobnosť vo veciach týkajúcich sa vymenúvania a odvolávania členov akreditačnej komisie (AK), schvaľovania jej štatútu a vo veciach udeľovania štátneho súhlasu na pôsobenie súkromných vysokých škôl. Okremtoho prerokúva materiály týkajúce sa stavu a rozvoja vysokého školstva predložené ministerstvom.

Úlohou ministerstva je v prvom rade vytvárať podmienky na rozvoj vysokého školstva. Na vytváranie týchto podmienok má ministerstvo v rukách dva základné nástroje, a to tvorbu vysokoškolskej legislatívy a spôsob určovania dotácií zo štátneho rozpočtu vysokým školám a poskytovanie týchto dotácií. Ďalším významným nástrojom ministerstva vo vzťahu k vysokým školám sú kontrolné právomoci v oblasti dodržiavania všeobecne záväzných právnych predpisov v oblasti vysokého školstva a v oblasti hospodárenia. Prostredníctvom AK má ministerstvo do istej miery aj vplyv na kontrolu kvality vysokých škôl.

Jednou z kľúčových úloh ministerstva v oblasti vysokého školstva je tvorba metodiky na rozpis dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám a realizácia tohto rozpisu. Ministerstvo prerokúva návrh metodiky pred jej schválením s orgánmi reprezentácie vysokých škôl, teda so Slovenskou rektorskou konferenciou, Radou vysokých škôl a Študentskou radou vysokých škôl. S orgánmi reprezentácie ministerstvo prerokúva aj iné materiály týkajúce sa vysokého školstva.

Ďalšou pravidelnou povinnosťou ministerstva je vypracovanie a každoročná aktualizácia dlhodobého zámeru v oblasti vysokého školstva. Vláda SR schválila dlhodobý zámer v roku 2016. Pred tým bol dlhodobý zámer schválený roku 2010, no k jeho aktualizácii nedochádzalo.

Okrem vyššie uvedených povinností vykonáva ministerstvo v oblasti vysokého školstva aj viacero administratívnych kompetencií týkajúcich sa registrácie štatútov vysokých škôl, správy sústavy študijných odborov, rôznych registrov, materiálneho zabezpečenia činnosti AK a orgánov reprezentácie vysokých škôl a niektoré ďalšie.

Vysokoškolský zákon vymedzuje výkon niekoľko kompetencií priamo ministrovi. Najzávažnejšou kompetenciou je rozhodovanie o akreditácii študijných programov

¹⁶ V medzinárodnom prostredí sa presadzuje úplná nezávislosť akreditačných agentúr, vrátane nezávislosti od štátu. V texte konštatujeme súčasný stav na Slovensku, keď AK pôsobí síce nezávisle, ale štát má istý vplyv na jej činnosť, napríklad vyberá jej členov, schvaľuje kritériá a priznáva na základe jej vyjadrenia vysokým školám práva.

a priznávaní niektorých ďalších práv vysokým školám. Pri výkone tejto kompetencie minister vychádza z vyjadrení AK. Zákon mu umožňuje rozhodnúť aj inak ako navrhuje AK. V takomto prípade je však povinný svoje rozhodnutie odôvodniť a odôvodnenie zverejniť. V praxi sa rozhodnutie ministra takmer vždy zhoduje s návrhom AK. Ostatné kompetencie ministra sú prevažne procedurálne, napríklad predkladanie návrhov na vymenovanie rektorov alebo profesorov prezidentovi republiky.

Na úrovni verejnej vysokej školy má riadenie samosprávny charakter. Vykonávajú ho orgány akademickej samosprávy, ktorými sú rektor, akademický senát vysokej školy, vedecká rada vysokej školy a disciplinárna komisia vysokej školy pre študentov.

Do samosprávnej pôsobnosti verejnej vysokej školy patria prakticky všetky rozhodnutia ovplyvňujúce jej chod, napríklad vnútorná organizácia, určovanie počtu prijímaných uchádzačov o štúdium, určovanie podmienok prijatia na štúdium a rozhodovanie v prijímacom konaní, utváranie a uskutočňovanie študijných programov, určovanie zamerania a organizovanie výskumnej, vývojovej alebo umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti, uzatváranie, zmeny a zrušovanie pracovnoprávných vzťahov a určovanie počtu a štruktúry pracovných miest na vysokej škole, udeľovanie vedecko-pedagogických titulov "docent" a "profesor", voľba členov orgánov akademickej samosprávy verejnej vysokej školy, hospodárenie verejnej vysokej školy a nakladanie s jej majetkom, určovanie výšky školného a poplatkov spojených so štúdiom v prípadoch, kde ich zákon umožňuje.

Základom akademickej samosprávy verejnej vysokej školy je akademická obec verejnej vysokej školy, ktorá volí a odvoláva členov akademického senátu verejnej vysokej školy. Podrobnosti o organizácii a činnosti verejnej vysokej školy, ako aj postavenie členov akademickej obce upravujú jej vnútorné predpisy. Verejná vysoká škola sa môže členiť na fakulty, iné pedagogické, výskumné, vývojové, umelecké, hospodársko-správne a informačné pracoviská a účelové zariadenia.

Ak sa verejná vysoká škola nečlení na fakulty, zákon jej ponecháva úplnú voľnosť ohľadne stanovenia jej vnútornej štruktúry. Všetky samosprávne funkcie v takomto prípade vykonávajú rektor a ostatné akademické orgány na úrovni vysokej školy. Ak sa vysoká škola člení na fakulty, zákon zaručuje vo vymedzených oblastiach fakultám právo výkonu samosprávnych pôsobností, ktoré sa týkajú ich činností. Zároveň však predpisuje štruktúru a pôsobnosť ich samosprávnych orgánov, ktorými sú akademický senát fakulty, dekan, vedecká rada fakulty, disciplinárna komisia fakulty pre študentov.

Ustanovenia zákona týkajúce sa vnútornej štruktúry a riadenia vysokých škôl boli predmetom kritiky zo strany evalvačného tímu Európskej asociácie univerzít pri hodnotení slovenského vysokého školstva, ktoré sa uskutočnilo v rokoch 2006 – 2007 na žiadosť vlády SR a SRK z roku 2005 o evalváciu slovenských vysokých škôl a o vypracovanie sektorovej správy o slovenskom vysokoškolskom systéme a jeho výskumnej kapacite. EUA vo svojej správe uviedla, že vysokoškolský zákon ide do prílišných detailov v oblasti rozhodovacích procesov a vnútorných orgánov vysokých škôl, čím bráni nastaveniu vnútorných štruktúr vysokých škôl, ktoré najlepšie vyhovujú ich zámerom. Konštatovala tiež, že problémom je veľmi diverzifikovaný manažment vysokých škôl zahŕňajúci celý rad rôznych orgánov; osobitným problémom je oddelenie kompetencií a zodpovednosti (napríklad senát verzus rektor).

Európska univerzitná asociácia vydala v roku 2017 prieskum miery autonómnosti vysokých škôl v rôznych európskych štátoch. Z hľadiska organizačnej autonómnosti je miera autonómnosti vysokých škôl s ohľadom na zvolené kritériá nízka, keďže priamo zákon upravuje napr. funkčné obdobie rektora, zloženie orgánov akademickej samosprávy a pod. Naopak v otázke finančnej autonómnosti, v otázke riadenia ľudských zdrojov je náš systém prevažne autonómny. Miera autonómnosti a akademických otázkach je skôr nižšia, čo súvisí s otázkou akreditácie, či možnosti požadovať školné.

Vysokoškolský učiteľ

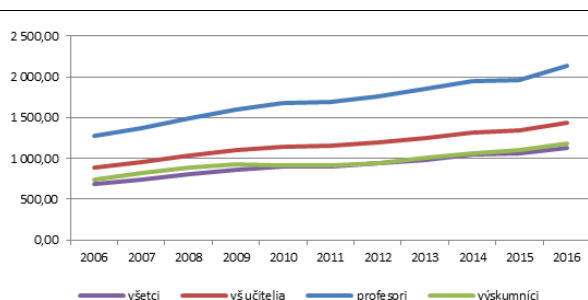
Na vysokých školách pracovalo v roku 2016 celkovo 20 882 zamestnancov.¹⁷ Z toho bolo vysokoškolských učiteľov 46,5 % a výskumných pracovníkov.

Priemerný plat učiteľa verejnej vysokej školy v roku 2016 bol 1 437 €. Priemerný plat profesora bol 2 130 € a priemerný plat docenta bol 1 618 €. Vývoj priemerných plátov vybraných kategórií zamestnancov verejných vysokých škôl v rokoch 2007 až 2016 zachytáva obrázok č. 1.5.

V roku 2016 prezident SR vymenoval na základe návrhov verejných vysokých škôl a súkromných vysokých škôl 56 profesorov. Priemerný vek vymenovaných bol 52,6 rokov.

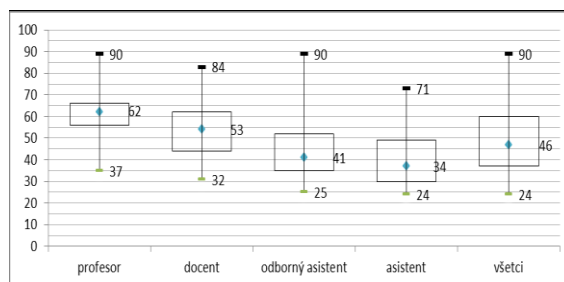
Podľa údajov z registra zamestnancov vysokých škôl k 31. 12. 2016 najstarší vysokoškolský učiteľ vo funkcii profesora na vysokých školách (vrátane štátnych) mal vek 90 rokov, najmladší 37 rokov. Menej ako 56 rokov mala štvrtina vysokoškolských učiteľov vo funkcii profesora, medián veku bol 62 rokov a štvrtina vysokoškolských učiteľov vo funkcii profesora mala vek viac ako 66 rokov.¹⁸ Veková štruktúra jednotlivých kategórií vysokoškolských učiteľov verejných vysokých škôl je znázornená na obrázku 1.6.

Obrázok 1.5 Vývoj priemerných plátov zamestnancov verejných vysokých škôl

Zdroj: CVTI SR

Obrázok 1.6 Veková štruktúra vysokoškolských učiteľov (minimálny vek, prvý kvartil, medián, tretí kvartil a maximálny vek), vrátane štátnych

Zdroj: Register zamestnancov vysokých škôl

¹⁷ Údaje o počtoch zamestnancov v tomto odseku vyjadrujú priemerné evidenčné prepočítané počty, to znamená počty zohľadňujúce akú časť roku zamestnanec pracoval a na aký úväzok.

¹⁸ Nezohľadňuje sa výška úväzku príslušného vysokoškolského učiteľa.

Dostupnosť vysokoškolského vzdelávania

Systém sociálnej podpory študentov pozostáva z priamej podpory formou štipendií z prostriedkov štátneho rozpočtu (sociálne štipendium a motivačné štipendium), štipendií z vlastných zdrojov vysokej školy, pôžičiek z Fondu na podporu vzdelávania¹⁹ a pôžičiek zo štipendijného fondu vysokej školy. Nepriamu podporu predstavuje dotované ubytovanie a stravovanie a finančná podpora vysokoškolských umeleckých súborov, vysokoškolských športových klubov a univerzitných pastoračných centier.

Maximálna mesačná výška sociálneho štipendia a v akademickom roku 2016/2017 bola 275 €. Verejné vysoké školy v roku 2016 vyplatili sociálne štipendiá v objeme 17 565 350 € (v roku 2011 to bolo 24 789 319 €). K 31. decembru 2016 poberalo sociálne štipendiá 12 397 študentov.

V roku 2016 pokračovali vysoké školy v poskytovaní motivačných štipendií. Prostriedky na motivačné štipendium boli v roku 2016 vysokým školám poskytnuté v objeme umožňujúcom, aby desiatim percentám študentov študijných programov prvých dvoch stupňov v dennej forme štúdia mohlo byť priznané štipendium vo výške 420 €. Spôsob priznávania motivačných štipendií bol v kompetencii jednotlivých vysokých škôl. Prostriedky na sociálne štipendiá a motivačné štipendiá dostávajú zo štátneho rozpočtu aj súkromné vysoké školy. Vysoké školy v roku 2016 poskytli z vlastných zdrojov štipendiá v sume 1 413 443 € celkovo 5 144 študentom.

V akademickom roku 2015/2016 boli z Fondu na podporu vzdelávania poskytnuté pôžičky študentom v celkovej sume 3,5 mil. €. Zmluvy boli uzavreté s 1 425 študentmi, z toho 202 študentov v zahraničí. Študenti – doktorandi majú možnosť sa uchádzať aj o pôžičku v rámci pôžičkovej schémy pre učiteľov.

K 31. decembru 2016 uviedli vysoké školy v štatistike 46 780 lôžok (v roku 2011 47 787 lôžok) v študentských domovoch a 2 616 v zmluvných zariadeniach. Celková suma poskytnutých dotácií na ubytovanie študentov v roku 2016 predstavovala 17 374 070 € (v roku 2011 to bolo 17 528 988 €). Priemerná ročná dotácia na lôžko študenta tak bola 354 €.

Dotovanie stravovacích služieb sa uskutočňuje formou príspevku na dve vydané jedlá denne študentom v dennej forme štúdia. Výška príspevku v roku 2016 bola 1 € /jedlo. Celková suma poskytnutých dotácií na stravovanie študentov v roku 2016 predstavovala sumu 5 185 861 € (v roku 2011 - 4 942 914 €), teda na jedného študenta denného štúdia pripadlo v priemere 48 €. Vysokoškolské jedálne vydali študentom 4 695 tis. jedál,²⁰ čo predstavuje priemerne približne 43 jedál na jedného študenta denného štúdia za rok. Ak by sme predpokladali, že študenti sa budú stravovať pravidelne počas celého akademického roka dvakrát denne (na účely tejto kalkulácie zoberme 8 mesiacov), počet vydaných jedál by zodpovedal 7,1 % študentov denného štúdia.

¹⁹ Do roku 2012 zo Študentského pôžičkového fondu.

²⁰ Skutočnosť, že dotácia je medziročne vyššia a počet vydaných jedál naopak nižší, je spôsobené zálohovým financovaním odvodeným od predpokladaného vyššieho počtu vydaných jedál.

Na športovú a kultúrnu činnosť študentov vysokých škôl a podporu činnosti univerzitných pastoračných centier ministerstvo poskytlo verejným vysokým školám v roku 2016 dotáciu v sume 1 071 540 €.

Financovanie vysokého školstva

Hlavným zdrojom príjmov verejných vysokých škôl²¹ sú dotácie zo štátneho rozpočtu prostredníctvom ministerstva, ktoré verejná vysoká škola dostáva vo forme tzv. blokového grantu. Vysoká škola teda nemá záväzne predpísané, koľko má na mzdy, poistné a iné ekonomické kategórie a môže pridelené prostriedky použiť podľa vlastných potrieb. Výnimku tvoria účelovo určené finančné prostriedky, napríklad sumy pridelené na riešenie konkrétnych výskumných projektov. Vysoká škola má tiež stanovený horný limit prostriedkov, ktoré môže použiť na osobné náklady, teda na mzdy a poistné. Tento limit je nastavený na 80 % pridelených bežných výdavkov a prakticky pre žiadnu vysokú školu neznamená reálne obmedzenie.

Spôsob rozdelenia dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám

Vychádzajúc z vysokoškolského zákona sa finančná podpora zo štátneho rozpočtu poskytuje verejným vysokým školám vo forme nasledovných štyroch dotácií:

- dotácia na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov,
- dotácia na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť,
- dotácia na rozvoj vysokej školy,
- dotácia na sociálnu podporu študentov.

Určenie výšky dotácií pre jednotlivé verejné vysoké školy sa uskutočňuje podľa každoročne aktualizovanej metodiky rozpisu dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám. Metodiku určuje ministerstvo a prerokúva ju s orgánmi reprezentácie vysokých škôl.

Dotácia na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov je určená na vysokoškolské vzdelávanie a na prevádzku vysokej školy vrátane nákladov vyvolaných opotrebovávaním jej dlhodobého majetku (teda na "krytie odpisov"). Pri určovaní výšky tejto dotácie pre jednotlivé vysoké školy je rozhodujúci počet študentov, počet absolventov, ekonomická náročnosť uskutočňovaných študijných programov a kvalita vyjadrená kvalifikačnou štruktúrou vysokoškolských učiteľov a publikačnými resp. umeleckými aktivitami vysokej školy. Čiastočný vplyv má aj miera nezamestnanosti absolventov.

Dotácia na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť sa poskytuje na výskumné, vývojové a umelecké aktivity vysokých škôl. Pri určovaní výšky dotácie na prevádzku a rozvoj infraštruktúry pre výskum a vývoj pre jednotlivé verejné vysoké školy sa pri rozpise zohľadňuje ich výkon vo výskume meraný nasledujúcimi indikátormi:

- výsledky hodnotenia kvality výskumnej činnosti vysokej školy podľa poslednej komplexnej akreditácie,

²¹Na rozdiel od regionálneho školstva, v ktorom sú zo štátneho rozpočtu financované aj súkromné školy, súkromné vysoké školy nedostávajú zo štátneho rozpočtu na svoju činnosť žiadne prostriedky. Štát dotuje len sociálne a motivačné štipendia ich študentov.

- objem finančných prostriedkov získaných v predchádzajúcich 2 rokoch na výskumné granty zo zahraničia,
- objem finančných prostriedkov získaných v predchádzajúcich 2 rokoch na výskumné projekty od subjektov verejnej správy,
- objem finančných prostriedkov získaných v predchádzajúcich 2 rokoch na výskumné projekty od iných subjektov ako sú subjekty verejnej správy,
- počet doktorandov v dennej forme štúdia po dizertačnej skúške,
- publikačná činnosť verejnej vysokej školy so zohľadnením jej kvality,
- umelecká tvorba vysokej školy so zohľadnením jej kvality,
- identifikované špičkové tímy, v rámci aktivity AK.

Dotácia na rozvoj vysokej školy je určená na centrálné rozvojové projekty a rozvojové projekty vysokých škôl. Prideluje sa na základe posúdenia kvality projektov. V roku 2016 bolo zverejnených niekoľko výziev pre vysoké školy.

Dotácia na sociálnu podporu študentov je určená na zabezpečenie sociálnej podpory študentov. Rozpisuje sa prevažne na základe potrieb jednotlivých študentov vysokých škôl (sociálne štipendiá, príspevok na stravu), kapacity internátov (dotácia na ubytovanie) a tiež podľa počtu študentov (motivačné štipendiá, časť podpory na športové aktivity) a výkonových parametrov vysokoškolských športových klubov.

V schválenom rozpočte na rok 2016 bola na vysokoškolské vzdelávanie a vedu, sociálnu podporu študentov vysokých škôl v kapitole ministerstva vyčlenená suma 462 032 666 €. Tento objem bol v programe 077 – Vysokoškolské vzdelávanie a veda, sociálna podpora študentov rozpočtovým opatrením MF SR č. 12/2016 navýšený o 20 000 000 €. Z takto navýšeného objemu finančných prostriedkov bola pre vysoké školy vyčlenená suma 471 235 920 € (v uvedenom objeme bola zahrnutá aj časť finančných prostriedkov určená na dotácie pre súkromné vysoké školy).

Okrem uvedeného získali v roku 2016 verejné vysoké školy finančné prostriedky v sume 15 555 681 € z národného programu rozvoja vedy a techniky, 824 736 € z programu 06K12 – Koordinácia prierezových aktivít štátnej vednej a technickej politiky, 1 931 988 € z podprogramu 05T 08 – Oficiálna rozvojová pomoc, 1 187 484 € z podprogramu 021 02 03 – Zabezpečenie mobilit a záväzkov v oblasti vzdelávania a na projektoch podporovaných zo štrukturálnych fondov EÚ - v Operačnom programe Vzdelávanie 3 038 878 € a v Operačnom programe Výskum a vývoj v objeme 17 625 283 €.

Na jednotlivé druhy dotácií boli v roku 2016 vyčlenené nasledujúce sumy:

- na uskutočňovanie akreditovaných študijných programov 259 669 936 €
- na výskumnú, vývojovú alebo umeleckú činnosť 156 525 389 €,
- na rozvoj vysokej školy 1 500 000 €,
- na sociálnu podporu študentov 53 540 595 €.

Výsledky hospodárenia verejných vysokých škôl za rok 2016 prezentované v tejto časti vychádzajú z výročných správ o hospodárení verejných vysokých škôl za rok 2016. Celková suma aktív (majetku) verejných vysokých škôl k 31. decembru 2016 predstavovala čiastku 1 556 109 tis. € (v roku 2011: 1 224 905 tis. €). V rámci tejto čiastky vykázali vysoké školy ako hlavné položky dlhodobý nehmotný majetok v hodnote 19 786 tis. €, dlhodobý hmotný majetok v hodnote 1 174 109 tis. € a finančné účty v hodnote 278 629 tis. €.

Hlavnou položkou v rámci dlhodobého nehmotného majetku bol software v hodnote 15 708 tis. €. Hlavnými položkami v rámci dlhodobého hmotného majetku boli pozemky v hodnote 126 343 tis. €, stavby v hodnote 766 451 tis. € a samostatné hnutelné veci a súbory hnutelných vecí v hodnote 226 235 tis. €.

Finančné účty v objeme 278 629 tis. € predstavujú finančné prostriedky na bankových účtoch a v pokladnici. Pozostávajú najmä z finančných prostriedkov na mzdy za december vyplácaných v januári 2017 a príslušných odvodov, z prostriedkov finančných fondov, z finančných prostriedkov na projekty prechádzajúce do roku 2017 vrátane zahraničných projektov, z finančných prostriedkov na kapitálové výdavky nerealizované v roku 2016, z finančných prostriedkov účtu sociálneho fondu a z finančných prostriedkov účtov podnikateľskej činnosti.

Hlavnými položkami v rámci pasív verejných vysokých škôl boli k 31. decembru 2016 časové rozlíšenie – 740 556 tis. €, imanie a peňažné fondy v hodnote 602 732 tis. €, fondy tvorené zo zisku v hodnote 38 727 tis. €, nevysporiadaný výsledok hospodárenia z minulých rokov v hodnote 22 251 tis. € a krátkodobé záväzky v hodnote 68 921 tis. €.

Hlavnými položkami imania a peňažných fondov sú základné imanie v hodnote 525 886 tis. €, fondy podľa osobitného predpisu vo výške 10 911 tis. €, fond reprodukcie vo výške 65 935 tis. €. Hlavnými položkami fondov tvorených zo zisku sú najmä rezervný fond vo výške 32 834 tis. €, a ostatné fondy vo výške 4 806 tis. €. Výsledok hospodárenia za rok 2016 *bol po odvedení dane z príjmu* vo výške 20 425 tis. €. Verejné vysoké školy vykazujú ako nevysporiadaný výsledok hospodárenia minulých rokov sumu 22 251 tis. €.

K 31. decembru 2016 tri verejné vysoké školy evidujú záväzky voči bankám v sume 2 544 tis. €. Hlavnou položkou pri časovom rozlíšení pasív boli výnosy budúcich období v sume 738 919 tis. €, ide najmä o zvyšok prijatej kapitálovej dotácie používanej na kompenzáciu odpisov majetku z nej obstaraného.

Hospodárenie verejných vysokých škôl pozostáva z hospodárenia v oblasti hlavnej činnosti a v oblasti podnikateľskej činnosti. Výsledok hospodárenia verejných vysokých škôl v roku 2016 bol kladný vo výške 20 425 tis. €. Z toho výsledok hospodárenia v hlavnej činnosti predstavoval 17 798 tis. € a výsledok hospodárenia v podnikateľskej činnosti bol 2 627 tis. €.

Kladný celkový výsledok hospodárenia dosiahol v roku 2016 18 vysokých škôl. Vzhľadom na systém hospodárenia verejných vysokých škôl je potrebné, aby štandardne hospodárili s istým prebytkom a vytvárali si tak priestor na náročnejšie rozvojové aktivity v budúcich rokoch resp. rezervu na krytie neočakávaných udalostí.

Náklady verejných vysokých škôl v hlavnej činnosti v roku 2016 predstavovali 702 256 tis. €. Hlavné položky vrátane ich percentuálneho podielu na celkových nákladoch boli mzdové

náklady 267 615 009 € (38,1 %), zákonné sociálne poistenie 109 989 540 € (15,66 %), odpisy 94 151 211 € (13,4 %), iné ostatné náklady 44 019 755 € (6,3 %), ostatné služby 38 980 432 € (5,6 %), spotreba energie 30 931 862 € (4,4 %) a spotreba materiálu 26 803 009 € (3,82 %).

Výnosy verejných vysokých škôl v hlavnej činnosti v roku 2016 predstavovali 720 545 tis. €. Hlavné položky výnosov vrátane ich percentuálneho podielu na celkových výnosoch boli prevádzkové dotácie 587 536 431 € (81,54 %), iné ostatné výnosy 83 390 709 € (11,57 %) a tržby z predaja služieb 37 074 277 € (5,15 %).

Hlavnými položkami v rámci prevádzkových dotácií boli bežné dotácie zo štátneho rozpočtu. Tieto dotácie boli vyššie ako je vykázaný objem výnosov, pretože do výnosov sa dostali len tie dotácie, ktoré neboli zúčtované ako výnosy budúcich období (napríklad na pokračujúce projekty).

Hlavnou položkou v rámci účtu tržby z predaja služieb boli najmä výnosy z ubytovania denných študentov (22 323 tis. €), zo stravných lístkov študentov (6 305 tis. €), z ubytovania a stravovania iných fyzických osôb (732 tis. €).

Hlavnými položkami v rámci účtu iné ostatné výnosy boli výnosy zo školného 49 714 tis. € (v tom 5 811 tis. € za prekročenie štandardnej dĺžky štúdia v dennej forme, 29 186 tis. € za cudzojazyčné štúdium a školné od cudzincov v dennej forme a 14 686 tis. € školné za štúdium v externej forme štúdia), výnosy z poplatkov spojených so štúdiom 5 155 tis. € (v tom 3 413 tis. € poplatky za prijímacie konanie, 835 tis. € poplatky za rigorózne konanie, 908 tis. € výnosy za vydanie dokladov o štúdiu a ich kópií). Ďalšiu časť iných ostatných výnosov tvorili výnosy z duševného vlastníctva 3 300 tis. €, výnosy z darov 1 098 tis. €. Zvyšok tvorili výnosy z budúcich období - projekty 7 289 tis. €, vložné na konferencie 403 tis. €, príspevky na úhradu výdavkov zahraničných študentov študujúcich v rámci medzinárodných zmlúv a ďalšie analyticky samostatne nesledované výnosy.

V roku 2016 bola verejným vysokým školám prostredníctvom kapitoly ministerstva zo štátneho rozpočtu poskytnutá kapitálová dotácia v sume 6 460 000 €. Z uvedenej sumy bola čiastka 140 000 € poskytnutá z podprogramu 06K12. Zvyšná suma 6 320 000 € bola poskytnutá z programu 077 na rekonštrukcie a modernizácie budov verejných vysokých škôl.

Poznamenajme, že kapitálové dotácie pokrývajú len časť prostriedkov verejných vysokých škôl na obstaranie dlhodobého majetku. Vysokoškolský zákon dovoľuje verejným vysokým školám obstarávať dlhodobý majetok v rozsahu ich fondu reprodukcie aj z bežných dotácií resp. z prostriedkov získaných ich vlastnou činnosťou. Takýmto spôsobom si verejné vysoké školy musia zabezpečiť napríklad obnovu všetkého huteľného dlhodobého majetku používaného na vzdelávanie (počítačové učebne, laboratórne vybavenie), pretože na tento účel nedostávajú zo štátneho rozpočtu žiadnu kapitálovú dotáciu.

Tvorivá činnosť na vysokých školách

Vysoké školy získali v roku 2016 finančné prostriedky na uskutočňovanie výskumu a vývoja zo štátneho rozpočtu takmer výlučne prostredníctvom kapitoly ministerstva. Získavali ich formou inštitucionálnej podpory na prevádzku a rozvoj infraštruktúry vysokoškolskej vedy a techniky na základe ich výkonu vo výskume, na riešenie výskumných projektov

prostredníctvom vnútorných grantových schém VEGA a KEGA a na riešenie výskumných projektov prostredníctvom APVV.

Na inštitucionálnu podporu pridelovaných na základe výkonu vo výskume bolo v roku 2016 vyčlenených 144 625 389 €, na podporu projektov základného výskumu prostredníctvom grantovej schémy VEGA 9 379 117 €, na podporu projektov v oblasti výskumu pre rezort školstva prostredníctvom grantovej schémy KEGA 2 500 000 €. Prostredníctvom APVV získali verejné vysoké školy na podporu výskumných projektov 14 744 636 €.

Výkon niektorých indikátorov verejných vysokých škôl vo výskume v rokoch 2008 – 2011 obsahuje tabuľka 1.4.

Tabuľka 1.4 Vývoj niektorých indikátorov výkonu VVŠ vo výskume

Rok	Počet karentov zahraničných	Počet karentov domácich	Celkový počet publikácií	Zahraničné granty (€) ²²
2008	1 588	180	39 202	5 099 272
2009	1 442	196	40 960	4 996 008
2010	1 936	196	56 924	6 365 161
2011	1 824	210	46 249	6 035 558
2012	1 851	217	46 089	5 015 569
2013	1 964	250	46 069	5 925 227
2014	2 207	229	46 222	5 703 046
2015	x	x	x	6 542 825

Zdroj: MŠVVŠ SR – poklady pre rozpis dotácie zo štátneho rozpočtu na VVŠ (publikácie zohľadňované v systéme financovania)

²² V roku 2014 došlo k zmene v metodike posudzovania zahraničných grantov, údaje za roky 2012 a 2013 boli upravené zavedením nového indikátora – príjem za výskumnú činnosť od neverejných subjektov.

2. ZÁKLADNÉ PRINCÍPY A VÝCHODISKÁ

2.1 Základné princípy

V záujme dosiahnutia cieľov NPRVV je potrebné rozvíjať systém výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike tak, aby:

- každý človek mal dostatok možností a podnetov rozvinúť svoj potenciál v celoživotnom procese učenia sa,
- boli vytvorené vhodné podmienky na rovnoprávne vzdelávanie všetkých občanov Slovenskej republiky vrátane príslušníkov národnostných menšín,
- vzdelávacie príležitosti boli celoživotne dostupné pre každého jednotlivca, ich dostupnosť bola zabezpečená rovným prístupom k vzdelávaniu a v prípade potreby aj opatreniami na vyrovnanie šancí so zreteľom na deti zo sociálne znevýhodneného prostredia, sociálne vylúčených spoločností a deti so zdravotným znevýhodnením,
- ľudia mohli nadobúdať vzdelanie, ktoré im umožní všestranný rozvoj a napĺňanie individuálnych osobných cieľov so zreteľom na potreby spoločnosti, podporu spoločenskej súdržnosti a ekonomickú prosperitu,
- súčasťou učenia sa každého jednotlivca bolo aj formovanie systému hodnôt a postojov, ktoré vychádzajú z princípov demokratického spoločenského poriadku, základných práv a slobôd a pripravujú ho na život v demokratickej a pluralitnej spoločnosti,
- formálne vzdelávanie bolo významnou, nie však jedinou podporovanou formou zmysluplného učenia sa, pretože človek sa učí aj prostredníctvom neformálneho vzdelávania a informálnym učením sa,
- vzdelávacie programy boli neustále zdokonaľované a inovované na základe funkčných mechanizmov spätnej väzby a jej vyhodnocovania,
- tento systém podporoval participáciu a kooperáciu všetkých aktérov vo vzdelávaní vrátane detí a žiakov,
- akékoľvek významnejšie zmeny v systéme sa uskutočnili až na základe širokej odbornej a verejnej diskusie, v ktorej sa dosiahne čo najširšia spoločenská dohoda.

2.2 Základné východiská

Základné východiská NPRVV sa opierajú o súčasný stav systému výchovy a vzdelávania na Slovensku a

- a) ciele, ktoré sa SR zaviazalo dosiahnuť v rámci napĺňanie cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti vzdelávania;
- b) z nich vyplývajúcu potrebu zvýšiť inklúziu a integráciu v slovenskom systéme výchovy a vzdelávania z hľadiska dostupnosti rovnakej kvality vzdelávania a dosahovania kvalitných výsledkov u všetkých žiakov;
- c) porovnanie slovenského systému vzdelávania a výchovy so štandardnými typmi obdobných systémov v Európe;

- d) platné ustanovenia slovenskej legislatívy definujúce základné princípy v oblasti výchovy a vzdelávania.

2.2.1 Ciele, ktoré sa SR zaviazalo dosiahnuť v rámci napĺňanie cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti vzdelávania

Stratégia Európa 2020 je v súčasnosti základným medzinárodným rámcom definujúcim ciele v oblasti vzdelávania pre členské krajiny EÚ. Stratégia obsahuje šesť ukazovateľov prepojených na oblasť vzdelávania:

1. podiel mladých ľudí s predčasne ukončeným vzdelávaním
2. podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva vo veku 30-34 rokov
3. podiel 15-ročných žiakov dosahujúcich nízke zručnosti
4. miera zamestnanosti čerstvých absolventov
5. participácia detí na predprimárnom vzdelávaní
6. participácia dospelých na celoživotnom vzdelávaní.

Napĺňanie cieľových hodnôt uvedených ukazovateľov na Slovensku je uvedený v Tabuľke 2.1 (údaje Eurostatu). Stav napĺňania ukazovateľov Stratégie Európa 2020 v roku 2017 je detailnejšie popísaný v Tabuľke 2.2. Súčasný stav dosvedčuje, že slovenský vzdelávací systém vykazuje známky nedostatočnej miery inklúzie najmä v predprimárnom vzdelávaní (ukazovateľ č. 5), kde má Slovensko nízku mieru účasti (76,5 % na Slovensku oproti priemeru EÚ 96,9 a cieľu stratégie Európa 2020, ktorý je 95 %), ako aj v ďalšom vzdelávaní dospelých (ukazovateľ č. 6), kde má Slovensko nízku mieru účasti (3,4 % na Slovensku v porovnaní s priemerom EÚ 10,9 % a cieľom Stratégie Európa 2020 15 %). Rovnako relatívne vysoký podiel 15-ročných žiakov dosahujúcich nízke zručnosti v testovaní PISA (ukazovateľ č. 4) je významne spojený s výsledkami žiakov zo sociálne slabšieho prostredia, napr. marginalizovaných komunit, a je prejavom nedostatočnej inkluzívnosti vzdelávacieho systému.

Varovný je aj trend vo vývoji predčasne ukončeného vzdelávania (ukazovateľ č. 1), kde Slovensko v roku 2017 dosiahlo 9,3 % a ešte splňa cieľ 2020, ktorý je na úrovni 10 %, avšak s ohľadom na trvale rastúci podiel predčasne ukončeného vzdelávania (4,7 % v roku 2010 a 9,3 % v roku 2017), je pravdepodobné, že naplnenie cieľa v roku 2020 bude ohrozené. Predčasné ukončenie vzdelávania je tiež významne spojené so situáciou marginalizovaných komunit a žiakov resp. študentov zo sociálne znevýhodneného prostredia a je ďalším z prejavov nedostatočnej inklúzie nášho vzdelávacieho systému. Z uvedeného vyplýva, že naplnenie štyroch zo šiestich cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti vzdelávania je znemožnené alebo ohrozené nedostatočnou inkluzívnosťou výchovno-vzdelávacieho systému. **NPRVV je preto zameraný na posilnenie inklúzie a integrácie výchovno-vzdelávacieho systému v SR ako celku.**

Tabuľka 2.1 Napĺňanie cieľov stratégie Európa 2020 v oblasti vzdelávania na Slovensku

Osoby s predčasne ukončeným vzdelávaním (% vo veku 18 - 24 rokov*)									Cieľ (2020)
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
SK	4,7	5,1	5,3	6,4	6,7	6,9	7,4	9,3	10
EÚ	13,9	13,4	12,7	11,9	11,2	11	10,7	10,6	10
Miera vysokoškolsky vzdelanej populácie (% vo veku 30 - 34 rokov)									Cieľ (2020)
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
SK	22,1	23,2	23,7	26,9	26,9	28,2	31,5	34,4	40
EÚ	33,8	34,8	36	37,1	37,9	38,7	39,1	39,9	40
Podiel 15 ročných s nedostatočnými výsledkami									Cieľ (2020)
	2009		2012			2015			
SK	21		27,5			30,7			15
OECD	20		20			21			15
Vzdelávanie a starostlivosť v rannom detstve (% detí od 4 rokov po vek začatia povinnej školskej dochádzky)									Cieľ (2020)
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
SK	76,9	76,9	77,1	77,5	77,4	78,4	76,5		95
EÚ	92,9	93,2	93,9	94,2	94,3	95,4	96,9		95
Miera zamestnanosti čerstvých absolventov (vo veku 20 – 34 rokov**)									Cieľ (2020)
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
SK	69,5	70,1	68,6	70,3	72,7	75,2	79,5	81,3	82
EÚ	76,3	76	74,6	74,2	74,7	75,9	77,3	79	82
Účasť dospelých na celoživotnom vzdelávaní (% vo veku 25-64 rokov***)									Cieľ (2020)
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
SK	3,1	4,1	3,2	3,1	3,1	3,1	2,9	3,4	15
EÚ	9,3	9,1	9,2	10,7	10,8	10,7	10,8	10,9	15

*ide o osoby, ktoré dosiahli najviac nižšie sekundárne vzdelanie a neparticipujú na ďalšom vzdelávaní

** so vzdelaním ukončeným 1 až 3 roky pred referenčným rokom

*** počas posledných štyroch týždňov

Zdroj: Eurostat

Tabuľka 2.2 Stav napĺňania ukazovateľov Stratégie Európa 2020 V SR v roku 2017

1. Podiel mladých ľudí s predčasne ukončeným vzdelávaním sa nachádza pod cieľovou hodnotou Stratégie EÚ 2020, kontinuálne však rastie a oproti roku 2010 sa viac ako zdvojnásobil. V priemere EÚ je možné sledovať opačný trend. V roku 2017 malo na Slovensku predčasne ukončené vzdelávanie 9,3 % (EÚ 10,6) mladých ľudí vo veku 18-24 rokov. V roku 2010 to bolo iba 4,7 % (EÚ 13,9 %). Ide o ľudí, ktorí dosiahli najviac nižšie sekundárne vzdelanie a neparticipujú na ďalšom vzdelávaní.	!
2. Podiel vysokoškolsky vzdelaného obyvateľstva vo veku 30-34 rokov na Slovensku dobieha priemer EÚ a približuje sa k cieľu Stratégie EÚ 2020. V roku 2016 dosahoval podiel 30-34 ročných ľudí s VŠ vzdelaním na Slovensku 34,4 % (EÚ 39,9 %), pričom v roku 2010 to bolo 22,1 % (EÚ 33,8 %). Pri zachovaní doterajšieho trendu by do roku 2020 Slovensko malo dosiahnuť cieľ Stratégie pre rok 2020, ktorý je 40 %.	√
3. Miera zamestnanosti čerstvých absolventov predbehla priemer EÚ a približuje sa k cieľu Stratégie EÚ 2020. V roku 2017 dosahovala zamestnanosť absolventov, ktorí ukončili vzdelávanie pred 1 až 3 rokmi na Slovensku 81,3 % (EÚ 79 %). V roku 2010 to bolo iba 69,5 % (EÚ 76,3 %). Cieľ Stratégie pre rok 2020 je 82 %.	√
4. Podiel 15-ročných žiakov dosahujúcich nízke zručnosti je dvojnásobný oproti cieľu Stratégie EÚ 2020. V porovnaní s rokom 2006 sa zvýšil o tretinu. Podľa výsledkov PISA z roku 2015 tvoril na Slovensku podiel 15-ročných žiakov s najnižším výkonom 30,7 % (OECD 21 %). V roku 2009 to bolo 21 % (OECD 20 %).	!
5. Participácia detí na predprimárnom vzdelávaní je na Slovensku nízka a stagnuje. V priemere krajiny EÚ už cieľ Stratégie EÚ 2020 dosiahli. V roku 2016 participovalo na Slovensku na pred primárnom vzdelávaní 76,5 % (EÚ 96,9 %) detí vo veku od 4 rokov po vek začatia povinnej školskej dochádzky. V roku 2010 to bolo 76,9 % (EÚ 92,9 %). Cieľ Stratégie pre rok 2020 je 95 %.	!
6. Participácia dospelých na celoživotnom vzdelávaní je nízka. V roku 2017 sa na formálnom alebo neformálnom vzdelávaní v posledných štyroch týždňoch zúčastňovalo 3,4 % dospelých vo veku 25-64 rokov (EÚ 10,9 %). Cieľ Stratégie pre rok 2020 je 15 %.	!

Zdroj: Spracované podľa údajov Eurostatu

2.2.2 Potreba zvýšiť inklúziu a integráciu v slovenskom systéme výchovy a vzdelávania z hľadiska dostupnosti rovnakej kvality vzdelávania a dosahovania kvalitných výsledkov u všetkých žiakov

Pojem inkluzívneho vzdelávania nie je definovaný v slovenskej legislatíve. Odporúčania pracovnej skupiny pre inkluzívne vzdelávanie Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť z 14. 6. 2011 v bode 4 uvádzajú: „Pri definícii pojmu *inkluzívne vzdelávanie* pracovná skupina vychádza z príslušných dokumentov UNESCO (Policy Guidelines on the Inclusion in Education, 2009), Rady Európy a Európskej agentúry pre rozvoj špeciálneho vzdelávania. Koncept inkluzívneho vzdelávania členovia PS považujú za širší a obsažnejší ako koncept integrovaného vzdelávania. Kým pri integrácii ide predovšetkým o fyzické začleňovanie detí so znevýhodnením do bežných škôl hlavného vzdelávacieho prúdu, pri inklúzii ide najmä o naplnenie základného práva na prístup všetkých ku vzdelávaniu čo najvyššej kvality, ktoré vo svojej obsahovej zložke zahŕňa aj hodnotový aspekt a v prístupe ku skupinám a osobám so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami rešpektuje princípy spravodlivosti (férovosti) a rovnosti šancí. Inkluzívne vzdelávanie je možné pochopiť len v komplexnosti a celistvosti, v ktorej sa vzájomne dopĺňajú a prelínajú jednotlivé stupne (od predškolskej starostlivosti po ďalšie vzdelávanie) a kde je v rovnováhe vedomostná, výkonová a hodnotová zložka vzdelávacích štandardov. Vo vzťahu k osobám so špeciálnymi potrebami, resp. osobám iným (odlišným od väčšiny na základe ľubovoľných znakov), dôležitejšie ako fyzická integrácia je vzájomné spoznávanie, budovanie rešpektu, uznania a rozvíjanie vzájomných sociálnych kontaktov, vrátane vytvárania inkluzívneho prostredia v celej spoločnosti. Plne inkluzívne vzdelávanie je cieľ v budúcnosti, ku ktorému by mala spoločnosť smerovať postupnou tvorbou ľudských zdrojov, materiálnych podmienok a inštitucionálneho zázemia.“²³

V súlade s § 2 písm. s) školského zákona „*školskou integráciou* je *výchova a vzdelávanie detí alebo žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v triedach škôl a školských zariadení určených pre deti alebo žiakov bez špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb*“. Ide o princíp horizontálnej integrácie, pri ktorej si žiaci môžu osvojovať v podstate rovnaké jadrové kurikulum rôznymi metódami. Avšak dôležitou zložkou inkluzívneho systému je aj vertikálna integrácia, v rámci ktorej je umožnené talentovaným žiakom zúčastňovať sa vzdelávacieho procesu vo vyššom ročníku resp. na vyššom stupni (napríklad s využitím flexibilného systému kreditov).

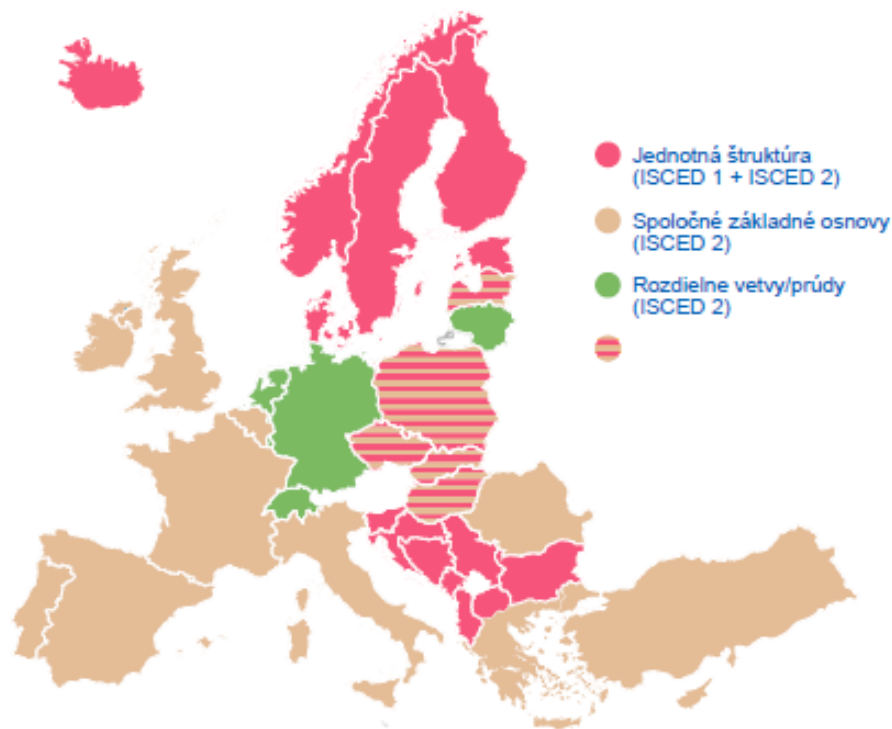
2.2.3 Porovnanie slovenského systému vzdelávania a výchovy so štandardnými typmi obdobných systémov v Európe

Z hľadiska porovnania slovenského vzdelávacieho systému so štandardnými typmi vzdelávacích systémov v Európe je súčasný vzdelávací systém v SR nesúrodý a ako jeden z mála vzdelávacích systémov (len tri v rámci EÚ) nezapadá do štandardnej typológie

²³Učiace sa Slovensko s odkazom na http://www.radavladylp.gov.sk/data/att/3793_subor.rtf

vzdelávacích systémov v Európe. Uvedená typológia podľa zdrojov Európskej komisie (Eurydice²⁴) obsahuje tri štandardné modely vzdelávacích systémov (Obr. 2.1).

Obrázok 2.1 Štandardné modely vzdelávacích systémov v Európe

Zdroj: Spracované podľa European Commission/EACEA/Eurydice, 2017. The Structure of the European Education Systems 2017/18: Schematic Diagrams. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

A. Jednotná štruktúra (Single structure education) (ISCED 1 a ISCED 2):

Vzdelanie je od začiatku do konca povinnej školskej dochádzky poskytované bez prechodov medzi primárnym a nižším sekundárnym vzdelávaním, pričom všeobecné vzdelanie je poskytované spoločne pre všetkých žiakov (tento model je charakteristický pre Fínsko, Nórsko, Dánsko, Švédsko, Estónsko, Slovinsko, Chorvátsko, Bulharsko, Bosna a Hercegovina, Srbsko, Albánsko, Macedónsko).

B. Jednotné jadrové kurikulum (Common core curriculum provision) – spoločné základné osnovy (ISCED 2):

²⁴European Commission/EACEA/Eurydice, 2017. *The Structure of the European Education Systems 2017/18: Schematic Diagrams*. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Publications Office of the European Union. ISBN 978-92-9492-626-5 ISSN 2443-5333 doi:10.2797/2705 EC-AL-17-001-EN-N

Po úspešnom ukončení primárneho vzdelávania (ISCED 1) prechádzajú všetci študenti do nižšieho sekundárneho vzdelávania (ISCED 2), kde sa učia podľa rovnakého spoločného jadrového kurikula (tento model je charakteristický pre Anglicko, Írsko, Francúzsko, Belgicko, Španielsko, Portugalsko, Taliansko, Grécko, Rumunsko, a Turecko).

C. Diferencované nižšie stredné vzdelávanie (*Differentiated lower secondary education*) – rozdielne vetvy/prúdy (ISCED 2):

Po úspešnom absolvovaní primárneho vzdelania sa študenti delia do rôznych vzdelávacích trajektórií alebo špecifických druhov škôl, a to buď na začiatku alebo v priebehu nižšieho sekundárneho vzdelávania. V niektorých krajinách sa delia do špecifických prúdov v odborného, technického, alebo všeobecného vzdelávania. V iných krajinách sa delia do rôznych druhov všeobecného vzdelávania. Po ukončení štúdia dostávajú rôzne druhy dokladov o vzdelaní (tento model je charakteristický pre Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko, Holandsko, Litvu, Luxemburg, Lichtenštajnsko).

Okrem uvedených štandardných modelov vzdelávacích systémov sa v EÚ vyskytuje neštandardný zmiešaný model v krajinách V4 a v Lotyšsku. Poľsko však už v súčasnosti svoj vzdelávací systém reformuje a prechádza na jednoštruktúrový model. Slovensko, Česko, Maďarsko a Lotyšsko sú charakteristické pomerne komplikovaným zmiešaným systémom, ktorý nezapadá do žiadneho z uvedených troch štandardných modelov. Povinná školská dochádzka je v týchto krajinách síce organizovaná na základe jednoštruktúrového modelu (a to do veku 14 až 16 rokov v závislosti od krajiny), avšak vo veku 10 až 13 rokov môžu študenti prechádzať do iných druhov škôl poskytujúcich nižšie alebo aj vyššie sekundárne vzdelávanie. Týmto je narušená celistvosť blokov ISCED 1 a ISCED 2 v rámci vzdelávacieho systému, resp. aj celistvosť poskytovania jadrového kurikula.

Konkrétne v SR ide nasledovné atypické prechody (všetky v priebehu bloku ISCED 2):

- prechod do 8-ročných gymnázií po 5. ročníku základnej školy ;
- prechod do bilingválnych gymnázií po 8. ročníku alebo 9. ročníku základnej školy;
- prechod do tanečných konzervatórií po 5. ročníku základnej školy.

Z hľadiska uvedenej štandardnej typológie teda slovenský systém predstavuje jednoštruktúrový model s atypickým odlivom žiakov v priebehu nižšieho sekundárneho vzdelávania (tj. druhého stupňa základnej školy - ISCED 2) na iné typy škôl. Uvedená atypickosť vzdelávacieho systému a najmä odliv niektorých žiakov do rôznych typov škôl v priebehu nižšieho sekundárneho vzdelávania má nasledovné prejavy:

- prispieva k jeho celkovej segregácii (odčerpaním talentovaných žiakov resp. žiakov s lepším sociálnym zázemím)
- prispieva k štruktúrálnemu nesúladu medzi vzdelávaním a dopytom na trhu práce (odkladaním rozhodnutia o profesionálnej orientácii žiakov a znižovaním vstupnej kohorty pre stredné odborné školstvo)

- naruša poskytovanie jadrového kurikula (napríklad pri porovnaní vzdelávania žiakov, ktorí odídu na bilingválne gymnáziá po 8. ročníku základnej školy a žiakov, ktorí absolvujú 9. ročník základnej školy).

S cieľom odstránenia uvedených prejavov sa **NPRVV zameriava na postupné zladenie slovenského vzdelávacieho systému s jedným zo štandardných európskych vzdelávacích modelov, a to s jednoštruktúrovým modelom, ktorý je slovenskému systému najbližší.** Uvedený postup má oporu aj v ustanoveniach platnej legislatívy, najmä v princípe výchovy a vzdelávania definovaného v § 3 písm. l) školského zákona ako *„integrácia výchovno-vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky do európskeho vzdelávacieho priestoru so zreteľom na vlastné skúsenosti a tradície“*. V rámci vlastných skúseností a tradícií je nespochybniteľné, že slovenský vzdelávací systém pred rokom 1989 bol a po roku 1989 v naďalej zostal jednoštruktúrovým modelom, nakoľko prevažná väčšina žiakov absolvuje primárne vzdelávanie (ISCED 1) a nižšie sekundárne vzdelávanie (ISCED 2) v základných školách.

Ako bolo uvedené vyššie, podľa § 2 písm. s) školského zákona **„školskou integráciou je výchova a vzdelávanie detí alebo žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v triedach škôl a školských zariadení určených pre deti alebo žiakov bez špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb“**. Ide o princíp horizontálnej integrácie, pri ktorej si žiaci môžu osvojovať v podstate rovnaké jadrové kurikulum rôznymi metódami. Avšak dôležitou zložkou inkluzívneho systému je aj vertikálna integrácia, v rámci ktorej je umožnené talentovaným žiakom zúčastňovať sa vzdelávacieho procesu vo vyššom ročníku resp. na vyššom stupni (napríklad s využitím flexibilného systému kreditov). Efektívnejšia celoplošná (inkluzívna) a systémová vertikálna integrácia je možná v jednoštruktúrovom modeli s jednotným jadrovým kurikulumom. Súčasný komplikovaný systém prechodov medzi rôznymi druhmi škôl s rôznymi kurikulumami počas nižšieho sekundárneho vzdelávania na Slovensku prakticky znemožňuje systematické stimulovanie talentovaných žiakov prostredníctvom vertikálnej integrácie na národnej úrovni.

S ohľadom na potrebu zvýšiť mieru integrácie a inklúzie slovenského vzdelávacieho systému, ktorá bola odôvodnená vyššie slabým postavením Slovenska pri naplňaní 4 zo 6 cieľov Stratégie Európa 2020, ako aj s ohľadom na potrebu postupného zladenia slovenského vzdelávacieho systému s jedným zo štandardných európskych vzdelávacích modelov, a to s jednoštruktúrovým modelom, bol za inšpiratívny model NPRVV vybraný fínsky vzdelávací model, ktorý sa vyznačuje jednoštruktúrovosťou a vysokou mierou integrácie a inklúzie. Fínsky vzdelávací systém zároveň vykazuje dlhodobu poprednú umiestnenia v medzinárodných testovaniach výsledkov žiakov (napr. PISA), čím je pre slovenský vzdelávací systém osobitne inšpiratívny (nakoľko SR tradične dosahuje slabé umiestnenia v uvedených testovaniach). Inšpirácia fínskym modelom je preto postavená na zákonitostiach a histórii slovenského vzdelávacieho systému, ako aj cieľmi definovanými v Stratégii Európa 2020.

Inšpirácia fínskym vzdelávacím systémom neznamena, že slovenský vzdelávací systém by ho mal kopírovať. Ide o sledovanie zásadných princípov smerovania zmien, ako aj o možnosť využívať pri implementácii NPRVV dobré praktiky a nástroje fínskeho systému zamerané na dosiahnutie stanovených cieľov. S cieľom podporiť uvedené procesy bola pri MŠVVŠ SR

vytvorená stála pracovná skupina (Task Force) fínskych expertov (Príloha 2), ktorí sa v rámci prípravy NPRVV zapojili do pracovných návštev slovenských expertov vo Fínsku a fínskych expertov na Slovensku v roku 2018.

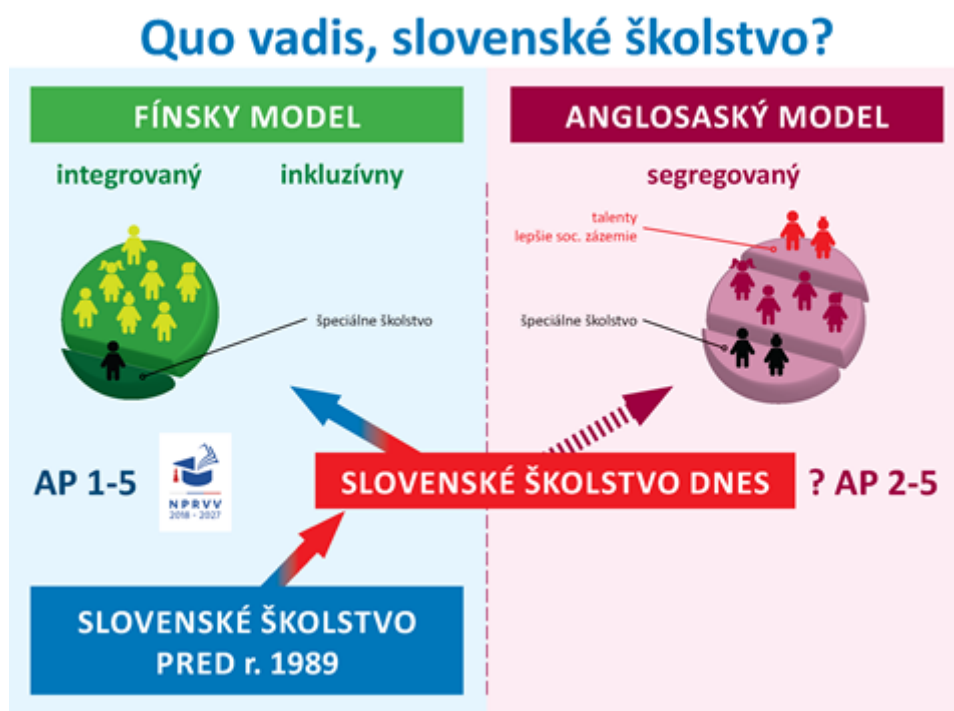
Z hľadiska charakteristiky dostupnosti (inklúzie) prešlo slovenské školstvo po roku 1989 od pôvodného socialistického rovnostárskeho modelu k segregovanejšiemu modelu charakterizovanému viaczdrojovým financovaním a širším spektrom škôl. Schematické znázornenie vývoja je na Obrázku 2.2.

2.3 Kvalitatívne a kvantitatívne predpoklady NPRVV

NPRVV je založený na dvoch druhoch predpokladov (Obrázok 2.3):

- **kvalitatívne predpoklady** - predstavujú normatívne predpoklady základnej hodnotovej orientácie budúceho školského systému;
- **kvantitatívne predpoklady** – predstavujú predpoklady ohľadom dôležitých budúcich socioekonomických parametrov systému, akými sú napríklad demografický vývoj, odhady finančných výdavkov a dopadov na štátny rozpočet a pod.

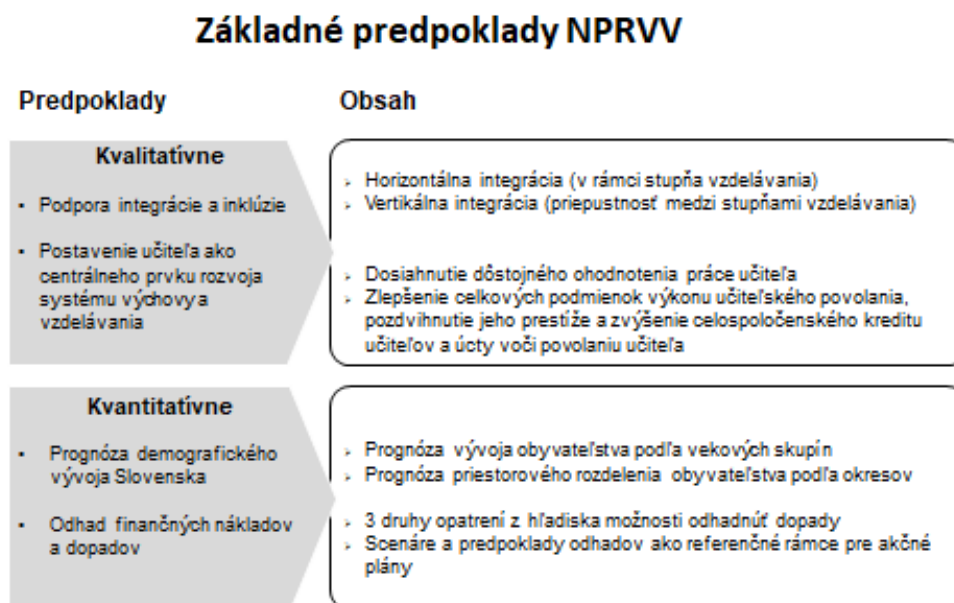
Obrázok 2.2 Schematické znázornenie vývoja smerovania vzdelávacieho systému

Pozn.: Fínsky model reprezentuje jednoštruktúrový model (ISCED 1 + ISCED 2). Anglosaský model reprezentuje oddelenie stupňov ISCED 1 a ISCED 2. Miera segregácie systému závisí aj od ďalších faktorov.

AP označujú jednotlivé dvojročné Akčné plány NPRVV (AP1 až AP5)

Obrázok 2.3

2.3.1 Kvalitatívne predpoklady NPRVV

Kvalitatívne východiská NPRVV predstavujú normatívne predpoklady určujúce smerovanie budúceho systému výchovy a vzdelávania, ktoré do veľkej miery determinujú možnosť naplnenia cieľov NPRVV.

V súlade so zámerom NPRVV vybudovať na Slovensku inkluzívny a integrovaný systém výchovy a vzdelávania je inšpiráciou pre hodnotovú orientáciu systému fínsky model školstva, ktorý je odborníkmi považovaný za jeden z najlepších modelov v rámci EÚ i v celosvetovom meradle.

Fínsky systém dlhodobo dosahuje popredné umiestnenia v rebríčkoch medzinárodného testovania PISA. Základnými hodnotami fínskeho systému sú podpora integrácie a inklúzie a rešpektovanie postavenia učiteľa ako najdôležitejšieho prvku vzdelávacieho systému.

Podpora integrácie a inklúzie

Cieľom NPRVV je znížiť úroveň horizontálnej i vertikálnej segregácie systému výchovy a vzdelávania v SR. Horizontálna segregácia sa prejavuje napríklad vyčleňovaním talentovaných detí resp. detí z lepších ekonomických a sociálnych pomerov do určitých druhov škôl, resp. nesprávnym zaradením detí zo znevýhodneného sociálneho prostredia do špeciálnych škôl. Vertikálna segregácia sa prejavuje oddelovaním jednotlivých stupňov vzdelania. Základné axiómy fínskeho vzdelávacieho systému sú nasledovné: „Najlepšia škola je najbližšia škola“ a „Každé dieťa má talent“. Každé dieťa by malo mať prístup

ku kvalitnému vzdelaniu v bežnej škole v mieste svojho bydliska a v rámci nej rozvíjať svoj talent. Podpora talentov by sa mala realizovať napríklad väčšou flexibilitou vzdelávacieho procesu, kvalitnou krúžkovou činnosťou a v neposlednom rade zvýšením priepustnosti medzi stupňami vzdelávania. Posledné je podstatou vertikálnej integrácie, ktorá umožňuje prístup k vyššiemu stupňu vzdelávania, napríklad formou nultých ročníkov ZŠ, čiastkovej účasti žiakov SŠ na vysokoškolskom vzdelávaní a pod. K vertikálnej integrácii môže prispieť aj zriaďovanie spojených škôl, prepojenie stredoškolských a vysokoškolských areálov a pod.

Postavenie učiteľa ako centrálneho prvku rozvoja systému výchovy a vzdelávania

Profesia učiteľa nie je povoláním, ale poslaním. Úlohou učiteľa je formovanie mladej generácie ako budúceho faktora rozvoja Slovenska. Učiteľia musia žiakom a študentom vštepovať vedomosti, ale aj hodnotovú orientáciu, ako postoje, kompetencie a návyky, ktoré im umožnia prosperovať v rýchlo sa meniacich podmienkach súčasného sveta a v prostredí, ktoré vyžaduje komplexné rozhodovanie. Učiteľ by mal byť spoločnosťou cenený ako základný faktor rozvoja spoločnosti. Cieľom reformy je nielen dosiahnuť dôstojné ohodnotenie práce učiteľa, ale zlepšiť celkové podmienky výkonu učiteľského povolania, pozdvihnúť jeho prestíž a zvýšiť celospoločenský kredit učiteľov a úctu voči povolaniu učiteľa. Dosiahnutie uvedených cieľov bude dlhodobým procesom, ktorý musí zahŕňať viacero opatrení, akými sú napríklad zvýšenie štandardov prípravy a vzdelávania budúcich pedagógov, zlepšenie systému ich celoživotného vzdelávania, zvýšenie mzdového ohodnotenia učiteľov, zvýšenie autonómie učiteľov vo vzdelávacom procese, kampane na podporu zmeny zmýšľania slovenskej spoločnosti a zaužívanej praxe vzťahov medzi žiakmi, učiteľmi a rodičmi.

2.3.2 Kvantitatívne predpoklady NPRVV

Kvantitatívne predpoklady NPRVV zahŕňajú prognózy a scenáre budúceho vývoja základných socioekonomických veličín, ktoré budú určovať kapacitné, štrukturálne a finančné parametre budúceho systému výchovy a vzdelávania.

Budúci demografický vývoj Slovenska

Pomery v systéme výchovy a vzdelávania do veľkej miery závisia od vývoja vekovej štruktúry obyvateľstva. Preto žiadna dlhodobejšia vízia a stratégia vývoja školstva nemôže opomenúť demografické prognózy. NPRVV využíva prognózy vývoja obyvateľstva SR v členení podľa vekových skupín a podľa okresov, ktoré boli vypracované na základe ostatného sčítania obyvateľstva, domov a bytov z roku 2011 a aktualizované na bázi rok 2015 autormi z Prognostického ústavu SAV, Infostatu a Výskumného demografického centra Štatistického úradu SR a Katedry humánnej geografie Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského.

Obrázok 2.4 znázorňuje prognózu populačných trendov na Slovensku do roku 2035. Z prognózy je zjavné, že podiel počtu žien v plodnom veku a počet narodených detí bude mať

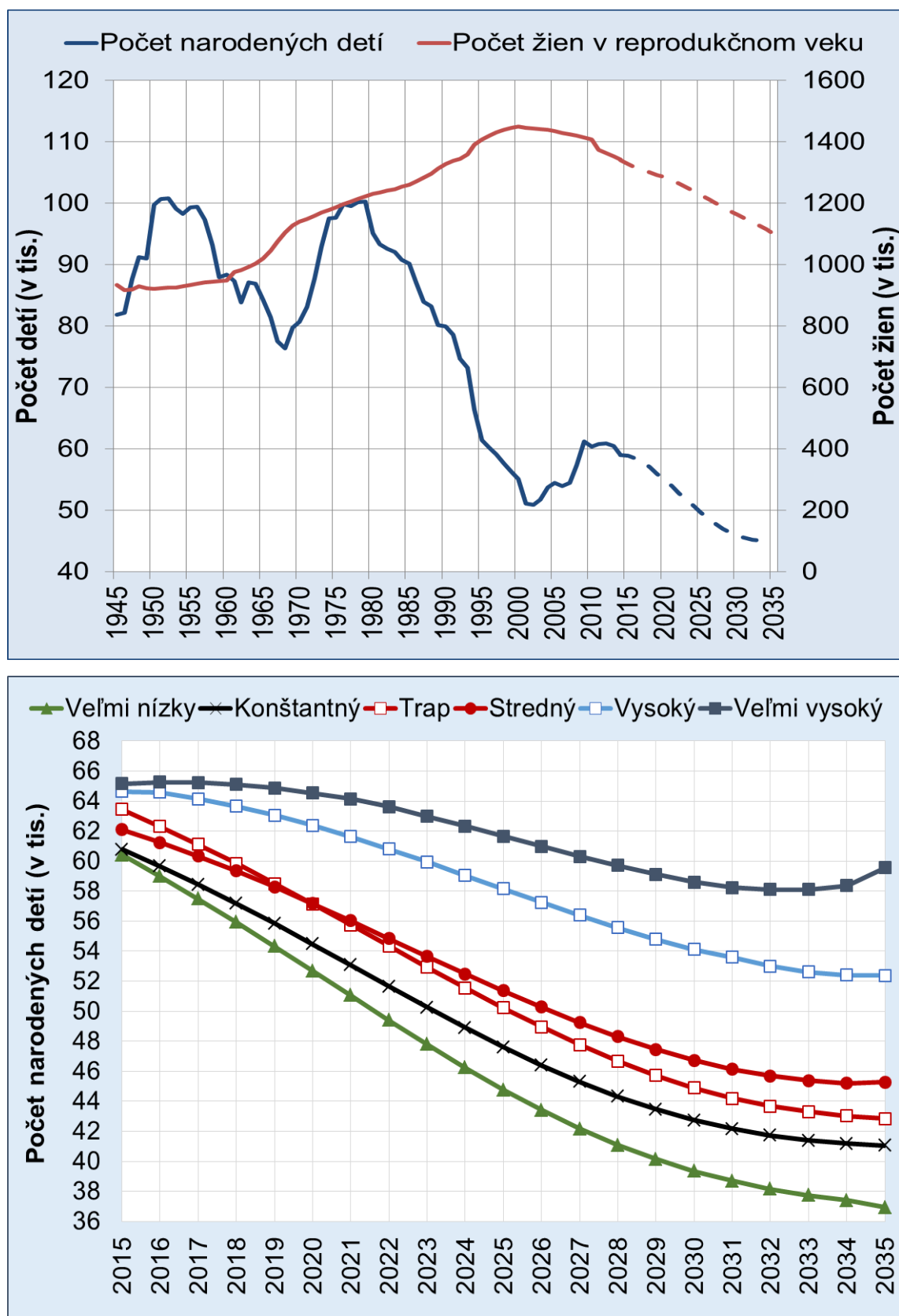
v uvedenom období klesajúci trend. Počet narodených detí sa do roku 2035 dostane na bezprecedentne nízku úroveň okolo 45 tisíc (stredný scenár vývoja). **V strednodobom hľadisku sa slovenský vzdelávací systém bude musieť vysporiadať s absolútnymi poklesmi žiakov a študentov. Uvedený pokles sa na miestnej úrovni premietne do zvýšeného počtu obcí, ktoré budú poskytovanie vzdelávania riešiť spoločnými školskými obvodmi. S tým bude súvisieť potreba riešiť dochádzanie žiakov do školy mimo svojej obce z hľadiska dopravného, časového, aj národnostného a s tým spojená zvýšená koordinácia zriaďovateľov, akými sú napr. mestá a obce ako nositelia originálnych kompetencií v regionálnom školstve.**

Z hľadiska plánovanie siete škôl je dôležité aj priestorové rozmiestnenie obyvateľstva. Obrázok 2.5 znázorňuje vývoj podielu žien v reprodukčnom veku a podielu detí do 15 rokov v rokoch 2015 a 2035 podľa okresov SR. Oba obrázky ilustrujú pokles uvedených podielov v západných a južných okresoch a relatívne vyššiu koncentráciu v severných a východných okresoch SR. S uvedenými pomermi súvisí **potreba zameriavať kapacitnú podporu školskej siete vo forme výstavby škôl prioritne do severnej a východnej časti Slovenska a do zázemia veľkých miest. Nestálosť demografických pomerov odôvodňuje dôraz na stavby modulových škôl.**

Z demografického hľadiska bude dôležitou veličinou vzdelávacieho systému aj vývoj a podiel žiakov a študentov z marginalizovaných rómskych komunít. Demografická prognóza naznačuje, že počet Rómov na Slovensku vzrastie do roku 2030 na približne 590 tisíc osôb.²⁵ Uvedené naznačuje, že integrácia žiakov a študentov z marginalizovaných rómskych komunít bude prioritnou úlohou NPRVV s predstavuje osobitnú prierezovú prioritu programu.

²⁵ B. Šprocha, Reprodukcia rómskeho obyvateľstva na Slovensku s prognóza jeho populačného vývoja, Prognostický ústav SAV a Výskumné demografické centrum, INFOSTAT, Bratislava 2014

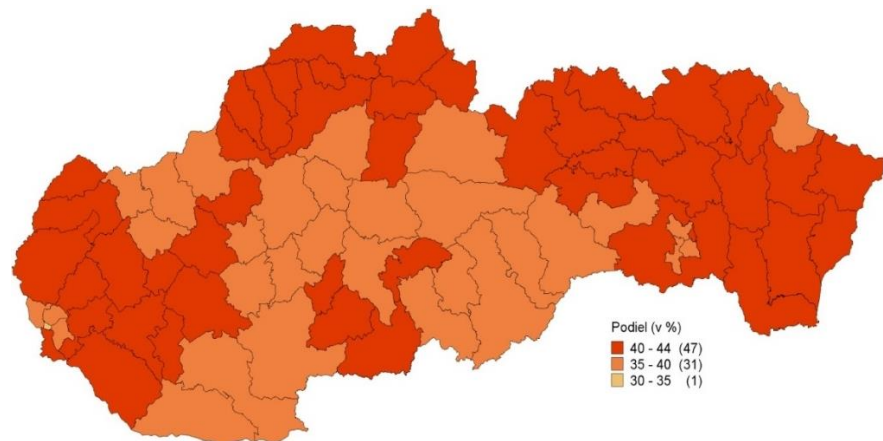
Obrázok 2.4 Populačné trendy na Slovensku: Počet žien v reprodukčnom veku, počet narodených detí a scenáre vývoja počtu narodených detí

Zdroj: B. Šprocha, B. Vaňo - Ako bude vyzerat' Slovensko v roku 2020 a 2035

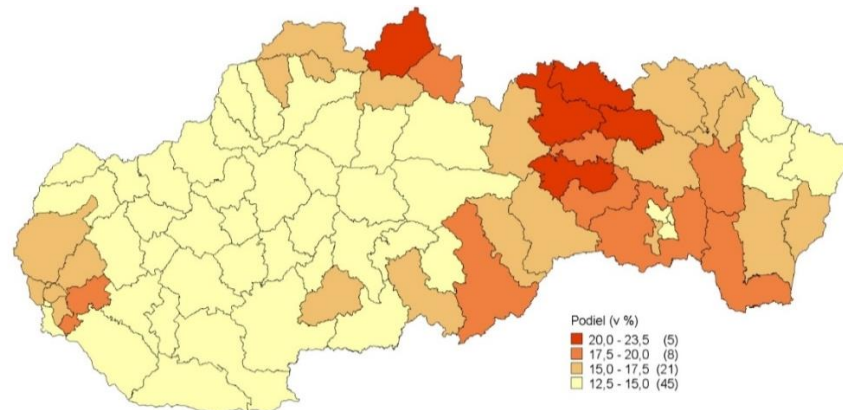
Obrázok 2.5

Podiel žien v reprodukčnom veku

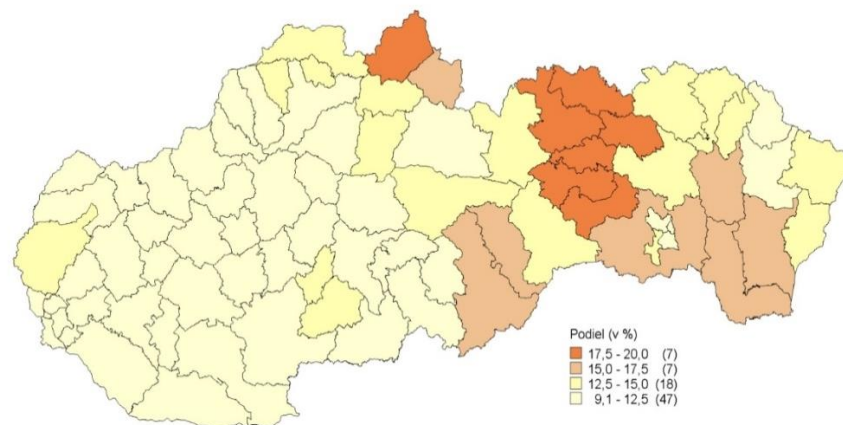
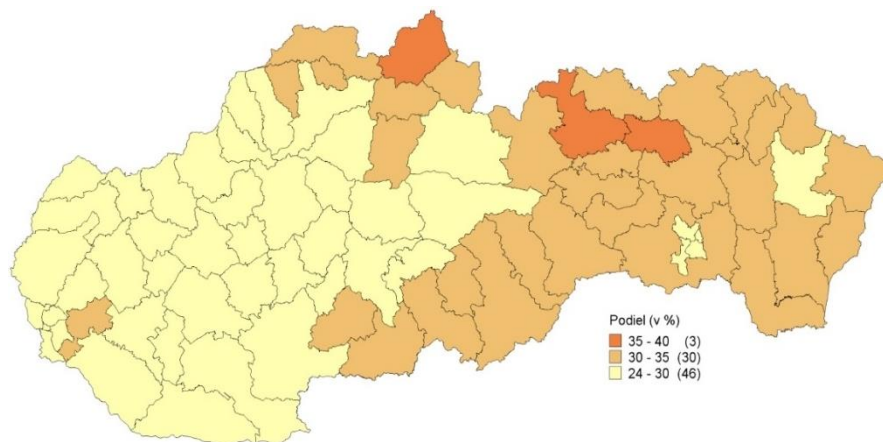

2015

Podiel detí vo veku do 15 rokov

2035

Zdroj: Prognóza vývoja obyvateľstva v okresoch SR do roku 2035, PÚ SAV, Infostat, PF U

Odhad finančných nákladov a dopadov

Problematika financovania systému výchovy a vzdelávania, ako aj s nimi úzko previazaného systému vedy a výskumu je jedným z najdôležitejších aspektov NPRVV. Systém je z hľadiska medzinárodných štandardov porovnateľných krajín dlhodobo podfinancovaný. Už Správa o stave školstva, ktorú NR SR prerokovala v roku 2013 sa konštatuje nasledovné: *“Vychádzajúc z medzinárodných porovnaní sa v správe identifikujú dve príčiny zaostávania Slovenska v objeme výdavkov na školstvo v porovnaní s HDP. Prvou je nízka priorita financovania školstva v porovnaní s niektorými inými oblasťami financovanými z verejných zdrojov. Druhou príčinou je, že SR má v porovnaní s priemerom ostatných krajín zhruba iba 75 % rozsah verejného sektora vo vzťahu k HDP.”*

Správa o stave školstva, rovnako aj dokument „Učiace sa Slovensko“ a samotný NPRVV pokladajú otázku financovania za kľúčovú pre ďalší rozvoj školstva. Správa o stave školstva zdôrazňuje nutnosť zvýšiť efektívnosť využívania finančných prostriedkov v školstve, zároveň však konštatuje, že bez zvýšenia objemu finančných prostriedkov do školstva je jeho ďalší rozvoj prakticky nemožný.²⁶

PVV obsahuje záväzok v oblasti financovania zvyšovaním verejných zdrojov do výchovy a vzdelávania tak, aby celkový objem zvýšenia zavolebného obdobia dosiahol 2 mld. € a aby úroveň verejných zdrojov v kladaného roka do školstva na konci volebného obdobia v roku 2020 bola porovnateľná s priemerom krajín EÚ.

V oblasti financovania podľa PVV vláda „pripraví nový zákon o financovaní škôl a školských zariadení, ktorý bude riešiť komplexne problematiku financovania škôl a školských zariadení v oblasti prenesených kompetencií a originálnych kompetencií s cieľom zvýšiť jeho efektívnosť, rozšíriť transparentnosť na všetky poskytované finančné prostriedky, podporiť zvyšovanie kvality vzdelávania a umožniť grantovú podporu inovatívnych projektov škôl a pedagogických zamestnancov.“ Vláda „zachová normatívny spôsob financovania škôl a na základe analýzy posúdi možnosť jeho doplnenia o nové prvky, ktoré zvýšia efektívnosť financovania škôl, ako sú napríklad zohľadnenie nevyhnutného počtu tried v škole, ich naplnenosť, dĺžka praxe pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov a pri určovaní normatívu prihliadanie na reálne náklady na výchovno-vzdelávaciu činnosť.“ S ohľadom na uvedené NPRVV predpokladá zachovanie normatívneho systému financovania a zmenu jeho parametrov smerom ku kombinácii normatívu na žiaka a na triedu.

V oblasti zvýšenia platov učiteľov NPRVV rešpektuje záväzok z PVV, avšak s ohľadom na prebiehajúci stav kolektívneho vyjednávania na úrovni tripartity, Implementačný plán NPRVV v oblasti finančných dopadov orientačne ráta s viacerými alternatívami (napr. s variantom zvyšovania o 6 % k 1.9.2018, 1.1. 2019 a 2020, resp. o 10 % k 1.1.2019 a 1.1.2020. V ďalšom Implementačný plán ráta so scenárom zvyšovania platov

²⁶V súvislosti s financovaním Správa o stave školstva tiež uvádza, že podľa výskumnej štúdie spoločnosti McKinsey&Company patrí slovenské školstvo vo svojej cenovej kategórii vychádzajúcej z objemu finančných prostriedkov na žiaka medzi najefektívnejšie na svete.

proporcionálne predchádzajúcemu vývoju a to tak, aby do roku 2027 bol dosiahnutý priemer najvyspelejších ekonomík sveta združených v OECD, ktorým je 85 % platov vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov spolu za všetky sektory ekonomiky (Implementačný plán ráta so scenárom medziročného rastu priemerného platu vysokoškolsky vzdelaných o 5 %).

Z hľadiska možnosti odhadu finančných dopadov NPRVV obsahuje tri skupiny opatrení: (a) opatrenia, ktorých finančné dopady môžu byť odhadnuté; (b) opatrenia ktorých finančné dopady nemôžu byť odhadnuté najmä z dôvodu neistoty ohľadom budúceho vývoja ekonomiky a veľkej komplexnosti systémov; (c) opatrenia, ktoré nemajú priame finančné dopady. Finančné dopady opatrení z prvej skupiny boli odhadnuté v spolupráci MŠVVŠ SR a UHP MF SR.

Celkový kumulatívny dopad opatrení obsiahnutých v NPRVV počas obdobia 2018-2027 je cca 12 mld. EUR, z toho cca 9 mld. EUR predstavuje zvyšovanie platov učiteľov. Uvedený dopad je len odhadom, ktorý nie je vyčerpávajúci (z dôvodu existencie troch druhov opatrení popísaných vyššie) a ktorý môže byť v procese implementácie revidovaný v prípade zmeny ekonomických podmienok resp. zmeny scenárov alebo cieľov. Kumulatívny dopad opatrení obsiahnutých v NPRVV počas obdobia 2018-2027 nie je možné stotožniť s dopadom PVV ani s celkovým kumulatívnym objemom kapitol štátneho rozpočtu rezortu školstva počas trvania NPRVV, a to (a) z dôvodu rôznych programovacích období (PVV 2016-2020, NPRVV 2018-2027), (b) z dôvodu, že NPRVV predstavuje rozvojový program založený aj na vybraných už existujúcich aktivitách, aj na nových aktivitách, (c) z dôvodu, že rozpočet kapitoly rezortu školstva pokrýva širší okruh oblastí než NPRVV (napríklad oblasť športu, mládeže, vedy a výskumu), (d) z dôvodu, že vzdelávacie aktivity sa uskutočňujú a financujú aj mimo rezortu školstva, napríklad v rezorte vnútra, na trhu práce v rámci ďalšieho vzdelávania a pod.

3. ŠTRUKTÚRA A INTERVENČNÁ LOGIKA NPRVV

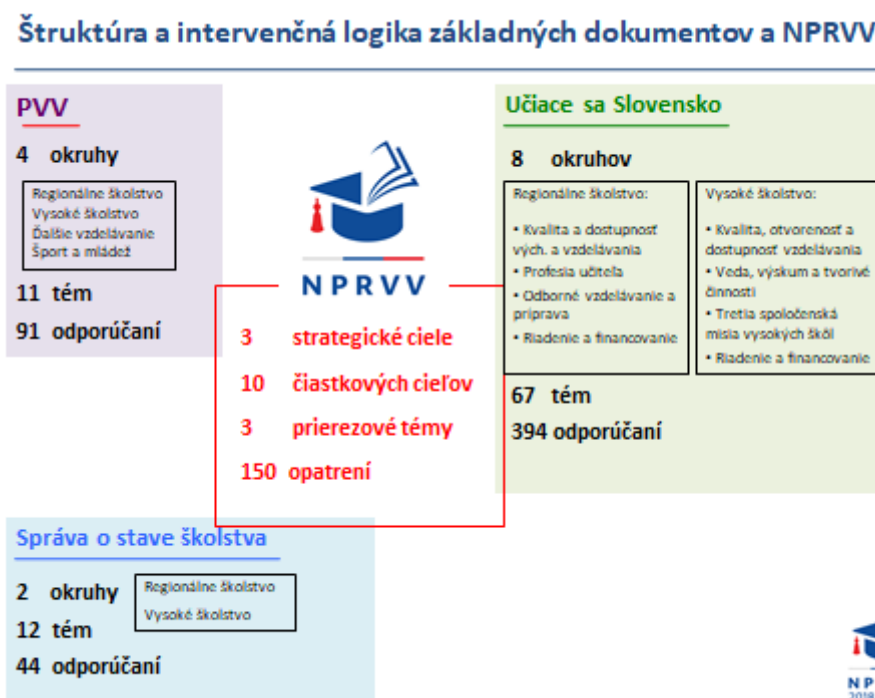
Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania bol pripravený na základe úloh obsiahnutých v PVV, autorského dokumentu „Učiace sa Slovensko“, „Správy o stave školstva“ (ďalej len „základné dokumenty“), ako aj ďalších relevantných dokumentov a materiálov v predmetnej oblasti.

Základné dokumenty sa zameriavajú na obsahovú náplň systému výchovy a vzdelávania, ale aj na ich procesnú stránku s osobitým dôrazom na procesy riadenia, financovania a hodnotenia. SWOT analýza základných dokumentov a NPRVV je znázornená v Tabuľke 3.1.

S cieľom systematizovať prístupy použité v základných dokumentoch a premietnuť ich efektívnym spôsobom do intervenčnej logiky NPRVV bola pripravená analýza týchto dokumentov z hľadiska ich systematiky, identifikácie hlavných okruhov, počtu riešených tém a navrhovaných opatrení (Obrázok 3.1 a Tabuľka 3.2).

Z uvedenej analýzy vyplýva, že jednotlivé základné dokumenty obsahujú rôzne počty navrhovaných odporúčaní: 44 v Správe o stave školstva, 91 v PVV a 394 v autorskom dokumente „Učiace sa Slovensko“. Veľmi rôzna je aj miera rozpracovanosti jednotlivých odporúčaní, a to aj v rámci toho istého dokumentu. Z obsahového hľadiska sú mnohé odporúčania rovnaké resp. sa prekrývajú, pričom vecne zhodné odporúčania nie sú vždy zaradené v rovnakých okruhoch či témach. **Z uvedeného dôvodu boli pri príprave NPRVV opatrenia základných dokumentov subsumované pod vecne príslušné úrovne, témy a okruhy.**

Obrázok 3.1

Jednotiacim prvkom medzi základnými dokumentmi je **rozdelenie problematiky do dvoch základných úrovní, a to regionálneho školstva²⁷ a vysokého školstva**. Hoci obe úrovne majú viaceré jednotiace znaky, v praxi ide o dva pomerne ucelené systémy s vlastnou legislatívou a inštitúciami. Preto aj NPRVV rešpektuje delenie systému medzi tieto dve základné rovne. Napriek tomu je veľmi dôležité uvedomiť si potrebu nadväznosti a synergií medzi oboma úrovňami, a tiež možnosť vzájomnej inšpirácie a zdieľania dobrej praxe v rámci systémov riadenia, financovania a hodnotenia.

Základný intervenčný rámec NPRVV určuje základné princípy a východiská intervencie, definuje strategické a čiastkové ciele a určuje opatrenia zamerané na ich dosiahnutie. Správa o stave školstva definuje pomerne široké a detailné strategické ciele pre úroveň regionálneho a vysokého školstva a dopĺňa ich čiastkovými cieľmi. Dokument „Učiace sa Slovensko“ prevzal strategické ciele zo Správy o stave školstva, čiastkové ciele súhrnne nedefinuje, prechádza ku opatreniam v rámci tematických kapitol (Tabuľka 3.3).

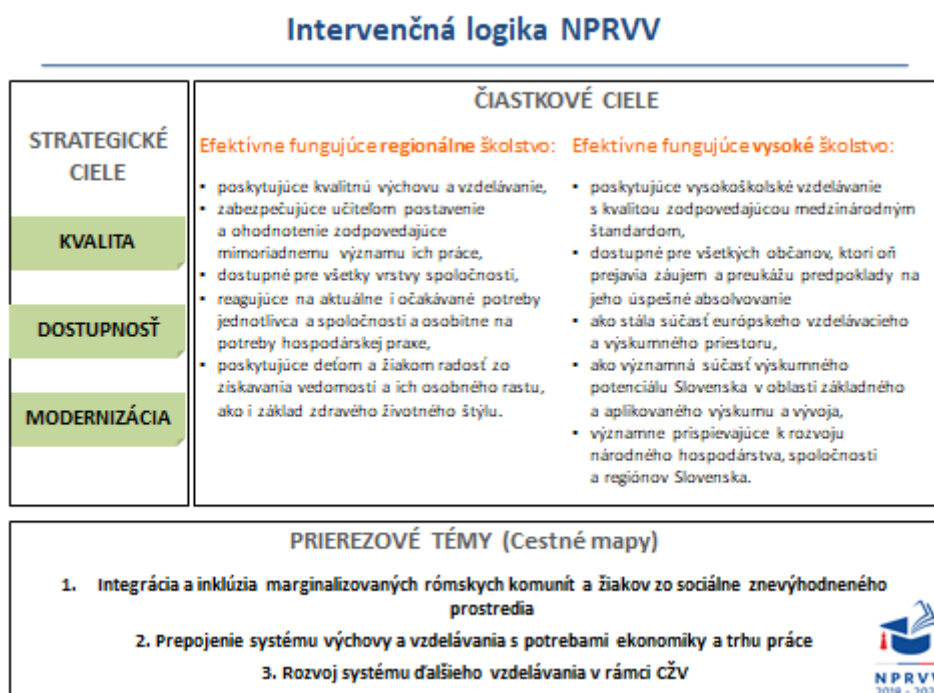
NPRVV vychádza z predpokladu, že strategické ciele je potrebné definovať stručne na vysokej úrovni zovšeobecnenia s ohľadom na základné hodnoty resp. výsledky, ktoré je potrebné dosiahnuť v časovom horizonte implementácie programu: kvalita, dostupnosť, modernizácia. Po analýze základných dokumentov boli strategické ciele NPRVV zadefinované na všeobecnej úrovni jednotne pre systém regionálneho i vysokého školstva. Čiastkové ciele boli následne definované pre každý zo systémov osobitne v súlade s vecnou náplňou strategických cieľov v základných dokumentoch.

NPRVV má tri strategické ciele, 10 čiastkových cieľov (päť pre regionálne školstvo a päť pre vysoké školstvo) a 105 opatrení. (Obrázok 3.2). Opatrenia sú rozpracované do Implementačného plánu, ktorý pozostáva z piatich dvojročných na seba nadväzujúcich akčných plánov. Implementačný plán NPRVV, ktorý sa vzťahuje na desaťročné obdobie 2018-2027, sa delí na päť dvojročných akčných plánov (AP). Prvý akčný plán (AP 1) na obdobie 2018-2019 a druhý akčný plán 2 (AP 2) na obdobie 2020-2021 obsahujú aj opatrenia zahrnuté v PVV.

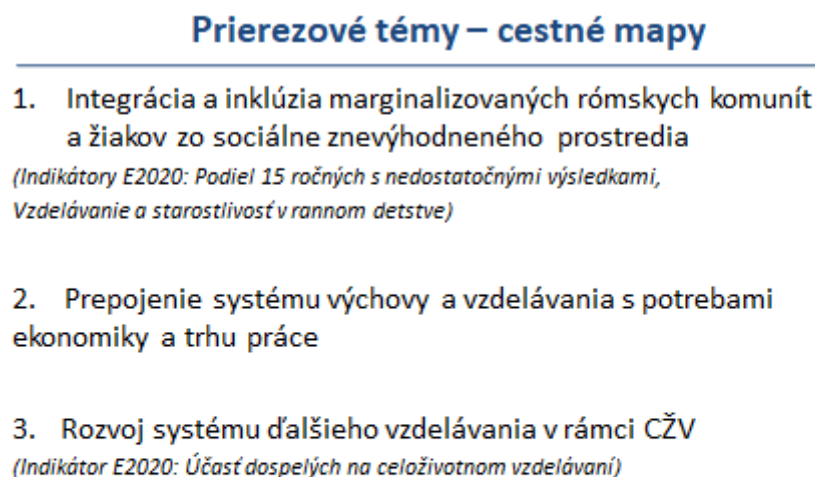
NPRVV venuje osobitnú pozornosť trom prierezovým témam (Obrázok 3.3). Tieto zachytávajú dôležité celospoločenské výzvy v oblasti výchovy a vzdelávania, ktoré je potrebné riešiť komplexným spôsobom, a to kombináciou opatrení z rôznych častí Implementačného plánu. Ku každej prierezovej priorite bude pripravená osobitná cestná mapa, ktorá ďalej znázorní, akým spôsobom sa dosiahne synergia rôznych opatrení v záujme efektívneho pôsobenia v oblasti danej priority.

²⁷ Pojem regionálne školstvo nie je definovaný v medzinárodnej terminológii, na Slovensku je však natoľko zaužívaný pre označenie predprimárneho, primárneho a sekundárneho školstva, že s ním pracujú aj základné dokumenty, aj samotný NPRVV.

Obrázok 3.2

Obrázok 3.3

Tabuľka 3.1 SWOT analýza základných dokumentov a NPRVV

Silné stránky (Strengths)	Slabé stránky (Weaknesses)	Potenciál (Opportunities)	Riziká (Threats)
Správa o stave školstva ▪ Analytický dokument ▪ Kvantitatívna analýza ▪ Medzinárodné porovnania ▪ Vzájomne previazaný systém odporúčaní Učiace sa Slovensko ▪ Kvalitatívny pohľad ▪ Jasné vyjadrenie základnej filozofie a princípov systému ▪ Široký participatívny proces prípravy, zapojenie expertov a verejnosti	Správa o stave školstva: ▪ Staršie údaje ▪ Menej kvalitatívnych aspektov ▪ Užší vecný záber Učiace sa Slovensko ▪ Slabšia previazanosť a integrácia jednotlivých kapitol ▪ Absencia kvantitatívnej analýzy ▪ Slabé rozpracovanie celoživotného vzdelávania v časti neformálneho vzdelávania ▪ Príliš veľký počet opatrení vyjadrených na rôznych úrovniach z vecného aj procesného hľadiska ▪ Absencia časového rámca a odhadu finančných dopadov ▪ Príliš dlhý proces prípravy s ohľadom na ciele a termíny prípravy NPRVV	NPRVV ▪ Dodržanie dlhodobého rámca povedie k vybudovaniu robustného inkluzívneho systému a jednoštruktúrového modelu vzdelávania ▪ Opiera sa o viacero zdrojov ▪ Prepojenie na PVV ▪ Zintegrovanie vecnej stránky Správy o stave školstva a USS ▪ Integrácia logických intervenčných rámcov Správy o stave školstva a USS ▪ Zavedenie prierezových tém, ktoré si budú vyžadovať prioritnú pozornosť a hlbšie rozpracovanie v rámci NPRVV (cestné mapy) ▪ Doplnenie časových rámcov intervencií ▪ Odhad finančných dopadov opatrení ▪ Zapojenie ostatných rezortov do procesu prípravy ▪ Zapojenie analytických útvarov UHP a IVP do odhadov finančných dopadov s väzbou na plánovanie štátneho rozpočtu a revíziu výdavkov	NPRVV ▪ Potreba garancie rešpektovania vytýčenej stratégie a opatrení nad rámec bežného politického cyklu (do r. 2027) ▪ Potreba dodržať finančný rámec na dlhšie obdobie. ▪ Podfinancovanie v budúcnosti by narušilo celkovú koncepciu nastúpenej zmeny ▪ Niektoré opatrenia nie je možné spoľahlivo technicky riešiť resp. rozpočtovať z dôvodu komplexnosti programu alebo neistoty ohľadom budúceho vývoja cien a ďalších parametrov systému

Tabuľka 3.2 Porovnanie intervenčnej logiky základných dokumentov: úrovne, okruhy, témy, odporúčania									
Učiace sa Slovensko 2017				Programové vyhlásenie vlády SR 2016-2020			Správa o stave školstva 2013		
Úroveň	Okruhy	Počet tém	Počet odporúčaní	Okruhy	Počet tém	Počet odporúčaní	Okruhy	Počet tém	Počet odporúčaní
Regionálne školstvo	Kvalita a dostupnosť vých. a vzdelávania	18	150	Regionálne školstvo	5	38	Regionálne školstvo	6	22
	Profesia učiteľa	8	46	Vysoké školstvo	3	34	Vysoké školstvo	6	22
	Odborné vzdelávanie a príprava	10	46	Ďalšie vzdelávanie	1	4			
	Riadenie a financovanie regionálneho školstva	4	43	Šport a mládež	2	15			
Vysoké školstvo	Kvalita, otvorenosť a dostupnosť vysokoškolského vzdelávania	13	47						
	Veda, výskum a tvorivé činnosti na vysokých školách	6	17						
	Tretia spoločenská misia vysokých škôl	3	12						
	Riadenie a financovanie vysokého školstva	5	33						
SPOLU	8	67	394	4	11	91	2	12	44

Tabuľka 3.3 Prehľad strategických a čiastkových cieľov základných dokumentov

	Regionálne školstvo	Vysoké školstvo
Správa o stave školstva		
Strategický cieľ	Dostatočne financované a efektívne fungujúce regionálne školstvo zabezpečujúce kvalitnú výchovu a vzdelávanie, reagujúce na aktuálne i očakávané potreby praxe, dostupné pre všetky vrstvy spoločnosti, poskytujúce deťom a žiakom základ zdravého životného štýlu a zabezpečujúce učiteľom postavenie a ohodnotenie zodpovedajúce mimoriadnemu významu ich práce.	Efektívne fungujúce vysoké školstvo tvoriace súčasť európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania EHEA a európskeho výskumného priestoru ERA, poskytujúce vysokoškolské vzdelávanie s kvalitou zodpovedajúcou medzinárodným štandardom, dostupné pre všetkých občanov, ktorí oň prejavia záujem a preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie, tvoriace jadro výskumného potenciálu Slovenska v oblasti základného výskumu a v oblasti aplikovaného výskumu a vývoja a motor rozvoja spoločnosti a regiónov Slovenska.
Čiastkové ciele	1. Dostatočne financované a efektívne fungujúce školstvo systémovo podporujúce kvalitu 2. Kvalitný, spoločensky rešpektovaný a primerane odmeňovaný učiteľ 3. Kvalitná výchova a vzdelávanie 4. Kvalitné odborné vzdelávanie a príprava reagujúce na aktuálne a očakávané potreby praxe 5. Školstvo dostupné pre všetkých 6. Školstvo poskytujúce deťom a žiakom základ zdravého životného štýlu	1. Dostatočne financované a efektívne fungujúce vysoké školstvo systémovo podporujúce kvalitu plnenia poslania vysokých škôl 2. Kvalitný, spoločensky rešpektovaný a primerane odmeňovaný vysokoškolský učiteľ a výskumný pracovník 3. Vysoké školstvo poskytujúce vzdelávanie spĺňajúce medzinárodné štandardy a tvoriace súčasť európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania EHEA 4. Vysoké školstvo dostupné pre všetkých občanov, ktorí oň prejavia záujem a preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie 5. Vysoké školstvo tvoriace jadro výskumného potenciálu Slovenska v oblasti základného výskumu a v oblasti aplikovaného výskumu a súčasť európskeho výskumného priestoru ERA 6. Vysoké školstvo reagujúce na aktuálne a očakávané potreby spoločenskej a hospodárskej praxe a predstavujúce motor rozvoja spoločnosti a regiónov Slovenska
Učiaci sa Slovensko		
Strategický cieľ	Dostatočne financované a efektívne fungujúce regionálne školstvo zabezpečujúce kvalitnú výchovu a vzdelávanie, reagujúce na aktuálne i očakávané potreby praxe, dostupné pre všetky vrstvy spoločnosti, poskytujúce deťom a žiakom základ zdravého životného štýlu a zabezpečujúce učiteľom postavenie a ohodnotenie zodpovedajúce mimoriadnemu významu ich práce.	Efektívne fungujúce vysoké školstvo tvoriace súčasť európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania EHEA a európskeho výskumného priestoru ERA, poskytujúce vysokoškolské vzdelávanie s kvalitou zodpovedajúcou medzinárodným štandardom, dostupné pre všetkých občanov, ktorí oň prejavia záujem a preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie, tvoriace jadro výskumného potenciálu Slovenska v oblasti základného výskumu a v oblasti aplikovaného výskumu a vývoja a motor rozvoja spoločnosti a regiónov Slovenska.
Kapitoly	1. Kvalita a dostupnosť výchovy a vzdelávania 2. Profesia učiteľa 3. Odborné vzdelávanie a príprava 4. Riadenie a financovanie regionálneho školstva	5. Kvalitné, otvorené a dostupné vysokoškolské vzdelávanie 6. Veda, výskum a tvorivé činnosti na vysokých školách 7. Tretia spoločenská misia vysokých škôl 8. Riadenie a financovanie vysokého školstva

4. CIELE A PRIORITY NPRVV

4.1 CIELE NPRVV

4.1.1 Strategické ciele

V súlade s popísanou štruktúrou a intervenčnou logikou, NPRVV obsahuje tri strategické ciele a desať čiastkových cieľov. Strategické ciele predstavujú hlavné ciele intervencie v komplexnom vyjadrení, prelínajúce sa všetkými tematickými oblasťami a okruhmi. NPRVV je zameraný na dosiahnutie nasledovných strategických cieľov:

ZVÝŠENIE KVALITY VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

ZVÝŠENIE DOSTUPNOSTI KVALITNEJ VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

MODERNIZÁCIA VÝCHOVY A VZDELÁVANIA

Uvedené ciele predstavujú komplexné tendencie vývoja systému výchovy a vzdelávania, ktoré sú previazané s čiastkovými cieľmi, ako aj s prierezovými prioritami a opatreniami programu. Prehľad strategických cieľov a príklady aktivít zameraných na dosiahnutie jednotlivých cieľov sú znázornené na Obrázku 4.1

Obrázok 4.1

Strategické ciele NPRVV

Príklady aktivít zameraných na ich dosiahnutie

KVALITA <i>Premena kvantity na kvalitu</i>	- Zvýšiť kvalitu vzdelávacieho obsahu - Pri prijímaní na školy uplatňovať výber namiesto náboru - Zvýšiť kvalitu (excelentnosť) vedy a výskumu na vysokých školách - Zvýšiť kvalitu systému prostredníctvom nového systému riadenia, financovania a hodnotenia
DOSTUPNOSŤ <i>„Najlepšia škola je najbližšia škola“</i>	- Rozšíriť dostupnosť kvalitného systému výchovy a vzdelávania pre všetkých prostredníctvom podpory integrácie a inklúzie - Znížiť mieru segregácie v regionálnom školstve medzi školami v rámci stupňa vzdelania - Úplne odstrániť dvojzmennú prevádzku v regionálnom školstve
MODERNIZÁCIA <i>Dosiahnutie súčasných medzinárodných štandardov</i>	- Modernizovať vzdelávací obsah a zladíť ho s medzinárodnými štandardami (napr. Európsky kvalifikačný rámec) - Modernizovať metódy testovania a diagnostiky - Prepojiť vzdelávanie s potrebami spoločnosti a hospodárskej praxe (trhu práce) - Zvýšiť digitálne zručnosti a kompetencie u žiakov aj učiteľov

Vysoká kvalita ako jadro stanoveného strategického cieľa v oblasti vzdelávania sa dotýka všetkých jeho aspektov a vzdelávacích stupňov. Významnými zložkami je aj silná pozícia výchovnej stránky vzdelávania, rozvíjanie žiaka ako jedinečnej osobnosti žijúcej v spoločnosti s jej potencialitami múdrosti, dobra, vnímania a produkovania krásy. Napĺňanie tohto strategického cieľa si vyžaduje súhrn viacerých vzájomne súvisiacich pilierov, ktoré majú pri realizácii cieľa pôsobiť ako harmonický celok.

S tým súvisia aj zmeny v cieľoch i v samotnom obsahu výchovy a vzdelávania. Dôležité je optimálne vyváženie vzdelávacích cieľov v rámci štátnych a školských vzdelávacích programov, ako aj priestor vo vyučovaní na rozvoj tvorivosti, kritického myslenia a ďalších sociálnych zručností. Rovnako dôležitá ako koncipovanie zmysluplného obsahu je aj podpora účelných spôsobov, foriem a metód vzdelávania i celková zmena klímy školy. Slovenský kvalifikačný rámec je definovaný vo väzbe na európsky kvalifikačný rámec, ktorý určuje vedomosti, zručnosti a návyky, ktoré žiaci a študenti získajú v procese výchovy a vzdelávania.

Posilnenie kvalitatívnej stránky systému výchovy a vzdelávania bude dosiahnuté aj lepším zakomponovaním transverzálnych kompetencií do vzdelávacieho kurikula. Obrázok 4.2 poskytuje ilustratívny príklad zabudovania týchto kompetencií do fínskeho národného jadrového kurikula a národného kvalifikačného rámca.

Významnou súčasťou zabezpečovania kvality v systéme výchovy a vzdelávania je reforma procesov financovania a riadenia. V oblasti financovania sa NPRVV zameriava na viaceré zásadné zmeny, akými sú napríklad zmeny nastavení základných indikátorov financovania s cieľom znížiť extenzívne financovanie (kapitačný princíp) a posilniť financovanie kvality, zmena metodiky rozpisu dotácií pre univerzity a vysoké školy s cieľom aktualizovať nastavenie systému (napr. koeficienty ekonomickej náročnosti štúdia), odstránenie diskrepancií a systematické posilňovanie miezd v rezorte školstva (napr. zjednotenie tabuliek pre vedeckých a výskumných pracovníkov s tabuľkami vysokoškolských pedagógov, zvyšovanie mzdových tabuliek a valorizácia).

V oblasti riadenia poskytuje NPRVV súbor opatrení zameraných na skvalitnenie správnych systémov na úrovni regionálneho aj vysokého školstva. V oblasti regionálneho školstva ide aj o presun resp. navrátenie niektorých kompetencií pod rezort školstva s cieľom optimalizovať nastavenie systému v rámci celej SR (napríklad určovanie počtov tried osemročných gymnázií v súlade s kvótou na celoštátnej úrovni pri zohľadnení geografických a urbanistických pomerov), opätovné zaradenie niektorých druhov škôl pod rezort školstva (špeciálne školy a bilingválne gymnáziá založené medzinárodnými zmluvami), zmeny v určovaní plánu výkonov SOV s cieľom lepšie zohľadniť potreby trhu práce (napr. presun od všeobecne záväzných nariadení krajskej samosprávy na prenesený výkon štátnej správy na úrovni krajov), posilnenie participatívnych princípov riadenia (napr. rozšírením krajských rád a posilnením ich úloh pri určovaní plánov výkonov SOV). V oblasti vysokého školstva sa NPRVV venuje zmenám legislatívy s cieľom posilniť kvalitu poskytovania vysokoškolského vzdelávania, ako aj kvalitu hodnotenia výsledkov vedeckej, výskumnej a tvorivej činnosti a kvalitu hodnotenia projektov a grantových schém v záujme zvýšenia excelentnosti

a konkurencieschopnosti slovenských vysokých škôl v európskom vzdelávacom priestore a európskom výskumnom priestore.

Obrázok 4.2 Transverzálne kompetencie podľa fínskeho národného jadrového kurikula pre základné vzdelávanie

Zdroj: Fínska národná agentúra pre vzdelávanie

Dôležitú úlohu pri zvyšovaní kvality systému výchovy a vzdelávania má v NPRVV zlepšenie procesov hodnotenia. Ide jednak o priebežné hodnotenie procesu učenia sa a vyučovania, poskytujúce nevyhnutnú spätnú väzbu. Spätná väzba umožňuje učiacim sa lepšie sa orientovať v tom, čo dosiahli a plánovať svoj ďalší pokrok, vyučujúcim zasa zhodnocovať zvolené pedagogické stratégie a adaptovať ich podľa vzdelávacích potrieb žiakov. Hodnotenie kvality a dostupnosti vzdelávacích, podporných a odborných služieb je dôležitou súčasťou sebahodnotenia školy pri plnení jej poslania a zlepšovaní jej fungovania.

V neposlednom rade je potrebné zvýšiť kvalitu hodnotiacich procesov v oblasti pedagogickej činnosti na vysokých školách, vedy a výskumu. NPRVV obsahuje opatrenia na zvýšenie kvality hodnotenia napríklad prostredníctvom nového zákona o kvalite vysokých škôl, zlepšenie hodnotenia a výberu vedeckých a výskumných projektov podporených v rámci grantových schém (VEGA, KEGA, APVV) a financovaných z európskych zdrojov (najmä operačných programov 2014-2020). V oblasti hodnotenia sa NPRVV zameriava na vytvorenie konsolidovaných databáz overených hodnotiteľov, odstránenie potenciálneho konfliktu záujmov prostredníctvom profesionalizácie hodnotiaceho procesu, posilnenie neustrannosti hodnotenia prostredníctvom automatizovaného výberu hodnotiteľov a pod.

Kvalita výchovy a vzdelávania a jeho dostupnosť sú spolu úzko previazané. Bez ich primeranej dostupnosti nemožno povedať, že zabezpečuje kvalitu pre všetkých a naopak, dostupnosť bez vysokej kvality je iba polovičným naplnením cieľa.

V rámci napĺňania strategického cieľa rozšírenia dostupnosti kvalitného vzdelávania pre všetkých je mimoriadne dôležité zakotvenie konceptu povinného vzdelávania v Ústave, ktoré podporuje rozvoj osobnosti jednotlivca, ale aj zdravé budovanie spoločenských vzťahov a vnútornej súdržnosti spoločnosti. Jadrom systému výchovy a vzdelávania je sieť škôl, podporovaná a riadená štátom. Táto sieť, ktorej fungovanie je potrebné zefektívňovať, je primárne predmetom tohto národného programu, pretože tvorí a aj naďalej bude tvoriť „hlavný prúd“ výchovy a vzdelávania. Významnými zložkami tejto siete sú cirkevné a súkromné školy, ktoré vnášajú do systému zdravú rozmanitosť a pluralitu. Je potrebné taktiež zohľadňovať úlohu, ktorú popri formálnom vzdelávaní v škole plní neformálne vzdelávanie a informálne učenie sa.

Základným pilierom je individualizovaný (diferencovaný, personalizovaný) prístup, v centre ktorého stojí učitelia, ich osobný potenciál a vzdelávacie potreby²⁸. V rámci toho je nevyhnutné aby učiteľia spoločne s ďalšími odborníkmi dokázali pracovať s rozmanitosťou žiakov, ich rôznorodým potenciálom, nadaním, talentom aj znevýhodnením, pričom túto rozmanitosť vnímajú ako prirodzený jav. Z takéhoto prístupu budú mať úžitok najmä tzv. „bežné deti“, ktorých vzdelávací potenciál bude dostávať v rámci individualizovaného vzdelávania významne viac rozvojových impulzov. Aj deti s vysokým vzdelávacím potenciálom budú z takéhoto prístupu mať úžitok.

NPRVV navrhuje aj zvýšenie inkluzívnosti našich škôl vo vzťahu k žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, zdravotným znevýhodnením a žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia. Na to musia mať vytvorené podmienky aj v podobe integrovaného multidisciplinárneho systému prevencie, podpory a intervencie. Je potrebné zdôrazniť, že akékoľvek zmeny v systéme vzdelávania nesmú ísť na úkor žiadnej skupiny žiakov, a teda ani tých, ktorí sa zvyknú zaradzovať do skupiny „tzv. bežných žiakov“.

NPRVV venuje pozornosť potrebám detí a vytvoreniu dostupnosti miest v predprimárnom vzdelávaní pre každé dieťa. Okrem iného navrhuje predĺženie povinného vzdelávania o jeden rok smerom dole, teda od veku 5 rokov veku dieťaťa, ktoré sa bude plniť primárne v materskej škole a predpokladom pre úspešné zvládnutie výchovy a vzdelávania v základnej škole, s postupným výhľadovým predĺžením o ďalší rok, teda od veku 4 rokov dieťaťa.

NPRVV sa zameriava na modernizáciu systému výchovy a vzdelávania prostredníctvom modernizácie obsahu aj procesov, najmä modernizáciou vzdelávacieho obsahu (ŠVP), metód testovania či diagnostiky. V oblasti modernizácie vzdelávacieho obsahu je potrebné ďalej prepojiť obsah s vedomosťami, kompetenciami a zručnosťami v súlade s EKR a rozvinúť ďalšie úrovne EKR (postoje, hodnoty a pod.) vo väzbe na štruktúru ŠVP.

²⁸ Orientácia na rozvíjanie individuálneho potenciálu každého učiaceho sa (princíp individualizácie) je pedagogický a metodologický princíp, ktorý nemá nič spoločné s etickým individualizmom a osobným egoizmom. Naopak, zahŕňa formovanie prosociálnych kvalít a kompetencií.

NPRVV sa zameriava na modernizáciu testovacích postupov, lepšie prepojenie testovania so vzdelávacím obsahom, lepšie odrazenie medzinárodných testovacích postupov v národných testovaniach (napríklad kolaboratívne postupy, riešenie komplexných problémov, schopnosť riešiť problémy v technologicky náročnom prostredí)

NPRVV obsahuje opatrenia zamerané na modernizáciu výučby cudzích jazykov a odstraňuje diskrimináciu pri výbere prvého povinného cudzieho jazyka.

Významnú úlohu pri modernizácii systému vzdelávania zohráva digitalizácia a využívanie informačných a komunikačných technológií. NPRVV podporuje rozšírenie ich využívania vo výučbe, vrátane digitalizácie vzdelávacieho obsahu a posilnenia využívania digitálnych technológií pri výučbe a testovaní.

NPRVV navrhuje modernizáciu metód používaných v boji s negatívnymi spoločenskými javmi (napr. s predsudkami s rasistickými, xenofóbnymi až diskriminačnými črtami v školskom prostredí) založenom na báze moderných koncepcií, akou je napríklad výchova ku globálnemu občianstvu. Globálne občianstvo je významnou súčasťou Agendy OSN 2030. MŠVVŠ SR je gestorom výchovy ku globálnemu občianstvu v rámci národného programu Agendy 2030 a rozvíja uvedené metodiky aj v spolupráci s ďalšími medzinárodnými organizáciami, akými sú napríklad UNESCO a OECD.

4.1.2 Čiastkové ciele

Čiastkové ciele NPRVV sú premietnutím strategických cieľov na úrovne regionálneho a vysokého školstva. Čiastkové ciele sú rozpracované do 105 komplexnejších opatrení, ktoré sa členia na ďalšie čiastkové opatrenia.

V súlade so štruktúrou a intervenčnou logikou NPRVV sú čiastkové ciele sú definované pre úrovne regionálneho školstva a vysokého školstva nasledovne:

Regionálne školstvo

Efektívne fungujúce regionálne školstvo, ktoré:

4.1.1 poskytuje **kvalitnú výchovu a vzdelávanie**,

4.1.2 zabezpečuje **učiteľom postavenie a ohodnotenie** zodpovedajúce mimoriadnemu významu ich práce,

4.1.3 je **dostupné pre všetky vrstvy spoločnosti**,

4.1.4 reaguje na aktuálne i očakávané potreby jednotlivca a spoločnosti a osobitne na potreby hospodárskej praxe,

4.1.5 poskytuje deťom a žiakom **radosť zo získavania vedomostí** a ich osobného rastu, ako i **základ zdravého životného štýlu**.

Efektívne fungujúce vysoké školstvo, ktoré:

4.2.1 poskytuje vysokoškolské vzdelávanie s **kvalitou zodpovedajúcou medzinárodným štandardom**,

4.2.2 je **dostupné pre všetkých občanov**, ktorí oň prejavia záujem a preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie

4.2.3 je stálou **súčasťou európskeho priestoru** vysokoškolského vzdelávania a európskeho výskumného priestoru,

4.2.4 je významnou **súčasťou výskumného potenciálu Slovenska** v oblasti základného výskumu a v oblasti aplikovaného výskumu a vývoj,

4.2.5 významne prispieva k **rozvoju národného hospodárstva, spoločnosti a regiónov Slovenska**.

4.2 PRIEREZOVÉ PRIORITY

Systém vzdelávania a výchovy má komplexné dopady na spoločenské a ekonomické javy celospoločenského významu. V rámci plánovania opatrení zaradených pod vecne príslušné strategické a čiastkové ciele je potrebné vnímať a plánovať aj systémové väzby, ktorými tieto opatrenia prispievajú k riešeniu komplexných spoločenských a ekonomických javov. NPRVV preto identifikuje tri prierezové priority zamerané na riešenie významných a aktuálnych spoločenských a ekonomických problémov:

- 1. Integrácia a inklúzia marginalizovaných rómskych komunít a študentov zo sociálne znevýhodneného prostredia**
- 2. Prepojenie systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce**
- 3. Rozvoj systému neformálneho vzdelávania.**

4.2.1 Integrácia a inklúzia marginalizovaných rómskych komunít a študentov zo sociálne znevýhodneného prostredia

V rámci inkluzívneho vzdelávania sa dieťa nezačleňuje do školského kolektívu tak, aby napredovalo zároveň s kolektívom. Naopak, je mu umožnené napredovať individuálnym tempom a v rozsahu, ktorý dovoľuje jeho reálny potenciál. Súčasný stav a problémy v oblasti inkluzívneho vzdelávania sú podrobne charakterizované v dokumente „Učiac sa Slovensko“. Už o samotnom ponímaní potenciálu detí a jeho rôznorodosti prebieha v odbornej verejnosti u nás aj v zahraničí diskurz. Ten je vyvolaný rôznymi východiskami, z ktorých sa na dispozície dieťaťa nahliada. Obsahy pojmov talent, nadanie a rozvojový potenciál detí sa v niektorých konceptoch v rôznej miere prekrývajú, v iných nie.

Na stanovovanie si inkluzívnych cieľov v širšom rozsahu nie sú spravidla pripravení na Slovensku ani učitelia, ani zriaďovatelia škôl a ani očakávania zo strany rezortu školstva neboli doposiaľ takto formulované. To ovplyvňuje aj očakávania rodičov. Tie môžu byť jednak príliš pesimistické a volia pre svoje dieťa vzdelávanie, ktoré naplno nerozvinie jeho potenciál alebo naopak príliš optimistické až nerealistické v očakávaní inklúzie v úplne všetkých oblastiach života a všetkých jeho aspektoch. Tradičný problém vzťahu rodiny a školy je v týchto súvislostiach ešte vypuklejší. Na jednej strane rodina vníma často školu a vzdelávanie ako nutné zlo, keďže zmysel pre vzdelávanie v nej absentuje. Školu dokonca často vníma represívnu, nie bezpečnú a obvykle si želá, aby sa dieťa čo najskôr vrátilo do svojej komunity a začalo sa aktívne podieľať na jej chode (starostlivosť o mladších súrodencov, každodenné živobytie, atď.).²⁹ Na druhej strane škola ako spoločenská inštitúcia si želá, aby deti zotrvali vo vzdelávaní čo najdlhšie a rástli do spôsobilosti vymaniť sa zo špirály chudoby a sociálneho úpadku a aby sa ich osobnosť, ako ich najlepší záujem, rozvíjala.

Je treba však tiež konštatovať, že existuje, a často v plnení čiastkových funkcií aj uspokojivo funguje, viacero zložiek, ktoré sa po ich preskupení a systematizácii môžu podieľať na úspešnom rozvoji inkluzívneho vzdelávania a jeho uvedení do života. V inkluzívnom vzdelávaní sa využije to dobré, čo v doterajšom systéme existuje.

NPRVV nadväzuje a ďalej rozvíja už existujúce a fungujúce zložky inkluzívneho vzdelávania v SR. Vo všeobecnosti sú opatrenia NPRVV v mnohom inšpirované fínskym modelom výchovy a vzdelávania, ktorý patrí medzi medzinárodne najuznávanejšie modely a dlhodobo dosahuje popredné miesta v medzinárodných testovaniach vzdelávacích výstupov. Výsledný model by mal ďalej redukovať stupeň segmentácie a segregácie slovenského vzdelávacieho systému a zvýšiť mieru integrácie a inklúzie.

Závažným problémom Slovenskej spoločnosti je postoj k ľuďom žijúcim v extrémnej chudobe v marginalizovaných komunitách a v sociálne vylúčených spoločenstvách. Sú to prevažne, ale nielen, Rómovia³⁰. Na národnej aj medzinárodnej úrovni je všeobecná politická i odborná zhoda, že jedným z najkľúčovejších faktorov zmien vo zvyšovaní kohézie medzi majoritnou spoločnosťou a marginalizovanými komunitami je úroveň vzdelania.

NPRVV kladie osobitný dôraz na integráciu žiakov a študentov žijúcim v extrémnej chudobe v marginalizovaných komunitách a v sociálne vylúčených spoločenstvách (sú to prevažne, ale nielen, Rómovia³¹), ako aj na zvýšenie kvality výchovy a vzdelávania vo vzťahu k týmto skupinám. Uvedené ciele sa dosiahnu kombináciou všeobecných opatrení relevantných pre tieto skupiny (napríklad posilnenie financovania a aktivít školských klubov detí,

²⁹ Spracované podľa Klein, V., Asistent učiteľa v procese edukácie rómskych žiakov, FSVaZ UKF, Nitra 2008.

³⁰ Súvislosti a opatrenia uvádzané v texte tohto cieľa sa primerane vzťahujú na každého človeka žijúceho v extrémnej chudobe, za znevýhodnených podmienok alebo v sociálne vylúčenom spoločenstve, teda nie iba na Rómov, aj keď to v texte, alebo v odvolávkach môže byť tak formulované. Pozývame čitateľa k otvorenému uvažovaniu, bez predsudkov a stereotypov.

³¹ Súvislosti a opatrenia uvádzané v texte dokumentu sa primerane vzťahujú na každého človeka žijúceho v extrémnej chudobe, za znevýhodnených podmienok alebo v sociálne vylúčenom spoločenstve, teda nie iba na Rómov.

zavedenie povinnej zaškolenosti v materských školách minimálne rok pred nástupom na základnú školu a pod.) so špecifickými opatreniami (napr. podpora vydávania učebných materiálov v rómskom jazyku, rozširovanie kapacít materských a základných škôla pod.).

NPRVV pracuje s pojmom integrácie v horizontálnom smere (napr. integrovaním žiakov so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v rámci rovnakého stupňa vzdelávania), aj vo vertikálnom smere (napr. zapojením žiakov a študentov v určitom rozsahu do procesov na vyššom stupni vzdelávania). Vertikálna integrácia napomáha nielen adaptácii či motivácii žiakov a študentov, ale rozširuje možnosti rozvoja osobitného nadania či talentu. Fínsky vzdelávací model nepozná špeciálne školy pre osobitne nadané deti a pracuje s premisou, že každé dieťa má určitý talent, ktorý by malo mať možnosť rozvíjať v rámci hlavného prúdu vzdelávania bez vyčleňovania istej skupiny talentovaných detí do špeciálnych škôl. V súlade s uvedeným princípom sa NPRVV sústreďuje na postupné znižovanie a perspektívne úplné vylúčenie podielu škôl určených pre osobitne talentované či nadané deti.³² Školské prostredie kladie dôraz na flexibilitu prístupov k žiakom a študentom v rámci vzdelávacieho procesu v spoločnej triede.

NPRVV si kladie za cieľ zvyšovať mieru integrácie žiakov a študentov so špeciálnymi výchovnými a vzdelávacími potrebami (ŠVVP). Výsledný model však neráta s úplným zánikom špeciálnych škôl resp. s úplnou integráciou žiakov a študentov so ŠVVP.

Osobitnou a významnou spoločenskou témou, ktorá vstupuje do aplikačnej praxe štátnych politik, sú predsudky s rasistickými, xenofóbnymi až diskriminačnými črtami v školskom prostredí zo strany zamestnancov voči žiakom aj medzi žiakmi navzájom. Uvedené negatívne tendencie sú

4.2.2 Prepojenie systému výchovy a vzdelávania s potrebami ekonomiky a trhu práce

Štrukturálny súlad medzi systémom vzdelávania a potrebami ekonomiky resp. trhu práce je významným faktorom rozvoja ekonomiky a zlepšovania sociálnej situácie obyvateľstva. Štrukturálny nesúlad je jednou z príčin nezamestnanosti. Ide najmä o tzv. štrukturálnu nezamestnanosť, ktorá je charakteristická koexistenciou voľných pracovných miest a nezamestnaných s iným vzdelaním než vyžadujú dané pracovné miesta.

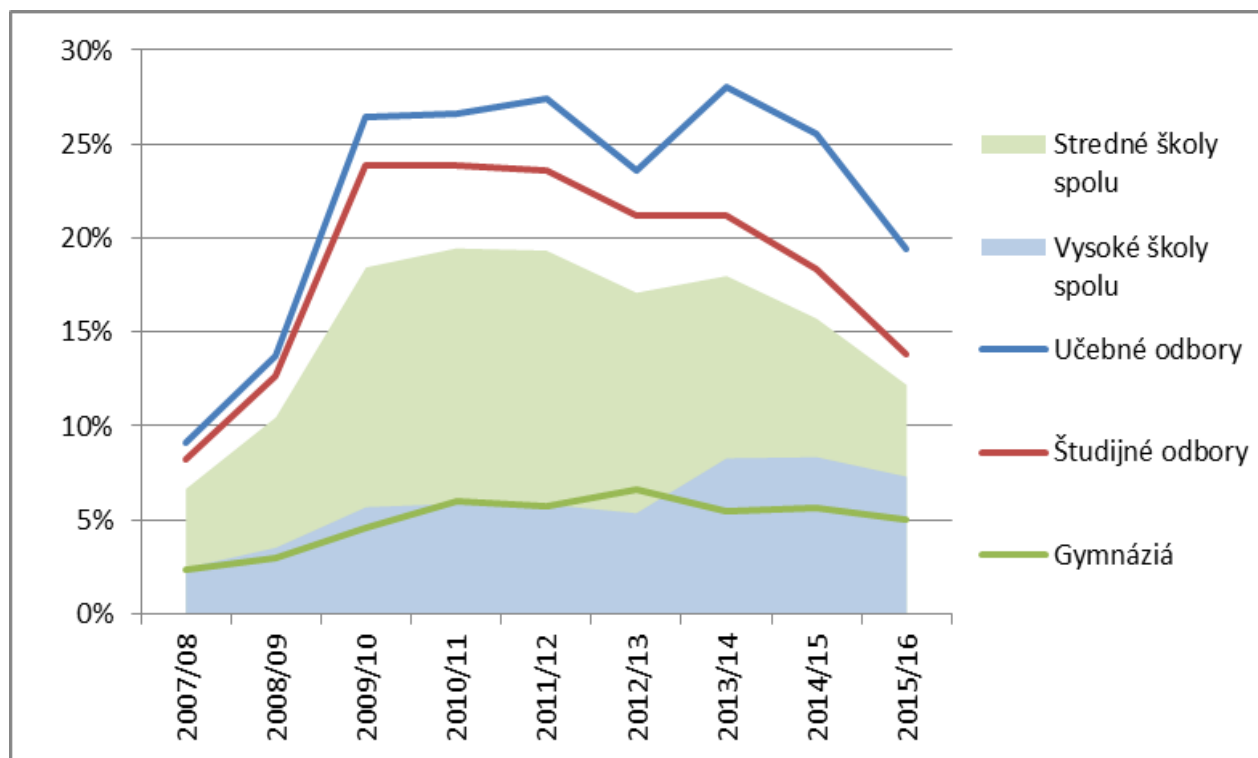
Dôležitým indikátorom súladu výstupov odborného vzdelávania a potrieb trhu práce je nezamestnanosť absolventov. Vývoj priemerných sezónnych hodnôt nezamestnanosti v rokoch 2007 až 2015 podľa typov odborného vzdelávania a jej porovnanie s nezamestnanosťou absolventov gymnázií ilustruje obrázok 4.3.

Sumárne čísla však odrážajú skôr celkovú mieru nezamestnanosti v ekonomike. Relevantnosť výstupov odborného vzdelávania a prípravy vo vzťahu k potrebám trhu práce sa prejaví viac

³² Prvým systémovým krokom v danom smere bolo už v roku 2017 novelizácia školského zákona, ktorou sa jednoznačne určili kvóty pre žiakov osemročných gymnázií spolu s prechodným obdobím pre bratislavský samosprávny kraj. Ďalším krokom bola novela školského zákona predložená do NR SR v máji 2018 zameraná na zmenu systému určovania počtov tried osemročných gymnázií.

pri pohľade na štruktúru nezamestnaných absolventov podľa odborov vzdelávania a skupín odborov vzdelávania. Ilustruje to tabuľka 4.1

Obrázok 4.3 Vývoj absolventskej miery nezamestnanosti v sezónach 2007/08 až 2015/16

Zdroj: CVTI SR

Tabuľka 4.1 Počty nezamestnaných a miera nezamestnanosti absolventov stredných škôl podľa typov vzdelávacích programov a skupín odborov – stav v máji 2016

Počty nezamestnaných a miera nezamestnanosti absolventov v máji 2016	Študijné odbory		Učebné odbory	
	Počet	Miera	Počet	Miera
Technické odbory	1 897	8,50%	1 367	15,32%
Poľnohospodársko-lesnícke a veterinárne odbory	167	8,54%	166	24,92%
Lekárske a farmaceutické odbory	176	4,85%	.	.
Spoločenské odbory a služby	2 614	9,75%	979	15,99%
Kultúra a umenie	303	8,07%	11	27,50%

Zdroj: CVTI SR

Štandardnou súčasťou odborného vzdelávania a prípravy je praktické vyučovanie. Praktické vyučovanie sa uskutočňuje v dielni, na pracovisku zamestnávateľa alebo na pracovisku praktického vyučovania, ak sa žiak pripravuje v systéme duálneho vzdelávania, prípadne na inom mieste ak to vyžaduje charakter povolania, na ktoré sa žiak pripravuje.

V školskom roku 2016/2017 absolvovalo praktické vyučovanie priamo u zamestnávateľov 23,7 % žiakov stredných odborných škôl. V roku 2013 to bolo 3,8 %. Tento trend je pozitívny, vzhľadom na to, že praktické vyučovanie vykonávané priamo u zamestnávateľov zvyšuje kvalitu praktickej prípravy žiakov a to z dôvodu, že umožní poznať reálne prostredie výkonu povolania, rozvíjať u žiakov pracovné návyky, nevyhnutné na úspešné zaradenie sa na trh práce po ukončení štúdia.

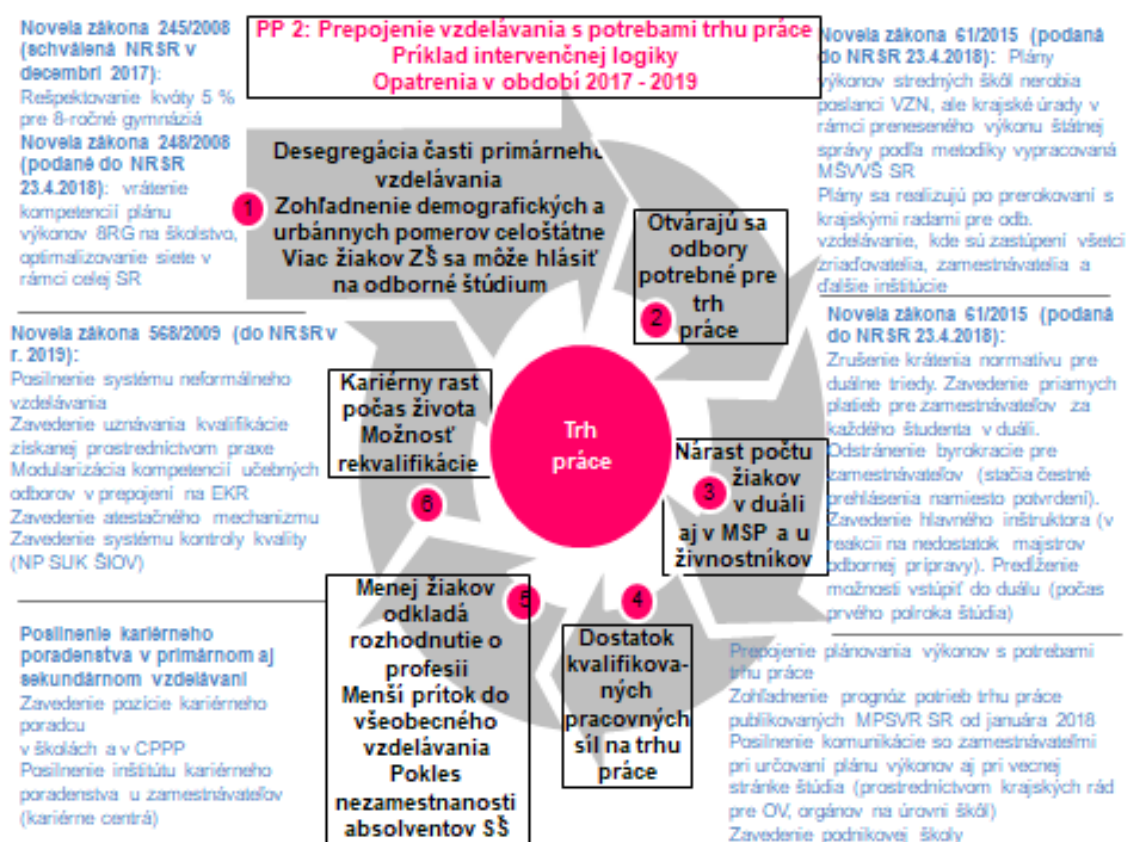
V nadväznosti na prvé 2 roky skúseností so systémom duálneho vzdelávania pristúpilo ministerstvo po konzultáciách so všetkými zainteresovanými inštitúciami k novelizácii zákona o odbornom vzdelávaní, ktorá má nadobudnúť účinnosť k 1. septembru 2018. Predmetom novely je optimalizácia procesov a koordinácie odborného vzdelávania a prípravy za účelom jeho ešte vyššej atraktivity a kvality. Obrázok 4.4 poskytuje prehľad o reformných opatreniach, zameraných na zosúladenie vzdelávania s potrebami trhu práce, ktoré boli prijaté v roku 2017-2018, resp. budú prijaté v roku 2019.

Podľa údajov Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR bolo v evidencii uchádzačov o zamestnanie v decembri 2016 z verejných a súkromných vysokých škôl **3 776** uchádzačov - absolventov vysokých škôl³³⁾, z ktorých bolo **3 062** absolventov druhého, **711** absolventov prvého a traja absolventi tretieho stupňa. Z celkového počtu evidovaných absolventov verejných a súkromných vysokých škôl bolo 5,80 % v evidencii viac ako dvanásť mesiacov. Najviac absolventov bolo v evidencii sedem až deväť mesiacov (58,00 %). Z hľadiska odboru vzdelania, približne 61,4 % nezamestnaných absolventov získalo diplom v spoločenských vedách, náukách a službách a približne 6,2 % nezamestnaných absolventov skončilo technické vedy a náuky.

Treba poznamenať, že miera nezamestnanosti na Slovensku dosiahla v roku 2017 historicky najnižšie hodnoty od roku 1991. V dôsledku rozvoja priemyslu a demografického vývoja budú mnohí zamestnávatelia čeliť nedostatku kvalifikovaných pracovných síl nielen z dôvodu štrukturálneho nesúladu, ale aj z dôvodu agregovaného nedostatku pracovných síl. Zásadným cieľom NPRVV je preto riešiť situáciu radom vzájomne súvisiacich opatrení, ktoré sú obsiahnuté v rôznych častiach implementačného plánu a sú zamerané na zlepšenie mechanizmov zosúladovania vzdelávania a potrieb trhu práce, zníženia miery úniku študentov a kvalifikovaných pracovných síl mimo SR, zvýšenie kvality vyučovacieho procesu najmä na stredných a vysokých školách, zmeny v plánovaní výkonov stredného školstva, zavedenie pružnejších foriem uplatnenia absolventov VS zmenami v bakalárskom štúdiu, rozvojom systému celoživotného vzdelávania a pod.

³³⁾ Za absolventa - uchádzača o zamestnanie sa považujú len absolventi z dennej formy štúdia a len do veku 25 rokov. Absolvent mohol ukončiť štúdium aj v predchádzajúcom roku.

**Obr. 4.4 Prierezová priorita 2: Prepojenie systému výchovy a vzdelávania
Opatrenia v období 2017 – 2019**

4.2.3 Rozvoj systému neformálneho vzdelávania

CŽV sa stalo faktorom celoeurópskeho významu už po schválení Lisabonskej stratégie. EU dokument “Making a European Area of Lifelong Learning a Reality” (2001) definovala CŽV ako všetky učiace aktivity v procese života, ktoré sú zamerané na zlepšenie vedomostí, návykov a kompetencií v rámci osobnej, občianskej, spoločenskej a/alebo pracovnej perspektívy. Dokument “Resolution on Lifelong Learning” by the Education Council (2001) prehlásil CŽV za jednu z hlavných koncepcií podpory európskeho rastu.

Celoživotné vzdelávanie ďalej rástlo na význame a v súčasnosti zohráva prominentnú úlohu v stratégii Európa 2020 ako jeden z hlavných faktorov inteligentného rastu založeného na inováciách. Stratégia Európa 2020 obsahuje nasledovný cieľový ukazovateľ v oblasti CŽV:

„Do roku 2020 aspoň 15 % dospeléj populácie (vo veku 25 až 64 rokov) by sa malo zúčastňovať procesu celoživotného vzdelávania.“

Celoživotné vzdelávanie zahŕňa procesy formálneho, neformálneho, informálneho učenia sa. Základné kritériá, ktoré sa používajú na vymedzenie týchto pojmov sú nasledovné:

- i. Úmysel učiť sa
- ii. Štruktúra učebného programu
- iii. Či je učenie inštitucionalizované
- iv. Či vedie k udeleniu formálneho stupňa vzdelania v súlade s Národným kvalifikačným rámcom (NKR).

Uvedené kritériá využíva Európska komisia, CEDEFOP aj OECD. Keďže ich prístupy ku klasifikácii nie sú jednotné, NPRVV využíva klasifikáciu podľa EK. EK rozlišuje medzi učiacimi a neučiacimi aktivitami na základe dvoch kritérií – úmysel učiť sa a štruktúrovanosť učiaceho procesu. Učiacia aktivita musí byť charakterizovaná úmyslom učiť sa a musí spĺňať požiadavku štruktúrovanosti učiaceho procesu. Samotné učiace aktivity sa ďalej delia do skupín na základe ďalších dvoch kritérií – či je učenie inštitucionalizované a či vedie ku získaniu stupňa vzdelania v súlade s NKR:

- Formálne učenie sa je inštitucionalizované a vedie ku získaniu stupňa vzdelania v súlade s NKR
- Neformálne učenie sa nie je inštitucionalizované, ale obsahuje štruktúrované aktivity (napríklad kurzy) a nevedie ku získaniu stupňa vzdelania v súlade s NKR
- Informálne učenie sa nie je inštitucionalizované, neobsahuje štruktúrované aktivity (napríklad kurzy) a nevedie ku získaniu stupňa vzdelania v súlade s NKR

Tabuľka 4.2 Celoživotné vzdelávanie: vymedzenie pojmov formálne, neformálneho a informálneho učenia sa

Učenie sa	Kritériá	Príklady
Formálne	Úmyselné Štruktúrované ako učebný program Inštitucionalizované Vedie k úplnej kvalifikácii v súlade s NKR	Učenie sa žiakov v ZŠ a SŠ, študentov na VŠ
Neformálne	Úmyselné Štruktúrované ako učebný program Neinštitucionalizované Nevedie k úplnej kvalifikácii v súlade s NKR	Školenie v zamestnaní, rekvalifikácia, účasť na prednáškach, seminároch, konferenciách, dištančné kurzy
Informálne	Úmyselné alebo neúmyselné Neštruktúrované ako učebný program Neinštitucionalizované Nevedie k úplnej kvalifikácii v súlade s NKR	Učenie sa pri čítaní knihy, novín, hre, sledovaní TV a pod.

Pozn.: NKR = Národný kvalifikačný rámec

Tabuľka 4.3 Vzťah formálneho, neformálneho a informálneho učenia sa ku školskému vzdelávaniu a ďalšiemu vzdelávaniu

Celoživotné vzdelávanie		
Formálne učenie sa	Neformálne učenie sa	Informálne učenie sa
Školské vzdelávanie	Ďalšie vzdelávanie	

Slovensko v roku 2017 dosahovalo 3,4%-nú mieru účasti dospelých na celoživotnom vzdelávaní. Priemer EÚ bol takmer 11 % a cieľ Európa 2020 15%. Údaje zo zisťovaní o vzdelávaní dospelých (Adult Education Survey) naznačujú, že na Slovensku je pomerne veľká časť ďalšieho vzdelávania zabezpečovaná priamo učením sa na pracovnom mieste (on-the-job learning) oproti iným štruktúrovaným formám vzdelávania (semináre, prednášky, školenia a pod.). S uvedeným mechanizmom súvisí aj nízka inkluzívnosť systému ďalšieho vzdelávania na Slovensku, keďže zamestnaní majú vyššiu šancu účasti než nezamestnaní a osoby mimo trhu práce.

NPRVV je preto zameraný na podporu štruktúrovaných foriem ďalšieho vzdelávania a rozvoj systému uznávania a overovania kvalifikácií.

5. IMPLEMENTAČNÝ PLÁN

PRÍLOHA 1 ČLENOVIA PRACOVNÝCH SKUPÍN PRE PRÍPRAVU NPRVV

1. Oblasť regionálneho školstva

Mgr. Alena Petáková, Združenie základných škôl Slovenska

RNDr. Ingrid Gamčíková, Odborový zväz pracovníkov školstva a vedy na Slovensku

Ing. Katarína Koledová, Spoločnosť pre predškolskú výchovu/Slovenský výbor svetovej organizácie pre predškolskú výchovu (OMEP)

Mgr. Ján Horecký, Združenie katolíckych škôl Slovenska

PhDr. Viera Hybenová, Združenie zamestnancov centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie na Slovensku

RNDr. Jozef Škorupa, Asociácia riaditeľov štátnych gymnázií

PaedDr. Jana Kandriková, Združenie odborných učilíšť, špeciálnych škôl a špeciálnych výchovných zariadení Slovenska

Ing. Mária Niklová, Klub 500

Ing. Igor Patráš, Republiková únia zamestnávateľov

Ing. Marian Galan, MŠVVŠ SR

Mgr. Ingrid Kováčová, MŠVVŠ SR

2. Oblasť vysokého školstva

Prof. Ing. Rudolf Kropil, CSc., Slovenská rektorská konferencia, rektor Technickej univerzity vo Zvolene

doc. RNDr. Martin Putala, PhD., Rada vysokých škôl

Bálint Lovasz, Študentská rada vysokých škôl

Mgr. Renáta Hall, riaditeľka projektu To dá rozum

JUDr. PhDr. Lucia Mokrá, PhD., Fakulta sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave

Ing. Štefan Boháček, PhD., predstavenstvo Výskumného ústavu papiera a celulózy a.s., AZZZ

doc. Ing. Peter Gallo, CSc., Ing., Prešovská univerzita v Prešove, OZPŠaV

Mgr. Jozef Jurkovič, MŠVVŠ SR

Mgr. Pavol Galaš, MŠVVŠ SR

3. Oblasť vedy a techniky

Prof. Ing. Viktor Smieško, PhD., Rady pre vedu, techniku a umenie pri Rade vysokých škôl, Fakulta elektrotechniky a informatiky, Slovenská technická univerzita Bratislava

Prof. Ing. Robert Redhammer, PhD., Slovenská technická univerzita v Bratislave

Ing. Zdena Sulová, DrSc., Centrum biovied SAV, Slovenská akadémia vied

Dr. h. c. prof. MUDr. Ján Slezák, DrSc., FIACS, Ústav pre výskum srdca SAV, Slovenská akadémia vied

Ing. Mgr. Tibor Gregor, Klub 500

Bc. PhDr. Marek Hajduk, PhD., MŠVVŠ SR

Ing. Róbert Szabó, PhD., MŠVVŠ SR

Ing. Lukáš Zendulka, PhD., MŠVVŠ SR

PRÍLOHA 2 ČLENOVIA PRACOVNEJ SKUPINY FÍNSKÝCH EXPERTOV PRE IMPLEMENTÁCIU NPRVV

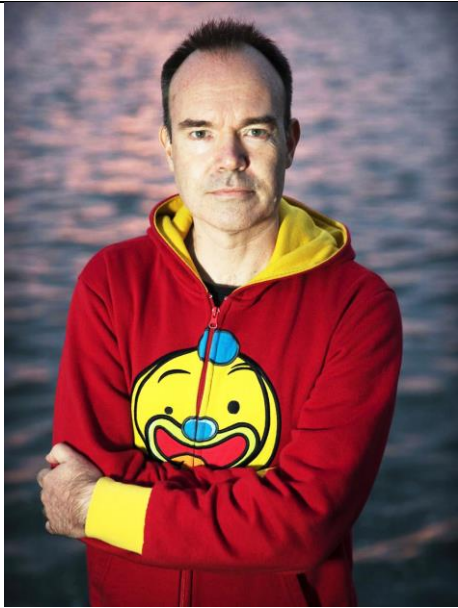
(Zoznam členov v abecednom poradí)

Expert	Inštitúcia, funkcie	Oblasti špecializácie
	Maija Aksela LUMA Centre Finland, University of Helsinki, Director, Professor	Maija je riaditeľkou a profesorkou LUMA Centre Finland na University of Helsinki. Zameriava sa najmä na vzdelávanie pedagógov, profesionálny rast pedagógov, inovatívne postupy vo vzdelávaní pedagógov a trvalo udržateľný rozvoj vo vzdelávaní.
	Kristiina Erkkilä City of Espoo, Director of Development at City of Espoo	Kristiina je riaditeľkou rozvoja mesta Espoo. Jej hlavnými oblasťami špecializácie sú podnikateľské vzdelávanie a vzdelávacie ekosystémy. Vede projekt School as a Service (Škola ako služba) zameraný okrem iného na vyučovanie v alternatívnych urbánnych priestoroch.

Expert	Inštitúcia, funkcie	Oblasti špecializácie
	Sasu Hovi Ice Hockey Development Centre v Tampere (HDC Finland) Zakladateľ	Sasu je bývalý hokejový brankár, pôsobil v kluboch vo Fínsku, Česku a na Slovensku. V sezóne 2015/16 pôsobil ako asistent trénera Tureckého národného tímu. V súčasnosti sa aktívne zapája do oblasti podnikania. Okrem HDC Finland pôsobí aj ako manažér predaja vo fínskej spoločnosti ProSportJob Oy. Pri príprave reformy školstva ponúkne skúsenosti z oblasti rozvoja športu detí a mládeže.
	Lauri Järvillehto Spoluzakladateľ a riaditeľ vzdelávacieho herného štúdia Lightneer	Lauri je spoluzakladateľom a riaditeľom vzdelávacieho herného štúdia Lightneer. Zároveň je zakladateľom. Filozofickej akadémie v Helsinkách (Academy of Philosophy), známym rečníkom a autorom niekoľkých bestsellerov.

Expert	Inštitúcia, funkcie	Oblasti špecializácie
	Marjo Kyllönen City of Helsinki (Mesto Helsinki) Riaditeľka oddelenia pre rozvoj vzdelávania	Marjo zodpovedá za odbornú a rozvojovú stránku sektora vzdelávania mesta Helsinki v oblasti základného vzdelávania vrátane učebných osnov, podpory participácie žiakov a špeciálneho vzdelávania. Bola členkou národných komisií pre zostavovanie národných učebných osnov, výchovné a vzdelávacie podmienky žiakov a hodnotenie žiakov. Publikuje v oblasti konceptu budúcnosti školstva a štruktúr vedenia školstva. Pôsobila ako učiteľka v predškolskom zariadení a na základnej škole.
	Sanna Lukander FUN Academy Zakladateľka, CEO	Sanna je autorkou konceptu „<i>Fun Learning</i>“ a skúsenou odborníčkou na fínske vzdelávanie. Pôsobila v oblasti vývoja obsahu, publikovania, vzdelávania aj zábavného priemyslu. V súčasnosti pôsobí ako CEO spoločnosti Fun Academy (spinoff Rovio Entertainment & Angry Birds), ktorá pomáha zaistiť všetkým deťom prístup ku kvalitnému vzdelávaniu <i>Fun Learning</i>. V minulosti bola viceprezidentkou Rovio zodpovedná pre vzdelávacie projekty.

Expert	Inštitúcia, funkcie	Oblasti špecializácie
	Juhani Rautapuro University of Jyväskylä, Finnish Institute for Educational Research, Associate professor, Head of Educational systems and society research area, International assessment studies	Juhani je docentom a vedúcim výskumu v oblasti vzdelávacích systémov a spoločnosti, a medzinárodných meraní a štúdií na Fínskom inštitúte pre výskum vzdelávania, na Univerzite v Jyväskylä. Jeho hlavnými oblasťami špecializácie sú hodnotenie výsledkov výučby, testovanie, hodnotenie žiakov, metódy kvantitatívneho výskumu.
	Sampo Suihko Secondary school, VET Centre, Omnia, Director General, Professor	Sampo je generálnym riaditeľom a profesorom na Strednej odbornej škole Omnia v Helsinkách. Je odborníkom v oblasti odborného vzdelávania a odbornej prípravy.

Expert	Inštitúcia, funkcie	Oblasti špecializácie
	Jussi Välimaa University of Jyväskylä, Professor, Director of the Finnish Institute for Educational Research	Jussi je riaditeľom a profesorom Fínskeho inštitútu pre výskum vzdelávania, (Univerzita v Jyväskylä, Zameriava sa najmä na výskum v oblasti vyššieho vzdelávania.
	Peter Vesterbacka Bay Area Development Fínsky podnikateľ, investor a vizionár vo vzdelávaní, ktoré v sebe spája tri zložky – vzdelávanie, zábavu a podnikateľského ducha. V spoločnosti Rovio pôsobil ako marketingový guru a „Mighty Eagle“ pre značku Angry Birds.	Peter je žijúcou legendou a spoluzakladateľom mnohých úspešných firiem a projektov, medzi iným Mobile Monday (pôsobí v Silicon Valley), Connected Day, Some Bazaar a i. Bol spoluzakladateľom najväčšej startupovej konferencie v Európe - SLUSH v Helsinkách. SLUSH sa stáva globálnou konferenciou, organizuje sa v Tokiu (4 000 účastníkov), Pekingu (1 500 účastníkov), Šanghaji a Singapure.

Expert	Inštitúcia, funkcie	Oblasti špecializácie
	Risto Vilkkö Academy of Finland, Programme Unit, Programme Manager (Fínska akadémia, programová jednotka, programový manažér)	Risto je programovým manažérom vo Fínskej akadémii, špecializuje sa najmä na sociálnoekonomické a humanitné vedy, vedy o vzdelávaní, celoživotné vzdelávanie